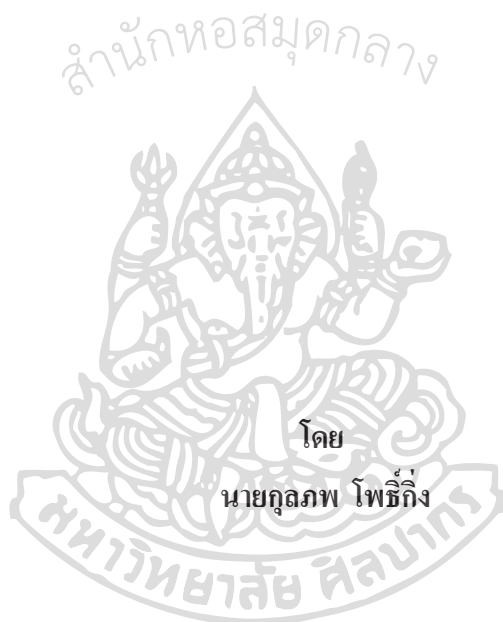

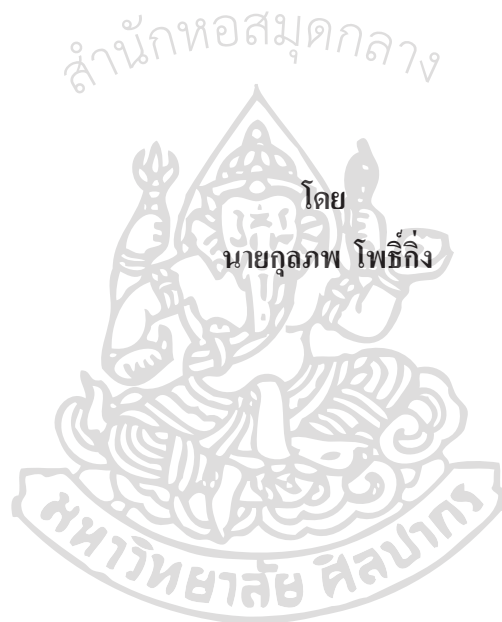

ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชน
ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการประกอบการ
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชน
ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

การค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

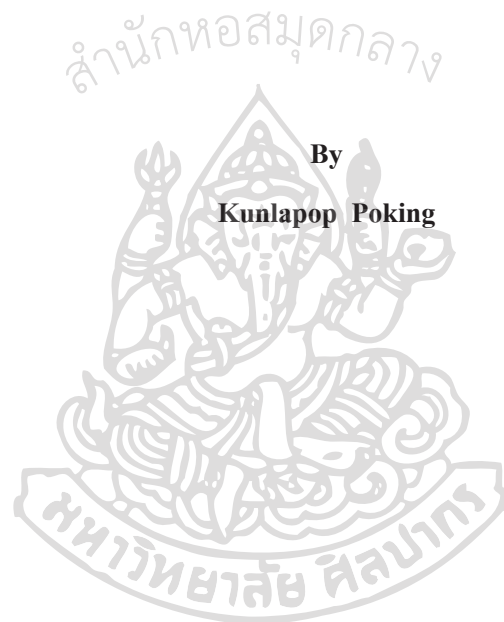
สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**THE IMPACTS OF TOURISM PROMOTION FROM BOON LUANG AND PHI TA
KHON FESTIVAL IN THE COMMUNITY LIFE ON DAN SAI DISTRICT ,
DAN SAI , LOEI PROVINCE**

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF BUSINESS ADMINISTRATION

Program of entrepreneurship

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2011

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้การค้นคว้าอิสระเรื่อง “ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย” เสนอโดย นายกุลภพ โพธิ์กิ่ง เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ชารัทสนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเงิน ชื้อภักดี

คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.สวรรยา ชรรมอภิพล)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ธนินทร์รัฐ รัตนพงษ์ภิญโญ)

...../...../.....

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเงิน ชื้อภักดี)

...../...../.....

51602709 : สาขาวิชาการประกอบการ

คำสำคัญ : ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว / งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่น

ศีดาโชน / วิถีชุมชน / เทศบาลตำบลด่านซ้าย / อำเภอด่านซ้าย / จังหวัดเลย

กุลภพ โพธิ์กิ่ง : ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นศีดาโชนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ : ผศ.ดร.ดวงเงิน ชื่อภักดี. 97 หน้า.

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นศีดาโชนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นศีดาโชน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ รวมถึงรูปแบบการจัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นศีดาโชน โดยใช้วิธีการศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นศีดาโชนมีพัฒนาการที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย การท่องเที่ยวได้บรรจุนงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นศีดาโชนของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ให้อยู่ในแผนการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ.2530 นับว่าเป็นการจุดประกายการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น การที่ภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันส่งเสริมการท่องเที่ยวของงานประเพณีนี้อย่างจริงจัง และเข้มข้นก็ได้ทำให้เกิดผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยวทั้งเชิงบวกและเชิงลบ ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ซึ่งประกอบไปด้วยผลกระทบในด้านสังคม เช่น ส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว ด้านวัฒนธรรม เช่น ทำให้เกิดการฟื้นฟูทางวัฒนธรรมและหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น และในด้านเศรษฐกิจ อาทิเช่น ทำให้เกิดการจ้างงานและการประกอบอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ซึ่งส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้ายเพิ่มมากขึ้น ดังนี้เป็นต้น

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ.....

51602709: MAJOR : ENTREPRENEURSHIP

KEY WORD: THE IMPACTS OF TOURISM PROMOTION/ BOON LUANG AND PHI TA KHON FESTIVAL/ COMMUNITY LIFE/ DAN SAI DISTRICT/ DAN SAI/ LOEI PROVINCE

KUNLAPOP POKING: THE IMPACTS OF TOURISM PROMOTION FROM BOON LUANG AND PHI TA KHON FESTIVAL IN THE COMMUNITY LIFE ON DAN SAI DISTRICT, DAN SAI, LOEI PROVINCE. INDEPENDENT STUDY ADVISOR: ASST. PROF. DUANG-NGERN SURPAKDEE, Ph.D.. 97 pp.

This research aims to study the impact of tourism promotion from Boon Luang and Phi Ta Khon festival in the community life on Dan Sai district, Dan Sai, Loei province in social, cultural and economical perspective including the pattern of an event. The research instruments were documents research, field data collection and in-depth interview.

The result found that Boon Luang and Phi Ta Khon festival have been changed to be a local identity and be able to adapt themselves to the modern era in order to be consistent and relate to the lifestyle of people in the community since a long time past and faced with the political system, economic growth, new social values as well as conflicts of cultures with a diverse group of people. Because of a promotional strategy of Boon Luang and Phi Ta Khon festival announcing from the Tourism Authority of Thailand in 1978 together with a concept to develop Loei province into a tourist destination, these make Loei province has the best quality and service standard as well as tourist attractions are varied, interlinked and unique. So it caused a huge jump of the cultural tourism in Dan Sai district by modifying the festival style which emerged a great impact on the economy and tourism, flow of investment, encourage the resources production and utilization. Then the festival became a national event. However, due to an extremely cooperation from the public and private sectors, causing impacts of the tourism in social, cultural and economical dimensions both positive and negative sides which affected local communities on Dan Sai district.

Program of Entrepreneurship Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2011

Student's signature

Independent Study Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การค้นคว้าอิสระเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากอาจารย์ ดร.สุวรรณ ชรรมอภิล ประธานคณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ อาจารย์ ดร.ธนินทร์รัฐ รัตนพงศ์ภิญโญ คณะกรรมการตรวจสอบการค้นคว้าอิสระ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดวงเงิน ชื่อภักดี อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ ที่ได้เมตตาให้แนวคิด ให้ข้อเสนอแนะ รวมทั้งการปรับปรุงแก้ไข จนผู้วิจัยเกิดแรงคลาใจที่จะค้นคว้างานชิ้นนี้ให้สำเร็จ รวมถึงคณาจารย์ทุกท่านของสาขาวิชาการประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ จนการค้นคว้าอิสระนี้เกิดขึ้นและสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์ จึงขอกราบขอบพระคุณด้วยความเคารพอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณในความเมตตากรุณาและน้ำใจของชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่ให้การต้อนรับผู้วิจัยอย่างอบอุ่น เป็นทั้งผู้ให้คำปรึกษาและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการค้นคว้าวิจัย และขอขอบพระคุณเจ้าของงานเขียนซึ่งปรากฏชื่อในบรรณานุกรมทุกท่านที่ได้เขียนข้อมูลความรู้ให้ผู้วิจัยได้ศึกษา

ขอขอบคุณเพื่อนๆร่วมรุ่นหนึ่ง สาขาวิชาการประกอบการ ที่คอยให้ความช่วยเหลือทุกด้านเกี่ยวกับงานวิจัย ขอขอบคุณพี่ๆอมรินทร์ทัวร์ และเพื่อนๆชาวศิลปากร โดยเฉพาะ ปาณิดา แสไพศาล ที่เป็นกำลังใจในการทำงานชิ้นนี้ ขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงสำหรับคุณพ่อ คุณแม่ ญาติๆที่คอยเอาใจใส่ห่วงใย และสุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้มีส่วนร่วมจนการค้นคว้าอิสระเล่มนี้สำเร็จลุล่วงเป็นฉบับสมบูรณ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภาพ.....	๗
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย.....	9
แนวคิดคตินชนชาวบ้านในด้านความเชื่อกับพิธีกรรม.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน.....	10
แนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม.....	14
แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว.....	19
ทฤษฎีการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม.....	25
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	30
ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา.....	32
สภาพทั่วไปและความเป็นมาของเทศบาลตำบลด่านซ้าย.....	32
โครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลด่านซ้าย.....	33
เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลด่านซ้าย.....	39
สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย.....	40

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2	แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
	การท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย. 41
	การจัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน..... 43
3	วิธีการดำเนินการวิจัย..... 45
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 45
	การเก็บรวบรวมข้อมูล..... 45
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย..... 46
	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล..... 46
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล..... 48
	ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์..... 49
	ผลกระทบทางบวกจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง
	และการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย
	อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย..... 53
	ผลกระทบทางบวกด้านสังคม..... 53
	ผลกระทบทางบวกด้านวัฒนธรรม..... 56
	ผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจ..... 58
	ผลกระทบทางลบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง
	และการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย
	อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย..... 62
	ผลกระทบทางลบด้านสังคม..... 62
	ผลกระทบทางลบด้านวัฒนธรรม..... 65
	ผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ..... 66
	ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอำเภอด่านซ้าย..... 68
	รูปแบบการจัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน..... 69
5	สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 72
	สรุปผลการศึกษา..... 72

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
5	สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
	อภิปรายผล.....	74
	ข้อเสนอแนะ.....	83
	บรรณานุกรม	86
	ภาคผนวก	89
	ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย	90
	ประวัติผู้วิจัย	97

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามเพศ.....	49
2	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอายุ.....	49
3	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามสถานภาพสมรส.....	50
4	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามชุมชนหรือหมู่บ้านที่พักอาศัย ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย.....	50
5	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามศาสนา.....	51
6	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระดับการศึกษา.....	51
7	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอาชีพ.....	52
8	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....	52
9	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาภายในท้องถิ่น ชาวบ้านนำเงินจากการทำงานด้านการท่องเที่ยวไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น.....	53
10	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานในสตรีเพิ่มมากขึ้น.....	54
11	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีโอกาสในการเลือกงาน เพื่อให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากขึ้น.....	54
12	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้สังคมขยายขนาดขึ้น และเกิดการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น.....	54
13	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว.....	55
14	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชน จากการอพยพของประชากรจากชุมชนอื่นที่ได้ย้ายถิ่นฐานเพื่อมาประกอบอาชีพ...	55

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
15	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการลดอัตราการย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น เนื่องมาจากมีการจ้างงานและมีอาชีพทำกินมากขึ้น.....	56
16	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัยในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว.....	56
17	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว.....	57
18	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการฟื้นฟูทางวัฒนธรรมท้องถิ่น.....	57
19	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณในการติดต่อสื่อสารและมีการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้น.....	58
20	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการส่งเสริมการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น.....	58
21	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น.....	59
22	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศในการซื้อขายสินค้าและบริการ.....	59
23	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานและการประกอบอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	60

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
24	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น.....	60
25	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายใช้สอย ในการซื้อสินค้าและบริการ.....	60
26	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการลงทุนในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้อง กับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ.....	61
27	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กร ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว.....	61
28	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มูลค่าสินทรัพย์เพิ่มขึ้น เช่น ที่ดิน อาคาร ฯลฯ.....	62
29	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมภายในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น....	62
30	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้พื้นที่ในบริเวณนั้นกลายเป็นแหล่งยาเสพติด.....	63
31	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนขึ้น.....	63
32	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้สังคมมีความแออัด.....	64
33	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มีการขายบริการทางเพศ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของหญิงบริการ.....	64
34	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดการทิ้งถิ่นฐานเดิม.....	64

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
35	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการบิดเบือนทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น.....	65
36	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการลอกเลียนแบบศิลปะ เช่น การทำของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว.....	65
37	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนค่านิยมจากวัฒนธรรมดั้งเดิม.....	66
38	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ส่งผลทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้น และราคาสินค้าภายในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นกว่าท้องถิ่นอื่น.....	66
39	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มูลค่าของราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากพื้นที่บริเวณนั้นน้อยมาก.....	67
40	จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้การกระจายส่วนใหญ่ของรายได้ ไม่ไปสู่ชุมชนเท่าที่ควร แต่ไปอยู่ที่ธุรกิจขนาดใหญ่.....	67

สารบัญแผนภาพ

ตารางที่		หน้า
1.1	แผนที่สังเขปอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย.....	37
1.2	แผนที่เทศบาลตำบลด่านซ้าย.....	38
1.3	แผนที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย.....	42

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เดิมทีนั้น หากถามถึงประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน เชื่อว่านักท่องเที่ยวทั้งหลายไม่รู้จักและไม่เคยเดินทางมาสัมผัส เนื่องจากชาวบ้านอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ได้ยึดถือปฏิบัติกันมาเฉพาะแต่คนในท้องถิ่นเท่านั้น เป็นประเพณีที่มีเอกลักษณ์และขนบธรรมเนียมอันดีงาม เต็มเปี่ยมไปด้วยความศรัทธา ความเชื่อ และเพื่อการสร้างกุศลเป็นมงคลแก่ชีวิต

จังหวัดเลย เป็นจังหวัดทางตอนเหนือของภาคอีสาน มีพรมแดนติดกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงและแม่น้ำเหืองเป็นพรมแดนกัน รกรากเมืองเลยหรือจังหวัดเลย เดิมสืบเชื้อสายมาจากชาวไทยหลวงพระบาง ลัทธิประเพณีขนบธรรมเนียมปฏิบัติตลอดจนสำเนียงภาษาจึงเหมือนกับชาวหลวงพระบางทุกประการ ชาวจังหวัดเลยนับได้ว่าเป็นผู้รักษามรดกขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นไว้ได้ค่อนข้างมาก เพราะสภาพภูมิประเทศที่ล้อมรอบด้วยภูเขาสูงและป่าทึบ การเดินทางในอดีตเต็มไปด้วยความยากลำบาก ทำให้คนต่างถิ่นเข้าไปอยู่อาศัยจำนวนไม่มาก ชาวเลยส่วนใหญ่จึงยังคงยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีเช่นเดิม ในวันพระ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะถือเอาวันพระเป็นวันหยุดพักการทำงาน เพื่อถือศีลเข้าวัดฟังเทศน์ฟังธรรมและละเว้นจากอบายมุขทั้งหลาย วัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาได้แก่ “ฮีดลีสองคองลีสลีสี่” เป็นการทำบุญตามจารีตประเพณีท้องถิ่นอีสาน เช่น บุญหลวง บุญบั้งไฟ บุญสงกรานต์ เป็นต้น กล่าวถึงความเชื่อ ชาวจังหวัดเลยมักจะเชื่อเรื่องภูตผีบรรพชน มีพิธีกรรมเกี่ยวกับผีฟ้า พิธีกรรมแห่นางแมว การเล่นแม่ นางดั่ง การเล่นนางกวัก พิธีบายศรีสู่ขวัญ และพิธีช้อนขวัญ ชาวเลยมีนิสัยใจคอเหมือนกับชนเชื้อชาติโบราณ มีนิสัยรักความสงบ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รักถิ่นที่อยู่ไม่ค่อยอพยพไปอยู่ที่อื่น แต่เนื่องด้วยสภาพสังคมและความเจริญในปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป ความสะดวกสบาย ความทันสมัยของเทคโนโลยีต่างๆ ตลอดจนทั้งวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดอื่น

ก็ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อชาวจังหวัดเลยอยู่บ้าง เช่น การแต่งกายที่เป็นสากลเข้ากับยุคสมัย เป็นต้น โดยภาพรวมแล้วนั้น กล่าวได้ว่าชาวจังหวัดเลยส่วนใหญ่ยังคงยึดมั่นอยู่ในขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม และยังไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงมากนัก

อำเภอด่านซ้ายเป็นอำเภอที่ขึ้นการปกครองกับจังหวัดเลย ชาวอำเภอด่านซ้ายส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ ในวันพระ ชาวบ้านจะหยุดงานไม่ไปทำไร่นาและถือโอกาสไปทำบุญที่วัด เนื่องจากชาวอำเภอด่านซ้ายยังคงมีความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ ความเชื่อเรื่องภูต ผี วิญญาณ ความเชื่อในการนับถือผีบรรพชน ความเชื่อและความศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของ พระธาตุศรีสองรัก จึงทำให้อำเภอด่านซ้ายเกิดประเพณีเฉพาะท้องถิ่น 4 ประเพณีคือ ประเพณีไหว้เจ้าเมืองวังจัดในระหว่างเดือนสี่ ประเพณีไหว้เจ้าเมืองกลางจัดในระหว่างเดือนห้า ประเพณีนมัสการพระธาตุศรีสองรักจัดในเดือนหก และประเพณีเลี้ยงหอน้อย หอหลวง จัดในระหว่างเดือนเจ็ด จากการที่ชาวอำเภอด่านซ้ายมีความเชื่อและศรัทธาในประเพณี 4 ประเพณีดังที่กล่าวมาแล้ว ทำให้ชาวอำเภอด่านซ้ายไม่อาจที่จะปฏิบัติกิจพิธีตามฮีตสิบสองเดือนของชาวอีสานได้ครบทั้งหมด ดังนั้น ฮีตเดือนใดที่ไม่ตรงกับช่วงเวลาของการประกอบประเพณีทั้ง 4 ประเพณี ชาวอำเภอด่านซ้ายก็จะประกอบตามฮีตพิธีนั้นๆตามปกติ อย่างไรก็ตามชาวอำเภอด่านซ้ายก็ไม่ได้ละเลยในฮีตเดือนที่ขาดไป ได้นำเอาฮีตที่ขาดมาปรับผสมผสานเข้ากันเป็นประเพณีเดียว เรียกว่า “ประเพณีบุญหลวง”

ประเพณีบุญหลวง เป็นการเอาบุญประเพณีประจำเดือนต่างๆใน “ฮีตสิบสอง” ของภาคอีสานอย่างน้อยสองอย่างมารวมเป็นประเพณีเดียว เช่น “บุญพระเวสสันดร” ซึ่งนิยมทำในเดือนสี่ และ “บุญบั้งไฟ” ที่นิยมทำในเดือนหก มารวมจัดเป็นบุญเดียวกันและเลื่อนมาทำในเดือนแปด เมื่อถึงงานประเพณีบุญหลวง สิ่งแรกที่ทุกคนนึกถึงคือการละเล่นผีตาโขน เพราะการละเล่นชนิดนี้ให้ ความสนุกสนานทั้งผู้เล่นและผู้ชม จนทุกคนให้ความสำคัญ เรียกการละเล่นชนิดนี้ว่า “งานประเพณีผีตาโขน” ทั้งๆ ที่การละเล่นผีตาโขนนี้เป็นเพียงองค์ประกอบส่วนหนึ่งของประเพณีบุญหลวงเท่านั้น (ร.ต.อ.สนอง อุปลา, 2546:6)

การละเล่นผีตาโขน เป็นประเพณีที่ชาวอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ได้ยึดถือปฏิบัติ สืบทอดกันมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขออนุญาตฝนจากพญาแถน ให้พญาแถนทราบว่ามีชาวบ้านกำลังเดือดร้อนและถึงฤดูกาลทำนาแล้ว นอกจากนี้ยังมีความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาว่า ผีมีฐานะเป็น

ลูกน้องพระพุทธเจ้า การละเล่นผีตาโขนในขบวนแห่พระเวสสันดร (แห่พระ) ในงานบุญหลวง ก็เพราะชาวบ้านเชื่อว่าผีเหล่านี้ต้องคอยทำหน้าที่รับใช้ดูแล และให้ความคุ้มครองในขณะที่พระเวสสันดรถูกเนรเทศไปอยู่ ณ เขาวงกต แล้วได้ตามเสด็จมาส่งพระเวสสันดรเข้าเมือง จากความเชื่อที่กล่าวมานั้น นับได้ว่าชาวบ้านอำเภอคำชะอีได้นำเอาคติความเชื่อทางพุทธศาสนาและคติความเชื่อในเรื่องวิญญาณผีบรรพชนมาผสมผสานปรับเข้ากันและสอดคล้องกันได้เป็นอย่างดี (ร.ต.อ. สอนอง อุปลา, 2546:6)

ยี่สิบกว่าปีมาแล้วตั้งแต่เริ่ม “ปีท่องเที่ยวไทย” ในปี พ.ศ. 2530 องค์การของรัฐและธุรกิจการท่องเที่ยวโหมประชาสัมพันธ์ประเพณีสำคัญของท้องถิ่นที่มี “ผีตาโขน” เป็นพระเอก จนคนไทยคุ้นเคยกับคำว่า “เทศกาลผีตาโขน” ที่มีผู้คนท้องถิ่นแต่งตัวและใส่หน้ากากสีสันสดใสที่ทำจากหวดหนึ่งข้างเหนียว เต็มราอย่างครึกครื้นไปทั่วเมือง โดยไม่มีใครพูดถึงที่มาที่ไปของเทศกาลนี้ว่าเป็น “ประเพณีบุญหลวง” หรืองานบุญใหญ่ที่สุดของท้องถิ่นในรอบปี

ในบางปีองค์กรการท่องเที่ยวได้ประชาสัมพันธ์ในแง่การตลาด ให้งานบุญของชาวบ้านคำชะอีกลายเป็นเทศกาลฮาโลวีนแบบต่างชาติไปเสีย เพื่อเลียนแบบหรือสื่อสารอย่างผิดๆ หวังให้นักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าใจง่ายๆ แต่สิ่งเหล่านี้ดูจะไม่รอบคอบและง่ายเกินไป

การแสดงแสงสีเสียงที่นิยมจัดขึ้นในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์ตามเมืองเก่าต่างๆ ก็กลายมาเป็นการแสดงทางวัฒนธรรมที่ถูกเขียนบทขึ้นมาใหม่ แต่ด้วยความที่ใช้เวลาให้กับการศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังน้อยมาก ประวัติศาสตร์ของเมืองคำชะอีที่แสดงออกมาจึงสับสนวุ่นวาย โยงเรื่องนั้นไปใส่เรื่องนี้ในช่วงเวลาที่ต่างกัน ประวัติศาสตร์เมืองคำชะอีจากแสงสีเสียงจึงกลายเป็นสิ่งที่ถูกตั้งคำถามเหมือนกับวิธีสังการของข้าราชการในอำเภอหรือจังหวัด หรือจากองค์กรส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐที่กำหนดวันเวลา รูปแบบพิธีกรรมในขบวนแห่ ซึ่งเชื่อว่าเป็นการนำเสนอสีสันของงานเทศกาลที่ดีแล้ว เหมาะแล้วสำหรับนักท่องเที่ยว แต่พยายามลืมหรือลบความจริงของงานบุญหลวงที่มีความหมายต่อชาวบ้านท้องถิ่นไปโดยไม่ใส่ใจแต่อย่างใด (วัลย์ลักษณ์ ทรงศิริ, 2550)

เหตุการณ์แบบนี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะที่คำชะอี แต่เกิดแก่เมืองท่องเที่ยวทุกแห่งที่รัฐเข้าไปจัดการ และท้องถิ่นย่อยๆ อีกหลายแห่งที่เลียนแบบการจัดการการท่องเที่ยวแบบเบ็ดเสร็จ การสร้างเรื่องจากความเข้าใจของคนภายนอกขึ้นมาใหม่ให้คู่ขนานไปกับเรื่องราวจากภายใน จนทำให้คนในท้องถิ่นที่รู้จักจริงและทราบที่มาที่ไปในรากเหง้าทางสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่น ต้องตั้งคำถามกับตนเองใหม่ และนำไปสู่กระบวนการสำรวจตรวจสอบค้นคว้าความหมายของประวัติศาสตร์

ท้องถิ่น ดำเนินเรื่องเล่า สังคมและประเพณีที่กำลังเปลี่ยนแปลงไป เพื่อสร้างความหมายที่ชัดเจนให้สังคมในท้องถิ่นและสังคมภายนอกรับรู้ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของด้านซ้ายร่วมกัน

การท่องเที่ยวแบบจวบจวนแม้จะมีความนิยมเพราะถูกบีบคั้นในช่วงเวลาหนึ่งนั้นไม่จริง เพราะที่ด้านซ้ายเกิดคำถามขึ้นมากมายและมีปฏิกิริยาของคนท้องถิ่นอย่างเงียบๆ แต่ก็นับว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวอันเป็นกระบวนการเรียนรู้จากภายใน

ในแต่ละปี อำเภอด้านซ้ายจะมีงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนในช่วงระหว่างเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม ทั้งนี้การกำหนดวันจัดงานขึ้นอยู่กับ “เจ้าพ่อกวน” ซึ่งเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณที่เข้มแข็งของชาวด้านซ้าย แต่ปัจจุบันการจัดงานถูกบิดเบือนความเข้าใจที่ถูกต้องและจุดประสงค์ของงานเป็นเพียงเพื่อการท่องเที่ยวและการค้าเท่านั้น ซึ่งละเลยคุณค่าหลัก ได้แก่ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน ความมีน้ำใจไมตรีของคนภายในท้องถิ่น การเคารพต่อสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เป็นต้น

สำหรับเมืองด้านซ้ายนับว่ามีเรื่องราวที่น่าสนใจ ทั้งในเรื่องประวัติศาสตร์โบราณคดี และประวัติศาสตร์สังคม โดยเฉพาะระบบความเชื่อที่มีรูปแบบแตกต่างไปจากท้องถิ่นอื่นๆ อีกทั้งความเคลื่อนไหวที่น่าจะเรียกได้ว่าเป็นกระบวนการประชาสังคมที่แท้จริงของเมืองด้านซ้าย ที่สามารถรวบรวมเอาความคิดของคนหลากรุ่นหลากสถานภาพ ทั้งที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐและชาวบ้าน ทั้งคนข้างในและข้างนอกมาบูรณาการเพื่อให้เกิดความคิดการขับเคลื่อนที่สามารถทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้จนมาถึงปัจจุบัน

เนื่องด้วย ผู้วิจัยได้มีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ในปี พ.ศ. 2551 และปี พ.ศ. 2552 นั้น ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงความสำคัญและรูปแบบของการจัดงาน รวมถึงการใช้พื้นที่ที่ใช้ในการจัดงาน ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบและการจัดการของเทศบาลตำบลด้านซ้าย อำเภอด้านซ้าย จังหวัดเลย โดยมีองค์กรของรัฐและธุรกิจทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันส่งเสริมงานประเพณีและการละเล่นนี้ให้เป็นที่รู้จัก และเกิดความสนใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติให้ความสนใจเป็นอย่างมาก จำนวนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมานั้นเรียกได้ว่ามีปริมาณเทียบเท่ากับชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลด้านซ้ายเลยทีเดียว และผู้วิจัยยังสังเกตเห็นว่า วิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด้านซ้ายนั้น ได้เกิดผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวทั้งทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ตัวอย่างเช่น เกิดการสร้างรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึก มีการส่งเสริมฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และเกิดปัญหาการดื่ม

เครื่องคัมแอลกอฮอล์และเสฟของมีนเมาภายในบริเวณงาน เป็นต้น ทั้งนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเป็นไปในเชิงบวกหรือเชิงลบก็ได้

จากข้อมูลเบื้องต้น ทำให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย โดยเน้นวิเคราะห์ผลกระทบต่อวิถีชุมชนด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย อันประกอบด้วยผลกระทบทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ หลังจากที่มีการส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการจัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน รวมถึงสภาพทั่วไป โครงสร้างพื้นฐาน และแหล่งท่องเที่ยวของเทศบาลตำบลด่านซ้าย
2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย อันประกอบด้วยผลกระทบทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ
3. เป็นข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางส่งเสริมการอนุรักษ์งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ซึ่งสะท้อนถึงวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตพื้นที่วิจัย

ชุมชนและหมู่บ้านที่อยู่ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ประกอบไปด้วย ชุมชนบ้านด่านซ้ายหมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านเหนือหมู่ที่ 2 ชุมชนบ้านเดินหมู่ที่ 3 ชุมชนบ้านนาเวียงหมู่ที่ 9 ชุมชนบ้านหัวนาขุมหมู่ที่ 14 และบ้านนาทุ่มหมู่ที่ 11

2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากร คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนมากที่สุด เนื่องจากการท่องเที่ยวได้เข้าไปมีบทบาทอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. 2530 ดังนั้นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป จึงเป็นกลุ่มที่ได้เห็นวิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ก่อนที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวและหลังจากที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง ดังนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและข้อมูล ตำรา ทฤษฎี สื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้มาจากการนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์แจกให้กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งอธิบายและให้คำแนะนำในการตอบแบบสัมภาษณ์ ถามจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว และเมื่อผู้วิจัยได้รวบรวมแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดแล้ว ก็จะทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไป

4. ระยะเวลาการศึกษาวิจัย

ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2553 ถึงเดือนเมษายน พ.ศ. 2554 รวมระยะเวลา 5 เดือน โดยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามช่วงต้นเดือนเมษายน พ.ศ. 2554

นิยามศัพท์เฉพาะ

อิตติบสอง คองสิบตี หมายถึง จารีตประเพณีที่ชาวอีสานโดยทั่วไปยึดถือกันมาเป็นเวลาช้านาน คำว่า “คองสิบตี” หมายถึง หลักทำนองคลองธรรมที่คนในสังคมพึงปฏิบัติต่อกันเพื่อให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข มีกำหนดไว้สิบสี่ข้อ อาทิเช่น หลักที่เจ้านายผู้ปกครองพึงปฏิบัติต่อราษฎร หลักปฏิบัติของคนในครอบครัว หลักปฏิบัติของผู้เฒ่าผู้แก่ และหลักปฏิบัติของพระสงฆ์ เป็นต้น ส่วน “อิตติบสอง” นั้น หมายถึงงานประเพณีสิบสองเดือน อันได้แก่ เดือนอ้าย (เดือนเจียง) บุญเข้ากรรม เดือนยี่ บุญคูณลาน เดือนสาม บุญข้าวจี เดือนสี่ บุญพระเวส หรือบุญมหาชาติ เดือนห้า บุญสงกรานต์ เดือนหก บุญบั้งไฟ เดือนเจ็ด บุญซำฮะ เดือนแปด บุญเข้าพรรษา เดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เดือนสิบ บุญข้าวสาก หรือบุญสลากภัต เดือนสิบเอ็ด บุญออกพรรษา เดือนสิบสอง บุญกฐิน ซึ่งแต่ละท้องถิ่นก็อาจมีรายละเอียดปลีกย่อยหรือพิธีกรรมเฉพาะถิ่นที่แตกต่างกันออกไปบ้าง

ประเพณีบุญหลวง หมายถึง การรวมเอาบุญประเพณีประจำเดือนต่างๆ ใน “อิตติบสอง” ของภาคอีสานอย่างน้อยสองอย่างจัดเป็นงานเดียวกัน เช่น “บุญพระเวสสันดร” ซึ่งนิยมทำในเดือนสี่ และ “บุญบั้งไฟ” ที่นิยมทำในเดือนหก มารวมจัดเป็นบุญเดียวกัน และเลื่อนมาทำในเดือนแปด

ผีตาโขน หมายถึง การละเล่นชนิดหนึ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในงานประเพณีบุญหลวง อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นการละเล่นที่สืบทอดกันมา มีลักษณะเฉพาะคือ ผู้เล่นจะแต่งตัวเป็นผี และสวมหน้ากากที่มีรูปแบบลวดลายสีสรรต่างกันไป แบ่งได้ 2 ประเภท คือ ผีตาโขนใหญ่ และผีตาโขนเล็ก

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางมาร่วมงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ทั้งแบบพำนักค้างคืนและไม่ค้างคืน

วิถีชุมชน หมายถึง แนวทางพฤติกรรมการดำเนินชีวิต หรือ การกระทำหน้าที่ของบุคคลที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการที่จะให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยอาจขึ้นอยู่กับบริบทและสถานะแวดล้อมอื่นๆ ด้วย

ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับอันเกิดจากจิตใจนี้กของชาวบ้านเทศบาลตำบลด่านซ้าย ที่มีต่ออำนาจเหนือธรรมชาติอันก่อให้เกิดผลดีผลร้ายแก่บุคคลหรือสังคม แม้ว่าพลังอำนาจเหนือธรรมชาตินี้อาจยังไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริง

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งได้มีการทบทวนจากแนวความคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

1. กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย
 - 1.1 แนวคิดคตินชนชาวบ้านในด้านความเชื่อกับพิธีกรรม
 - 1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน
 - 1.3 แนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
 - 1.4 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
 - 1.5 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว
 - 1.6 ทฤษฎีการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา
 - 3.1 สภาพทั่วไปและความเป็นมาของเทศบาลตำบลด่านซ้าย
 - 3.2 โครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลด่านซ้าย
 - 3.3 เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลด่านซ้าย
 - 3.4 สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย
 - 3.5 การท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย
 - 3.6 การจัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน

1. กรอบแนวคิดและทฤษฎีในการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกใช้แนวคิดและทฤษฎี มาใช้เป็นหลักในการวิเคราะห์วิจัยดังนี้

1.1 แนวคิดคติชนชาวบ้านในด้านความเชื่อกับพิธีกรรม

นักมานุษยวิทยา พบว่า การประกอบพิธีกรรม เป็นการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนให้แก่คนรุ่นต่อมา พิธีกรรมมีจุดหมายเพื่อเสริมสร้างความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์มนุษย์ตั้งแต่สมัยสังคมดึกดำบรรพ์ ต่อมากลายเป็นความเชื่อ และความเชื่อก็ส่งเสริมให้การประกอบพิธีกรรมละเอียดซับซ้อนยิ่งขึ้น การที่มนุษย์สร้างพิธีรีตองขึ้นนับว่าเป็นวิธีการอันทรงประสิทธิภาพในการบันทึกผลสำเร็จแห่งการเรียนรู้ เป็นการบันทึกอย่างย่อที่สุด โดยอาศัยสัญลักษณ์ เมื่อนำพิธีกรรมของมนุษย์มาวิเคราะห์ จะพบสัญลักษณ์ รหัสความรู้ ความจำเป็นต่อความอยู่รอดเสมอ พิธีกรรมเป็นเครื่องรวมจิตใจของมนุษย์ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด การตาย การแต่งงาน โคนจุก บวชนาค แสดงให้เห็นความสำคัญในวาระพิเศษของชีวิต พิธีกรรมเหล่านี้นำไปสู่ความปลื้มปิติ ความเห็นอกเห็นใจกันในระหว่างผู้ร่วมพิธีนั้นๆ พิธีกรรมที่ผูกพันมนุษย์เข้าด้วยกันอย่างดีที่สุดพิธีกรรมหนึ่งคือ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเคารพบูชาบรรพชน พิธีนี้มีอยู่ในหมู่มนุษย์ตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ ก่อให้เกิดความสามัคคี ทำให้มนุษย์รวมกันเป็นปึกแผ่น พิธีกรรมแสดงความผูกพันทางเศรษฐกิจ เช่น ในพิธีแต่งงานซึ่งเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนอย่างหนึ่ง พิธีเรียกสินสอดเมื่อมีการสู่ขอย่อมคงงดงามกว่าการตีราคาลูกสาว ในยามป่วยไข้เมื่อเชิญหมอการรักษา ชาวบ้านทางถิ่นอีสานจะมีพิธีตั้งคาย เป็นการมอบเงินให้หมอดเพื่อสมนาคุณในด้านการประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ มีพิธีไหว้ครูเป็นการตอบแทนบุญคุณของท่านด้วยการแสดงการวะ นอกจากนี้พิธีกรรมก็เป็นกำหนดกฎเกณฑ์ของมนุษย์ เป็นต้นว่าสิ่งใดที่เป็นข้อห้าม ดังที่นักมานุษยวิทยาใช้ศัพท์ “TABU” นั้นชนชาวถิ่นอีสานใช้คำว่า “กะล่ำ” ตัวอย่างเช่น เวลาเข้าออกประตู ห้ามเหยียบธรณีประตู ถ้าขึ้นเหยียบก็เป็นการกะล่ำ คือไม่ดีแก่ผู้ปฏิบัติเอง กำหนดกฎเกณฑ์อันนี้สมเหตุสมผล ถ้าคนเดินเข้าเดินออกก็เหยียบธรณีประตู ไม่ซำก็จะสึกหรือ ต้องเปลี่ยนธรณีประตูใหม่ซึ่งเป็นการยุ่งยาก อย่างนี้เป็นต้น (ร.ต.อ.สนอง อุปลา, 2546:12-13)

จากแนวคิดคติชนชาวบ้านในด้านความเชื่อกับพิธีกรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวคิด เพื่อนำไปสู่การศึกษาว่าความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานประเพณี

บุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่ชาวบ้านปฏิบัติสืบต่อกันมานั้น เมื่อได้มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวแล้ว ได้ส่งผลทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลคำชะอีอย่างไร

1.2 แนวคิดเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชน

1.2.1 แนวคิดเกี่ยวกับสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างหน้าที่ของสังคม โดยที่เราให้คำจำกัดความของคำว่าสังคมว่า เป็นการรวบรวมการทำกิจกรรมของบุคคลซึ่งหน้าที่ต่างกันมาร่วมกันทำงาน แก้ไขปัญหาเพื่อบรรลุถึงจุดมุ่งหมายเดียวกัน โครงสร้างของสังคมก็คือ รูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและกลุ่มสังคม ผลที่เป็นไปตามปรารถนา (Desirable consequences) คือ ผลที่ได้จากการทำหน้าที่ช่วยกันร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เหมือนกันของบุคคล หรือกลุ่มสังคมให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนผลที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายตามความปรารถนา หรือต้องการคือ (Undesirable consequences) คือผลที่เกิดขึ้นมาจากความผิดพลาดของหน้าที่ขาดความได้มาซึ่งความสำเร็จ เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็คือ การปรับตัวปรับสภาพเพื่อให้รับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ให้เหมาะสม เช่น ปรับตัวเพื่อรับมือกับความรุนแรงที่เกิดขึ้นจากผู้ก่อการร้ายระดับชาติ ความหลากหลายของการก่อตั้งโรงงานอุตสาหกรรมขึ้นมาใหม่ การก่อตั้งคณะกรรมการเพื่อปรับปรุงหมู่บ้าน การเคลื่อนไหวอย่างเด่นชัดของชาวนา การนำเอาวิธีการคุมกำเนิดมาใช้กับครอบครัวชนบท สิ่งเหล่านี้เป็นผลมาจากเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม (นิเทศ ดินณะกุล, 2546)

นอกจากนี้ยังมีแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของ Allen ซึ่งกล่าวไว้ในปี ค.ศ.1971 ว่าแนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้น สามารถแบ่งออกเป็นหลายแง่มุม โดยนักสังคมวิทยาหลายท่านได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่า เป็นการเปลี่ยนแปลงระบบโครงสร้างของสังคม และยังมีนักสังคมวิทยาอีกหลายท่านได้ให้ทัศนะว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นไม่ได้หมายความว่าเปลี่ยนแปลงแค่ตัวโครงสร้างทางสังคมเท่านั้น แต่การเปลี่ยนแปลงนี้ได้หมายรวมถึง การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างหน้าที่ของคนในสังคมด้วย “การเปลี่ยนแปลงทางสังคมประกอบไปด้วยการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมหรือระบบย่อย

ในโครงสร้างของสังคม หน้าทีหรือขบวนการของสังคมที่ต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน” (นิเทศ ดินณะกุล, 2546)

“เมื่อปี ค.ศ. 1974 Judson R. Landis กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือ การเปลี่ยนแปลงในลักษณะ โครงสร้างและการทำหน้าที่ของความสัมพันธ์ทางสังคมในสังคมหนึ่ง” (นิเทศ ดินณะกุล, 2546)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม (Social Change) หมายถึง การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว ระบบการปกครองเปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้อาจเป็นไปในด้านก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวรหรือชั่วคราวโดยวางแผนให้เป็นไปหรือเป็นไปเองและที่เป็นประโยชน์หรือ ให้โทษ

การเปลี่ยนแปลงบางอย่างที่เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลนั้น มิได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ในสังคมเลยก็ได้ เช่น การเกิดและการตายของบุคคล แต่หากปรากฏการณ์นั้นเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับของกลุ่มสังคม ปรากฏการณ์นั้นย่อมมีนัยต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงของภาวะการเจริญพันธุ์ของกลุ่มประชากรอาจมีผลต่อขนาดครอบครัว ซึ่งอาจมีผลต่อระบบความสัมพันธ์ในครอบครัวของเกษตรกรในชนบทที่จะต้องเปลี่ยนแปลงด้วย (สุริชัย หวันแก้ว, 2546)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง นักทฤษฎีได้กล่าวไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เหล่านี้เป็นผลมาจากการมีแรงกดดันต่าง ๆ ที่ไม่สามารถมองเห็นและไม่สามารถควบคุมได้ โดยมีปัจจัยที่กำหนดให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนี้ คือแรงกดดันที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม การที่มีการพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามา รวมไปถึงการจัดลำดับชั้นทางสังคมและระบบเศรษฐกิจ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ส่งผลกระทบต่อสภาพความเป็นอยู่ของคนในสังคม (นิเทศ ดินณะกุล, 2546)

ดังนั้น เราจึงสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ ระหว่างสมาชิกในสังคม และการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม และระหว่างวงประกอบของสังคมนั้น เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างชาวชนบท ชาวเมือง เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวนี้ย่อมเกิดขึ้นในระดับกลุ่มบุคคลและ

ในระดับสถาบันทางสังคมไม่ว่าจะเป็นในสถาบันครอบครัว เครือญาติ การสมรส ครอบครัว หรือสถาบันการเมืองเศรษฐกิจ ฯลฯ ก็ได้ (สุริชัย หวันแก้ว, 2546)

1.2.2 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชุมชน

วิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สำคัญและควรค่าแก่การรักษา เนื่องจากวัฒนธรรมนั้น “เป็นสิ่งที่คนในสังคมยกย่อง และยึดถือปฏิบัติตาม หรือยึดเป็นแนวทางปฏิบัติคิด และตัดสินใจจนกลายเป็นกระสวน (Pattern) ของการปฏิบัติต่อกันและกัน ซึ่งรวมทั้งความคิดต่างๆ ที่ทำให้คนกระทำสร้าง ถวายทอด สะสม รักษาไว้ซึ่งนั่นก็คือ การดำเนินชีวิตนั่นเอง” (จำนง อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2547)

จากการคงอยู่ซึ่งวัฒนธรรมทำให้อุดมคติยังคงอยู่และไม่ค่อยจะสูญหาย อดีตสร้างคนเพื่อปัจจุบันและอนาคต ความคงอยู่ของวัฒนธรรมในอดีตเป็นสิ่งสำคัญที่สุด เพราะว่าเป็นรากฐานที่มนุษย์จะสร้างความสำเร็จโดยการควบคุมสิ่งแวดล้อมและชีวิตของเขา วัฒนธรรมคงอยู่ได้ด้วยเวลา (อายุ) ความเป็นวัตถุ และอวัตถุ (จำนง อดิวัฒนสิทธิ์ และคณะ, 2547) ดังนั้น วิถีชีวิตจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่และความอยู่รอดของสังคมบริเวณนั้นๆ เพราะความหลากหลายทางวัฒนธรรม หมายถึงความเจริญงอกงาม ซึ่งเป็นผลมาจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น 3 ด้าน คือ จิตใจ สังคม และวัตถุ มีการส่งสมสืบทอดจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่งจนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถ เรียนรู้และก่อให้เกิดผลิตรกรรมและผลิตผล ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม อันควรค่าแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถวายทอด เสริมสร้างเอตทัคคะ และแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างคุณภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่าง มีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรมของมนุษยชาติ

วัฒนธรรมเป็นส่วนประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของสังคมเปรียบเทียบกับด้านทั้ง 2 ของเหรียญ ถ้าด้านหนึ่งเปรียบเสมือนสังคมและอีกด้านหนึ่งเปรียบได้กับวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งหรือด้านหนึ่งจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในอีกส่วนหนึ่ง กล่าวคือเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคมจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตามมา ในทางตรงกันข้ามการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้เช่นเดียวกัน ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันผู้คนสังคมในเมืองมีค่านิยมในการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทั้ง

ทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมเพื่อศึกษาหาความรู้ และพักผ่อนหย่อนใจในวันหยุดเพิ่มมากขึ้น (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543)

วัฒนธรรมได้เกิดจากการที่มนุษย์ที่อยู่ในสังคมเดียวกันเกิดการรวมตัวกันขึ้น และทำความเข้าใจซึ่งกันและกันเพื่อทำการยอมรับในบรรทัดฐานทางด้านพฤติกรรม ว่าพฤติกรรมใดบ้างที่สามารถปฏิบัติได้ สิ่งใดถูกและสิ่งใดผิด สิ่งต่างๆ ที่ได้ทำการตกลงกันเหล่านี้ก็เพื่อให้สมาชิกในสังคมได้มีความเข้าใจตรงกันและยึดถือในระบบและมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งเราสามารถเรียกกระบวนการที่สมาชิกได้ทำการตกลงในความหมายนี้ว่า ระบบสัญลักษณ์ ดังนั้นระบบสัญลักษณ์ต่างๆ ที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น เมื่อสร้างขึ้นมาแล้วจึงสืบทอดส่งสมให้คนรุ่นหลังได้ทราบและเกิดการเรียนรู้จากรุ่นสู่รุ่น ดังนั้นวัฒนธรรมจึงต้องมีการเรียนรู้และมีการถ่ายทอด และวัฒนธรรมนั่นเองจึงเป็นตัวกำหนดให้สมาชิกภายในสังคมได้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันเพิ่มมากขึ้น (อมรา พงศาพิชญ์, 2541)

วัฒนธรรมชุมชนคือ การดำรงชีวิต กฎเกณฑ์ ระเบียบ ประเพณีที่สืบทอดส่งสมกันมา โดยอยู่ภายใต้พื้นฐานความดีงาม ซึ่งวัฒนธรรมชุมชนนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และมีศักยภาพเป็นเกราะป้องกันสิ่งที่ไม่ดีจากภายนอกที่สามารถเข้ามาเป็นตัวทำลายคุณค่าความดีงามที่มีอยู่ ด้วยคุณค่าดั้งเดิมต่างๆ ที่มีอยู่ เช่นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากนี้วัฒนธรรมชุมชนจะเป็นเกราะป้องกันอิทธิพลจากภายนอกได้แล้ว วัฒนธรรมชุมชนยังเป็นแรงผลักดันจากภายในที่สามารถสร้างสรรค์พลังคุณค่าทางศาสนาและวัฒนธรรม (Spirituality) ที่อยู่ภายในจิตใจและวัฒนธรรมของประชาชน โดยพื้นฐานสำคัญคือการให้ความสำคัญกับ คน โดยยึดถือศูนย์กลางมาจากความเชื่อที่ว่า คน มีฐานะเป็นสิ่งสร้างอันประเสริฐสูงสุด (กาญจนา แก้วเทพ, 2530)

โดยธรรมชาติ มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิต เช่นเดียวกับพืชและสัตว์ และความที่มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตนี้จึงได้มีสิ่งจำเป็นพื้นฐานคือสัญชาตญาณที่ได้ทำให้มนุษย์มีความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่รอดต่อไป จากความจำเป็นดังกล่าวที่เกิดขึ้น บรรพบุรุษของมนุษย์ที่มีอายุกว่าสองล้านปีที่แล้วรวมทั้งมนุษย์ในยุคปัจจุบันจึงได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับอำนาจเหนือธรรมชาติ ความสัมพันธ์นี้ได้มีกำเนิด ดำรงอยู่ และได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นอิสระจากกัน แต่สัมพันธ์กันมีอิทธิพล

กำหนดซึ่งกันโดยตลอด นอกจากนั้นความสัมพันธ์นี้ยังเป็นตัวกำหนดแบบแผนการดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ อันได้แก่วิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจ วิถีชีวิตด้านการเมือง การปกครอง การบริหารและกฎหมาย (ฉลาดชาย รมิตานนท์, 2536)

นอกจากนี้ วัฒนธรรมคือวิถีชีวิตหรือเรียกอีกอย่างว่า แบบในการดำเนินชีวิตของแต่ละสังคมหรือแต่ละกลุ่ม โดยการดำเนินชีวิตของแต่ละกลุ่มนี้ประกอบไปด้วยหลายด้าน เช่น การรักการแต่งงานกัน การทำมาหากิน การทำงานร่วมกัน การคบหาสมาคม การถ่ายทอดความรู้ความคิดให้แก่กัน การรักษาสุขภาพอนามัย ความเชื่อในสิ่งต่างๆ ร่วมกัน รวมไปถึงการสร้างที่อยู่อาศัย คิดค้นสิ่งที่เป็นประโยชน์ การทำลายสิ่งต่างๆ ที่ไร้ประโยชน์ การแข่งขันต่อสู้กัน ตลอดจนการพักผ่อนหย่อนใจหาสิ่งบันเทิงร่วมกัน สิ่งต่าง ๆ ที่ได้กล่าวมานี้รวมกันเป็นวิถีชีวิตของคนในแต่ละสังคม (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2532)

ดังนั้น เราจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนคือ การใช้ชีวิต ประเพณีที่สืบทอดสั่งสม กันมา กฎระเบียบต่าง ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอยู่บนพื้นฐานอันดีงาม วัฒนธรรมชุมชนนั้นเป็นสิ่งมีค่า การที่ชุมชนไหนมีวัฒนธรรมที่เข้มแข็ง ถือว่าชุมชนนั้นมีภูมิคุ้มกันสิ่งชั่วร้ายหรือสิ่งไม่ดีจากภายนอกที่จะเข้ามาทำลายสิ่งที่ดีงามที่มีอยู่ คุณค่าดั้งเดิมที่มีอยู่ เช่น การช่วยเหลือกันภายในชุมชน การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน นอกจากจะเป็นเกราะป้องกันภัยจากภายนอกแล้ว วัฒนธรรมชุมชนยังเป็นตัวกลับเคลื่อนความดีงามที่มาจากภายใน เพื่อให้สังคมเกิดความดีงามอีกด้วย

จากแนวคิดเกี่ยวกับสังคม วัฒนธรรม และวิถีชีวิตชุมชน ดังกล่าวมาในข้างต้นนั้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวคิด เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และเสนอแนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนและหมู่บ้านในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

1.3 แนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ชาลิวีทซ์ เกษตรศิริ (2540:2-10) ได้กล่าวถึงแนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมของมนุษย์มาช้านานแล้ว หลักฐานที่ชัดเจนคือบทความของเซอร์ ฟรานซิส เบคอน (Sir Francis Bacon) นักปราชญ์ชาวอังกฤษ ที่ชื่อ “Of Travel” เขียนไว้เมื่อ

ค.ศ.1625 ความว่า “Travel, in the younger sort, is a part of education; in the elder, a part of experience. He that travelled into a country before he hath some entrance into the language goeth to school. And not to travel.” แปลว่า “สำหรับเยาวชน การเดินทางเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา สำหรับผู้ใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ ผู้เดินทางเข้าไปในประเทศหนึ่ง โดยยังไม่รู้ภาษาของประเทศนั้น ไปโรงเรียน ไม่ได้ไปเที่ยว” ซึ่งตีความหมายได้ว่า การท่องเที่ยว เป็นศึกษาหาความรู้ของมนุษย์อีกรูปแบบหนึ่ง

ปัจจุบันการท่องเที่ยวได้ถูกทำให้เป็นอุตสาหกรรม ในประเทศที่กำลังพัฒนามีฐานะเป็นตลาดการท่องเที่ยวราคาถูกที่นักท่องเที่ยวต้องการมาเยือน ทำให้การท่องเที่ยวกลายเป็นวิสาหกิจอันทรงพลังทางเศรษฐกิจของประเทศ ที่ทำให้ประเทศยากจนสามารถนำทุกอย่างมาขายได้ เป็นต้นว่าวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตผู้คน สินค้าของที่ระลึกต่างๆ รวมไปถึงผู้หญิงและเด็ก เพียงเพราะต้องการรายได้จากการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จึงเป็นแนวคิดใหม่ที่พยายามหาทางออก และแสวงหาวิธีการท่องเที่ยวที่เน้นการพัฒนาด้านภูมิปัญญา สร้างสรรค์ ไม่ทำลายสภาพแวดล้อม ไม่มีการซื้อขายวัฒนธรรมและชีวิตผู้คน ซึ่งนำมาเสนอในรูปแบบของ Ecological Tourism (การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) และ Cultural Tourism (การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม)

แมคอินทอช และ โกลด์เนอร์ (McIntoch and Goldner) สรุปว่า “วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวก็คือ เพื่อที่จะสร้างความคุ้นเคยกับประชาชนในท้องถิ่นอื่นๆ หรือประเทศอื่นๆ เพื่อที่จะได้เข้าใจและซาบซึ้งต่อวัฒนธรรมของประชาชนเหล่านั้น” เพราะฉะนั้นการท่องเที่ยวจึงเป็นการก่อให้เกิดความรู้ และการติดต่อสื่อสาร ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความเข้าใจของคนทั้งโลกเข้าด้วยกัน อันจะนำไปสู่สันติสุขในการอยู่ร่วมกัน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2540:10)

จากแนวคิดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวคิด เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และเสนอแนะในด้านเศรษฐกิจ และการส่งเสริมการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

1.4 แนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

พจนาน สวนศรี (2546: 178-179) ได้ระบุว่า แนวคิดและต้นกำเนิดของคำว่า อีโคทัวร์ริซึม (ecotourism) มาจากประเทศตะวันตก มีการให้คำนิยามคำนี้หลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิหลัง

ของแต่ละคนหรือสังคมที่ผู้เขียนหรือนักวิชาการคลุกคลีอยู่ โดยส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่อง การพัฒนาที่คู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในบริบทสังคมไทยที่คนกับ ธรรมชาติมีความผูกพันใกล้ชิดกัน แนวคิดนี้จึงเน้นบทบาทของคนและชุมชนมากขึ้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ให้ความหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ ว่า “การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่ง วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิด จิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน” ซึ่งมองว่าคนและชุมชนเข้าไปมีบทบาทในการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในลักษณะของการเข้าไปมีส่วนร่วมกับส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีแหล่ง ธรรมชาติเป็นฐาน

จากบทเรียนของการพัฒนาประเทศ โครงการพัฒนาหลายโครงการเป็นโครงการที่ ดีแต่ไม่สามารถทำได้เนื่องจากมองที่โครงการเป็นตัวตั้งไม่ได้มองที่ประชาชน ดังนั้น การให้ บทบาทและความสำคัญของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรู้สึกเป็นเจ้าของ เป็นจุดเริ่มต้นของการ พัฒนาที่ยั่งยืน ในส่วนขององค์กรประชาชน และองค์กรพัฒนาเอกชน เห็นว่าหากจะให้การ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศยั่งยืนต้องมองที่ชุมชนเป็นศูนย์กลาง จึงเกิดแนวคิดเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือการท่องเที่ยวที่ คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดย ชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้ มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังสามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การ ท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศ ทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะ รุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิด กระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการ

ตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

ในช่วง 2 - 3 ปี ที่ผ่านมาคำว่า "Community-based Tourism : CBT" การท่องเที่ยวที่ให้ผู้ชมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลายในหลายๆความหมาย ความเข้าใจและประสบการณ์ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เป็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการด้านโฮมสเตย์ ที่ต้องมีชุมชนเป็นส่วนประกอบสำคัญ

การท่องเที่ยวได้กลายเป็นเครื่องมือที่รัฐบาลให้ความสำคัญเนื่องจากมีความสำคัญต่อการสร้างรายได้ เพื่อพัฒนาประเทศอย่างมากและยังเป็นรายได้ที่เป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ และมีการกระจายไปในหลายภาคอย่างค่อนข้างชัดเจน เช่นการเดินทาง ที่พัก การซื้อของที่ระลึก ภัตตาคาร ร้านค้าต่างๆ จึงมีการประกอบกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งโดยตรงและทางอ้อม ขยายมากขึ้น เช่นการเพิ่มขึ้นของสถานที่พัก ทั้งโรงแรมขนาด 5 ดาว 4 ดาว ไปถึงที่พักแบบบ้านที่เรียกว่า โฮมสเตย์ การเพิ่มขึ้นของร้านอาหาร และแหล่งบริการอื่นๆ เพื่อดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ และการขยายตัวไปในแทบทุกภูมิภาคของไทย ก่อให้เกิดการตื่นตัวเพราะมองว่าเป็นเรื่องง่ายที่จะมีรายได้เพิ่มจากการท่องเที่ยว ที่เป็นผู้มาซื้อสินค้าถึงที่ไม่ว่าจะที่ใดก็ตาม

แต่จากการที่ทรัพยากรการท่องเที่ยวมีจำกัดไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น ซึ่งผู้ดูแลหรือเป็นเจ้าของก็คือประชาชนที่อยู่ในชุมชนนั้นๆ ว่าจะมีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างไร เพราะทรัพยากรทุกอย่างต้องมีข้อจำกัดในการใช้ทั้งสิ้น หนึ่งคือการใช้อย่างยั่งยืน และเป็นไปได้หรือไม่ที่จะดำเนินการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และควรทำอย่างไร เมื่อชุมชนกลายเป็นสินค้าหรือเครื่องมือ ที่เป็นทั้งผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำ ในขณะเดียวกันเป็นสิ่งที่ทำหายนและละเอียดอ่อนอย่างยิ่ง เสมือนกับการที่ต้องคำนึงถึงความรู้สึก ความยินดีของผู้เกี่ยวข้อง ทั้งยังเป็นผู้ที่ถูกกล่าวอ้างถึงอยู่ตลอดเวลาในการที่รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาใดๆ จึงต้องให้ความสำคัญต่อชุมชนในระดับต้นๆ และชุมชนต้องได้รับประโยชน์" อยู่เสมอ

เมื่อชุมชนมาเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวก็จะมีคำใหม่ ๆ เกิดขึ้น อาทิเช่น การท่องเที่ยวชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยวผ่านชุมชน การท่องเที่ยวในชุมชน ก็ขึ้นอยู่กับนิยามแห่งการสื่อความหมายต่อคำดังกล่าว แต่ที่แน่นอนก็คือ "ชุมชน" เป็นสิ่งที่ต้องถูกกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ และอย่างไรคือการท่องเที่ยวโดยชุมชน "Community Based Tourism : CBT" ที่เหมาะสมอันจะเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผล

กระบวนการเรียนรู้ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ

1. **ศักยภาพของคน** ต้องเริ่มที่คนในชุมชนที่จะต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อน เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันได้

2. **ศักยภาพของพื้นที่** หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและหวงแหนเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตน สามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้แล้วชุมชนต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องแนวคิด พื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการในพื้นที่ได้ด้วย

3. **การจัดการ** เป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะทำอะไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืน สมดุลในกลุ่มคนหมู่มาก ดังนั้นชุมชนที่จะสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน : "Community-based Tourism : CBT" ได้ต้องเป็นชุมชนที่มีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพูดคุยกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชนรู้ว่าพื้นที่ของตนจะมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างไร ควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง และจะมีการกระจายจัดสรรรายได้อย่างไร ทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมานั้น สิ่งสำคัญที่สุดของชุมชนก็คือการมีส่วนร่วม อันหมายถึง ร่วมในทุกๆสิ่ง ทุกอย่างเพื่อส่วนรวม

4. **มีส่วนร่วม มีได้อย่างไร** การสื่อสารพูดคุย เป็นการสื่อความคิดเห็น การถกปัญหา รวมถึงการหาทางแก้ไขปัญหาต่างๆจากการระดมความคิดจากประสบการณ์ของนักวิจัยท้องถิ่น ได้แก่ การจัดให้มีเวทีพูดคุย ร่วมกันคิดวางแผนดำเนินการ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ

ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่างๆเพื่อให้คนในชุมชน รวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตาม

จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวคิด เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลคำชะอี อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

1.5 แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยว

ศรัณยา วรากุลวิทย์ (2546) ได้กล่าวว่า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีแก่เศรษฐกิจของประเทศและท้องถิ่น ทำให้มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของประเทศ ประชาชนมีมาตรฐานการดำเนินชีวิตสูงขึ้น สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนา สร้างความเจริญให้แก่พื้นที่ที่เป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นเหตุให้เกิดปัญหาทั้งเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้เช่นกัน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังขยายตัวมากเท่าใดย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบในแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่นั้นๆอย่างมากเหมือนกัน

ผลกระทบทางบวกของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1. ผลกระทบทางบวกของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ พิจารณาจากพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวมากเท่าใดย่อมเป็นปัจจัยในการกระตุ้นและสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม การบริการและการผลิตสินค้าเพื่อรองรับหรือตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวย่อมเป็นการกระจายรายได้อย่างกว้างขวาง ส่งผลดีต่อระบบเศรษฐกิจภายในท้องถิ่นเป็นอย่างยิ่ง และก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจในด้านต่างๆ ดังนี้

1.1 อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีผลต่อการเพิ่มรายได้ประชาชาติ และเป็นแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ เพราะการเดินทางท่องเที่ยวเป็นช่องทางในการนำเงินตราเข้าประเทศที่สำคัญ ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศในการซื้อขายสินค้าและบริการ โดยนักเศรษฐศาสตร์เรียกรายได้ประเภทนี้ว่า “สินค้าที่มองไม่เห็นตัว” (Invisible Export) ซึ่งเกิดจากการ

ที่นักท่องเที่ยวนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายในประเทศที่เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว การใช้จ่ายออกมาในรูปรายกาดังต่อไปนี้

1.1.1 การใช้บริการ เช่น การคมนาคมขนส่ง ทั้งทางน้ำ ทางบก ทางอากาศ การใช้เครื่องอุปโภคสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ จดหมาย การเข้าชมการแสดง การเข้าชมสถานที่ต่าง ๆ และการใช้บริการสถานที่พักผ่อน

1.1.2 การซื้อสินค้า เช่น อาหาร เครื่องใช้ ของที่ระลึกต่างๆ เสื้อผ้า และอัญมณี เป็นต้น

1.1.3 ภาษี จากการให้บริการต่าง ๆ ที่รัฐบาลได้ทำการเรียกเก็บ

1.2 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ ทำให้เกิดเสถียรภาพของดุลการชำระเงิน และสามารถเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาดุลชำระเงินได้เป็นอย่างดีสำหรับประเทศกำลังพัฒนา อีกทั้งยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการลงทุนน้อยแต่ได้ผลตอบแทนเร็ว และผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวนั้นสามารถใช้ได้ยาวนาน ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวของแต่ละประเทศนั้นเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะในการดึงดูดใจผู้คน ดังนั้นในแต่ละประเทศจึงมีการพัฒนาอุตสาหกรรมทางการท่องเที่ยวของตนให้มีเอกลักษณ์ดึงดูดใจมากขึ้น

1.3 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการสร้างงานและอาชีพให้กับประชาชน กิจกรรมของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะออกมาในรูปแบบการใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าและบริการตามแหล่งท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการจ้างงานและการประกอบอาชีพต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.4 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้ อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กระตุ้นให้เกิดการจ้างงาน และเกิดการใช้จ่ายหมุนเวียนรายได้ให้กับประชาชนต่างๆ และกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ตั้งแต่การเดินทางเข้ามาของนักท่องเที่ยวจนกระทั่งกลับออกไป

1.5 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียนอันเกิดจากผลตัวทวีคูณ เมื่อเกิดการใช้จ่ายขึ้นหนึ่งครั้งก็ย่อมเกิดการใช้จ่ายต่อกันไปอีกหลายรอบ ดังนั้นเมื่อรวมค่าใช้จ่ายในรอบต่างๆเข้าด้วยกัน จะพบว่าทำให้เกิดรายได้ที่มีมูลค่าสูงกว่ารายจ่ายในครั้งแรกหลายเท่า

1.6 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวกระตุ้นให้เกิดการลงทุนในด้านต่างๆ เพื่อผลิตสินค้าและบริการ ในการรองรับและตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจโรงแรม

ร้านอาหารและการผลิตสินค้าประเภทต่าง ๆ ถือได้ว่าอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นตัวผลักดันในการพัฒนาอุตสาหกรรมต่างๆ ส่งผลให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม

1.7 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไม่มีขีดจำกัดในการผลิต เป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ โดยผลผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว นั่นคือ ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ป่าไม้ ภูเขา วัฒนธรรม วิธีชีวิตความเป็นอยู่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีความเป็นรูปธรรมและมีความยั่งยืนสูง ไม่แปรเปลี่ยนไปตามสภาพดินฟ้าอากาศ หรือสภาพของวัตถุดิบ เหมือนกับผลผลิตทางการเกษตร และไม่จำเป็นต้องใช้การลงทุนทางด้านเทคโนโลยีสูง ดังนั้น อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจึงได้รับการสนับสนุนจากองค์การการท่องเที่ยวโลกอย่างจริงจัง เพื่อให้ทุกประเทศได้เห็นความสำคัญและพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจของทั้งประเทศ

1.8 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้มูลค่าสินทรัพย์เพิ่มขึ้น เมื่อพื้นที่ถูกพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวนนักท่องเที่ยวที่ไปเยือนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความต้องการในสินทรัพย์ เช่น อาคาร ที่ดิน เพื่อนำไปดำเนินการธุรกิจนำเที่ยว เมื่อความต้องการสินทรัพย์นั้นมีมากก็ส่งผลให้ราคาของสินทรัพย์เหล่านั้นสูง

2. ผลกระทบทางบวกของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวต่อสังคม

2.1 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาภายในท้องถิ่น ประชาชนนำเงินจากการทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2.2 เกิดการจ้างงานในสตรีเพิ่มมากขึ้น เมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีการเจริญเติบโต ย่อมมีการต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้น โอกาสที่สตรีจะได้รับการว่าจ้างให้ทำงานในหน้าที่ต่างๆ ก็ย่อมมีมากขึ้น

2.3 ประชากรมีโอกาสนในการเลือกงานเพื่อให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากขึ้น (More Unemployment Option) อุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้กระตุ้นให้เกิดงานในด้านต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น เป็นการเพิ่มโอกาสให้คนในท้องถิ่นสามารถเลือกงานตามความสามารถของตนได้เช่นกัน

2.4 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ขยับขึ้นส่งผลให้สังคมขยายขนาดขึ้น เกิดจากการที่ประชากรย้ายถิ่นไปทำงานในแหล่งที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมาก ทำให้เกิดการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นเช่นกัน

2.5 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างมวลมนุษยชาติทำให้เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ ได้มีโอกาสเรียนรู้และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

2.6 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชน การอพยพของประชากรจากชุมชนอื่นที่ได้ย้ายถิ่นฐานเพื่อมาประกอบอาชีพในพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนขึ้นทำให้เกิดความเจริญในพื้นที่ตามมา

2.7 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวมีส่วนในการลดอัตราการย้ายที่อยู่ของประชากรที่อยู่บริเวณแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากเมื่อพื้นที่ถูกพัฒนาให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวแล้ว ย่อมทำให้เกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น ประชากรที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวก็จะมีอาชีพทำกิน โดยไม่จำเป็นต้องอพยพออกไปหางานทำในท้องที่อื่น

2.8 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัยในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้แหล่งท่องเที่ยว ย่อมต้องมีมาตรฐานความปลอดภัย โดยนักท่องเที่ยวต้องมั่นใจได้ว่าจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยว (Destination) นั้น ต้องมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนั้นมาตรการความปลอดภัยจึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่รัฐต้องตระหนักและให้ความสำคัญ

3. ผลกระทบทางบวกของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่มีต่อวัฒนธรรม

3.1 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นสื่อในการเผยแพร่วัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น

3.2 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการฟื้นฟูทางวัฒนธรรมท้องถิ่น เมื่อเกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมขึ้น จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของธรรมเนียมปฏิบัติของคนท้องถิ่น

3.3 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเพิ่มปริมาณในการติดต่อสื่อสาร เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมมีการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแลกเปลี่ยนความคิด

3.4 อุตสาหกรรมท่องเที่ยวส่งเสริมการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในการซื้อเพื่อเป็นที่ระลึก จึงทำให้ท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นให้ความสำคัญในการอนุรักษ์หัตถกรรมพื้นบ้านให้เป็นอยู่ต่อไป

ผลกระทบทางลบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

1. ผลกระทบทางลบที่เกิดจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจ

1.1 ในปี ค.ศ.1990 Lundberg ได้ให้ความหมายของคำว่า ค่าครองชีพที่สูงขึ้น (Increase in Cost Living) หมายถึง เงินที่ได้จากการใช้จ่ายในการซื้อสินค้าและบริการ มีมูลค่าสูงกว่าเงินตราภายในท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวมีอำนาจในการซื้อสูง รวมทั้งความต้องการสินค้าและบริการต่างๆ ที่เพิ่มมากขึ้นในแหล่งนักท่องเที่ยวที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวมาก ส่งผลให้ราคาสินค้าภายในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นกว่าท้องถิ่นอื่น ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นต้องซื้อสินค้าในราคาสูงด้วย (ศรัณญา วรกุลวิทย์, 2546)

1.2 มูลค่าของราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่เพิ่มสูงขึ้น เมื่อเกิดการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวก็จะเป็นการไปกระตุ้น ให้ที่ดินหรือสิ่งปลูกสร้างบริเวณนั้นให้ราคาสูงขึ้นตามไปด้วย ความมั่งคั่งของเจ้าของที่ดินหรือเจ้าของกิจการใหญ่ๆ ซึ่งเป็นนักธุรกิจนอกพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นั้น ได้มีการมาลงทุนซื้อที่ดินบริเวณนั้นไว้ก่อนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากพื้นที่บริเวณนั้นน้อยมาก

1.3 การกระจายส่วนใหญ่ของรายได้นั้นไม่ไปสู่ชุมชนเท่าที่ควร เนื่องจากประชาชนบริเวณพื้นที่นั้นมีความสามารถในการประกอบธุรกิจขนาดเล็กเท่านั้น ธุรกิจขนาดใหญ่ภายในพื้นที่นั้นมาจากคนนอกพื้นที่ส่วนใหญ่ทำให้รายได้ส่วนใหญ่ไม่กระจายตัวไปสู่ประชาชนเท่าที่ควร

2. ผลกระทบทางลบที่เกิดจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในด้านสังคม

2.1 การเพิ่มขึ้นของปัญหาอาชญากรรม เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นแหล่งที่รวมของประชาชนหลายประเภท เช่น นักท่องเที่ยว บุคคลที่อพยพมาจากท้องถิ่นอื่นเพื่อมาประกอบอาชีพซึ่งเป็นการเสี่ยงบุคคลเหล่านี้จากปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่ได้

2.2 เป็นแหล่งยาเสพติด นักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในพื้นที่นั้นอาจนำปัญหายาเสพติดเข้ามาภายในพื้นที่ได้ นอกจากนักท่องเที่ยวจะข้องเกี่ยวกับยาเสพติดแล้วผู้คนในท้องถิ่นนั้นอาจจะเข้าไปข้องเกี่ยวกับยาเสพติดได้อีกด้วย

2.3 ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้นเนื่องจากสภาพเศรษฐกิจดีทุกคนมีงานทำ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาเปลี่ยนแปลงไป มีปัจจัยทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้โอกาสแตกแยกในครอบครัวมีสูง

2.4 สังคมมีความแออัด ปัญหาสังคมอย่างหนึ่งคือความแออัดของประชากรภายในแหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากจำนวนประชากรที่จะเพิ่มมากขึ้น

2.5 ปริมาณของหญิงขายบริการที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของหญิงบริการในการเข้ามาประกอบอาชีพ จึงทำให้ภาพพจน์ของแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมเสียอย่างมาก

2.6 การทิ้งถิ่นฐานเดิม ในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ จะมีประชาชนจากพื้นที่อื่นอพยพไปประกอบอาชีพในแหล่งท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจำนวนมาก โดยบางกลุ่มไปอยู่อาศัยถาวร

3. ผลกระทบทางลบที่เกิดจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในด้านวัฒนธรรม

3.1 การบิดเบือนทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น เมื่ออุตสาหกรรมท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านก็ได้ถูกฟื้นฟูและได้นำกลับมาถ่ายทอดให้นักท่องเที่ยว จนบางครั้งอาจเป็นการทำในเชิงพาณิชย์ ไม่ถูกกับกาลเวลาที่ควรจะเป็น โดยไม่ตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิมไว้ และทำให้วัฒนธรรมถูกดัดแปลงผิดเพี้ยนไป และในที่สุดวัฒนธรรมพื้นบ้านก็ไม่มีเหลืออยู่

3.2 การลอกเลียนแบบศิลปะ (Plastic Art Appear) ศิลปะเป็นสิ่งที่มีค่าและเป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวยังต้องการของที่ระลึกเพื่อเป็นอนุสรณ์เตือน

ความจำของการมาเที่ยว สิ่งที่ไม่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือการลอกเลียนแบบสินค้าเพื่อนำมาจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

3.3 การเปลี่ยนค่านิยม อุตสาหกรรมท่องเที่ยวทำให้เกิดการลอกเลียนแบบระหว่างนักท่องเที่ยวกับเจ้าบ้าน ทำให้เกิดการให้ความสำคัญกับค่านิยมแบบชาวตะวันตกจนลืมวัฒนธรรมของตนเองไป เช่น การให้ความสำคัญกับการเลียนแบบการแต่งกายน้อยชิ้น การเที่ยวตามสถานเริงรมย์ต่างๆ เป็นต้น

ในปัจจุบัน การท่องเที่ยวได้เข้ามามีบทบาทในด้านการบริหารจัดการของประเทศเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นช่องทางสร้างรายได้มหาศาลให้กับท้องถิ่นต่างๆภายในประเทศนั้นๆ และแน่นอนว่าสิ่งที่ตามมาด้วยนั้น คือผลกระทบทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบที่แต่ละประเทศและท้องถิ่นนั้นๆต้องเผชิญ (ศรีัญญา วรากุลวิทย์, 2546)

จากแนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่วนั้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวคิด เพื่อใช้ในการพิจารณาสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และเสนอแนะเรื่องผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ

1.6 ทฤษฎีการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2545) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่มีการท่องเที่ยวเป็นปัจจัยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้จาก ปัจจัยหลัก 5 ปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. การผสมผสานทางวัฒนธรรม (Culture Integration) คือการที่วัฒนธรรมสองวัฒนธรรมมาพบปะกันในระยะเวลายาวนานและสม่ำเสมอ จนเกิดการหิบบ่มและมีการผสมผสานซึ่งกันและกัน แต่ยังสามารถแยกได้ว่าวัฒนธรรมใดเป็นของเดิมและวัฒนธรรมใดเป็นของใหม่ และเมื่อผู้หิบบ่มวัฒนธรรมนั้นกลับเข้าไปสู่แหล่งวัฒนธรรมเดิมก็สามารถปรับตัวกลับเข้าสู่วัฒนธรรมเดิมได้ดี และเมื่อกลับเข้าสู่วัฒนธรรมใหม่ก็สามารถปรับตัวและหิบบ่มวัฒนธรรมใหม่ได้อีก

การผสมผสานทางวัฒนธรรมนั้นเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การกลืนกลายทางวัฒนธรรม (assimilation) โดยการกลืนกลายทางวัฒนธรรมนั้นสามารถแบ่งออกเป็นสองระดับ ดังนี้

ระดับแรก คือ การกลืนกลายทางสังคม (social assimilation) คือ การที่คนระหว่างสองวัฒนธรรมรับวัฒนธรรมจากฝ่ายตรงข้ามไปทั้งหมด แต่การปฏิบัติเป็นการปฏิบัติแต่เพียงภายนอกเท่านั้น ระดับที่สองคือ การกลืนกลายทางชีวภาพซึ่งจะเกิดได้ยากและมีน้อยมากในสังคม และถือเป็นขั้นสูงสุดของการกลืนกลายทางวัฒนธรรม คือการเกิดการกลืนกันอย่างสมบูรณ์ของสองวัฒนธรรม เพราะได้เกิดสมาชิกใหม่เกิดขึ้นมาแสดงตนเป็นวัฒนธรรมใหม่ ซึ่งเกิดจากวัฒนธรรมเดิมสองวัฒนธรรมรวมกัน

2. การรับเอาวัฒนธรรมใหม่ (Acculturation) เป็นการรับเอาความคิด ทักษะคิด หลักความเชื่อ การกระทำต่าง ๆ และสิ่งของใหม่ ๆ ที่มีความแตกต่างไปกับวัฒนธรรมเดิมที่เคยปฏิบัติอยู่ มาแทนที่สิ่งเดิมหรือระบบเดิมที่เคยปฏิบัติ หรืออาจรับมาในฐานะสิ่งใหม่ที่ไม่เคยมีในสังคมของตน การรับเอาวัฒนธรรมใหม่นั้นเป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้นได้กับบุคคลทั่วไป เป็นการรับเอาวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งมาปฏิบัติ

การรับเอาวัฒนธรรมใหม่จะเกิดขึ้นได้ง่ายกับบุคคลที่มีความหละหลวม และไม่เคร่งครัดในการปฏิบัติตามวัฒนธรรมของตน และในทางกลับกันจะเกิดขึ้นได้ยากกับบุคคลที่ได้รับการปลูกฝังทางวัฒนธรรมมาเป็นอย่างดี มีการประพฤติดีดีมั่นในวัฒนธรรมของตนอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ปัจจัยทางด้าน การศึกษา อายุ เพศ การอยู่ใกล้ไกลตัวเมือง การคมนาคม สื่อสาร การเผยแพร่ความคิดและสิ่งของใหม่ ๆ หรือที่เรียกว่า นวัตกรรม (innovation) ยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความยากง่ายในการรับเอาวัฒนธรรมใหม่อีกด้วย

กระบวนการรับเอาวัฒนธรรมใหม่นั้นเป็นเพียงกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่เป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่กระทบกระเทือนถึงโครงสร้างใหญ่ชนิดที่จะก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม หรือความระส่ำระสายทางสังคมได้ แต่การรับเอาวัฒนธรรมใหม่นั้นอาจส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมบางส่วน หรือทั้งหมดโครงสร้างทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่า การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบใด เช่น เปลี่ยนแบบเป็นไปเอง (Free-

Change) หรือแบบนำเปลี่ยน (Directed-Change) แบบวางแผนเปลี่ยน (Planned-Change) หรือเปลี่ยนทันทีตลอดทั้งโครงสร้างของวัฒนธรรมโดยการบังคับเปลี่ยนของผู้นำ

3. การตระหนกทางวัฒนธรรม (Culture Shock) เป็นอารมณ์ความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมที่แตกต่างจากพฤติกรรมที่ไม่เคยมองเห็นมาก่อน มีความรู้สึกที่เกิดขึ้นกะทันหันเพราะไม่คาดคิดว่าจะได้พบเห็นพฤติกรรมหรือสิ่งที่แตกต่าง จนทำให้ไม่สามารถที่จะปรับตัวรับกับปรากฏการณ์เหล่านั้นได้ทัน เพราะไม่ได้เตรียมตัวเตรียมใจมาก่อน ปรากฏการณ์นี้จะเกิดขึ้นกับคนต่างวัฒนธรรมซึ่งต้องเข้าไปสัมผัสกับวัฒนธรรมอื่น โดยมีได้เรียนรู้มาก่อนอย่างกะทันหัน ความไม่เข้าใจในเหตุการณ์ดังกล่าวนี้จะก่อให้เกิดความรู้สึกที่รับไม่ได้ ไม่ยอมรับและไม่เข้าใจ จนในที่สุดสิ่งที่ตามมาก็คือ การต่อต้านและตอบโต้ทางวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยการต่อต้านทางตรงนั้น คือ การแสดงอาการรังเกียจ ไม่เข้าร่วมอย่างเปิดเผย และการต่อต้านทางอ้อมนั้น คือ การแสดงอาการ ไม่ยอมรับในวัฒนธรรมนั้นอย่างสงบ โดยการแยกตัวออกมาและอาจส่งผลถึงสภาพจิตใจในที่สุดโดยบุคคลเหล่านั้นจะเกิดความ คับข้องใจ อึดอัด สับสนและมองโลกในแง่ร้ายในที่สุด

โอกาสที่จะเกิดการตระหนกทางวัฒนธรรมนั้นมักจะเกิดกับผู้ที่ไม่ได้เข้าไปเรียนรู้ และอยู่ต่างวัฒนธรรม เช่น นักศึกษาทางวัฒนธรรม ที่จำเป็นต้องไปศึกษาวัฒนธรรมต่างถิ่น บุคคลที่ใช้ชีวิตในต่างแดนนาน ๆ การเกิดการตระหนกทางวัฒนธรรมนั้นจะเกิดขึ้นมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยสองอย่างดังนี้

3.1 กระบวนการปลูกฝังวัฒนธรรมเดิม บุคคลใดที่ได้รับการปลูกฝังทางวัฒนธรรมมาเป็นอย่างดี การยอมรับในวัฒนธรรมก็จะเกิดขึ้นได้ยาก

3.2 อัตรานิยมทางวัฒนธรรม บุคคลใดที่มีความนิยมในวัฒนธรรมของตนมากเกินไป ก็จะตัดสินใจคนอื่นด้วยค่านิยมของตนเสมอ การตระหนกทางวัฒนธรรมก็จะเกิดขึ้นได้ง่าย เพราะความไม่เป็นกลางภายในจิตใจ และไม่สามารถยอมรับวัฒนธรรมของผู้อื่นได้ในที่สุด

4. วัฒนธรรมสัมผัส (Culture contact) เกิดจากการแพร่กระจายวัฒนธรรมจากสองวัฒนธรรมมาสัมผัสกัน การแพร่กระจายของวัฒนธรรมหนึ่งมาสัมผัสกับสังคมใหม่ซึ่งมีวัฒนธรรมเดิมของเขาอยู่ โดยการสัมผัสกันของสองวัฒนธรรมนั้นมีที่มาจาก การที่คนต่างวัฒนธรรมมาสังสรรค์กันอาจจะเป็นเหตุบังเอิญหรือจงใจก็ตาม ตัวอย่างเช่น การพบเจอพูดจากัน

ในครั้งแรกอาจไม่เข้าใจ แต่มนุษย์ก็มีวิธีการโดยใช้ภาษาไปแทน ต่อมาเมื่อรู้จักกันเป็นเวลานานขึ้น ก็จะสามารถ เข้าใจกันได้ เพราะมีการฝึกหัดพูดคุยกันบ่อยขึ้น วัฒนธรรมสัมพันธ์นั้นเป็น ขั้นตอนหนึ่ง ของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและเป็นขั้นตอนต่อจากการแพร่กระจาย ทางวัฒนธรรม

5. ความสัมพันธ์ระหว่างการท่องเที่ยวกับวัฒนธรรม

ในปี ค.ศ. 1987 Jaffari ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจะทำให้เกิดการผสมทางวัฒนธรรม การที่วัฒนธรรมของเจ้าบ้านมีการเปลี่ยนแปลงและมีผลปฏิบัติ สะท้อนกลับในที่เพิ่มขึ้นนั้น เกิดจากปัจจัยของการที่มีวัฒนธรรมหลากหลายซึ่งผสมผสานมาจาก วัฒนธรรมเจ้าบ้านและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว (สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545)

ความแตกต่างทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ประกอบไปด้วย วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว วัฒนธรรมที่ถูกดูซึม และวัฒนธรรมของธุรกิจ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มี ผลอย่างมากในการพัฒนาท้องถิ่น นโยบาย และสภาพของธุรกิจของท้องถิ่นรวมถึงสภาพชีวิต ความเป็นอยู่ นั้น ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ถูกเรียกว่า วัฒนธรรมผสม ซึ่งประกอบไปด้วย

5.1 วัฒนธรรมของเจ้าบ้าน (Host Culture) ซึ่งเจ้าบ้านจะถูกกำหนด บทบาทให้เป็นผู้ต้อนรับคอยอำนวยความสะดวกให้บริการในด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว ตัวอย่างเช่น ด้านสาธารณูปโภค ถนนที่จะเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ในการอำนวยความสะดวกที่เจ้า บ้านต้องจัดทำนี้ถือเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับท้องถิ่น และทำให้ท้องถิ่นพัฒนาขึ้น “ยิ่ง คนในท้องถิ่นมีความพึงพอใจการท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจมากเท่าใด คนในท้องถิ่นนั้นก็ต้องการ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น” และสิ่งเหล่านี้เองเป็นผลให้คนในท้องถิ่นนั้นไม่สามารถที่จะ ละเลยผลที่เกิดจากการท่องเที่ยวได้ วัฒนธรรมที่เกิดจากเจ้าบ้านมีการเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เนื่องมาจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงตามพฤติกรรมของคนในสังคม และวัฒนธรรมของเจ้า บ้านมีความเกี่ยวข้องกับนักท่องเที่ยวเสมอ และอาจเกิดการยอมรับเอาวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว เข้ามาผสมผสาน ซึ่งการท่องเที่ยวเป็นอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ที่ทำให้เกิดผลกระทบจากการ พัฒนาการท่องเที่ยว จึงสามารถอธิบายได้ว่า วัฒนธรรมของเจ้าบ้านนั้นเป็นกระบวนการที่มี มาตรฐานของการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคม และเมื่อมีวัฒนธรรมอื่นที่มีมาตรฐานแตกต่าง

ออกไปเข้ามามีความสัมพันธ์กัน สิ่งก็ตามมาคือ การเปลี่ยนแปลงซึ่งรวมไปถึงผลกระทบต่อสังคม และวัฒนธรรม และผลกระทบที่จะเกิดขึ้นนั้นจะมีผลต่อความเป็นอยู่ของผู้ที่เรียกตัวเองว่า เจ้าบ้าน เป็นอย่างมาก เนื่องสิ่งต่าง ๆ เป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ซึ่งมีมาแต่กำเนิด ส่วนนักท่องเที่ยวนั้นเป็นเพียงผู้มาเยือน เมื่อไม่พอใจก็กลับออกไป แต่เจ้าบ้านหรือสมาชิกของสังคมนั้นไม่สามารถเดินหนี หายออกไปจากถิ่นกำเนิดของตนได้ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจหรือความผูกพันต่อถิ่นกำเนิด

5.2 วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยว (Tourist Culture) นักท่องเที่ยวแต่ละคนก็ย่อมที่จะมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง และต้องการที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมอื่น หรือวัฒนธรรมใหม่ เช่นกัน ซึ่งในปี ค.ศ. 1987 Jaffari ได้อธิบายไว้ว่า การที่นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวไปจะอยู่ในโลกที่เรียกได้ว่าไม่ปกติสำหรับพวกเขา ซึ่งตรงข้ามกับชาวบ้านที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้น ซึ่งสำหรับความรู้สึกของชาวบ้านที่อยู่ในแหล่งท่องเที่ยว นั้นคือโลกปกติสำหรับพวกเขา ความแตกต่างดังกล่าวนี้จึงเป็นการปะทะระหว่างวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน วัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากการได้สังเกตพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวคนอื่นที่ได้ปฏิบัติกัน ยกตัวอย่างเช่น ความสนุกสนานต่าง ๆ การใช้จ่ายเงินอย่างอิสระ ซึ่งวัฒนธรรมดังกล่าวที่เกิดขึ้นนั้นจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างกับเจ้าบ้านอย่างสูง และเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่เจ้าบ้านจะได้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่จะปฏิบัติตนและปลดปล่อยตัวเองอย่างอิสระเช่นนั้น ดังนั้นสิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อสังคมเจ้าบ้าน (สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545)

5.3 บริษัทท่องเที่ยวเป็นตัวประสาน (Transitional Company) บริษัทต่าง ๆ ที่ชักนำและจัดการนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว ได้สร้างวัฒนธรรมที่แตกต่างและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสังคมเจ้าบ้าน โดยที่บริษัทเหล่านี้จะตั้งอยู่ไกลจากแหล่งท่องเที่ยว และทำการสร้างวัฒนธรรมให้กับนักท่องเที่ยวก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว บริษัทเหล่านี้ย่อมมีอิทธิพลในการสร้างภาพพจน์ให้กับแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการไม่ยุติธรรมในการสร้างความคาดหวังให้กับนักท่องเที่ยว ดังนั้นแหล่งท่องเที่ยวและสังคมเจ้าบ้านอาจได้รับผลกระทบจากบริษัทเหล่านี้

จากทฤษฎีการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวคิด เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และเสนอแนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จากการที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาเพื่อเป็นความรู้พื้นฐาน และนำไปเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์และอภิปรายผล เกี่ยวกับผลกระทบต่อวิถีชุมชน จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย มีดังนี้

อัสมา สิมารักษ์ (2551 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในเมืองฮอยอัน ประเทศเวียดนาม ภายหลังได้รับการประกาศให้เป็นเมืองมรดกโลก ผลการศึกษาพบว่า จากการเป็นเมืองมรดกโลก ทำให้มีนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมและสัมผัสเมืองฮอยอันเป็นจำนวนมาก การท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบต่อสังคมและวัฒนธรรมของเมือง ในด้านบวก การท่องเที่ยวได้นำความเจริญเข้าสู่เมืองฮอยอัน มีการปรับปรุงระบบคมนาคมและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว เกิดอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวขึ้นมากมาย เกิดการอนุรักษ์โบราณสถานเก่าแก่ไว้ โดยมีมาตรการและกฎระเบียบข้อบังคับจากภาครัฐเข้ามาควบคุมดูแล และเกิดกิจกรรมทางวัฒนธรรมขึ้นมากมายรวมทั้งยังช่วยฟื้นฟูงานศิลปหัตถกรรมดั้งเดิมขึ้นด้วย ในด้านลบ การท่องเที่ยวได้ทำให้เกิดปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวที่ประกอบอาชีพในภาคการท่องเที่ยว ส่วนปัญหาสังคมที่พบเป็นเพียงการลักเล็กขโมยน้อยและการเกิดอุบัติเหตุบนท้องถนน เกิดการเอาเปรียบนักท่องเที่ยวจากบริษัทนำเที่ยวและโรงแรม ในด้านปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมนั้นพบว่ามีการค้าและบริการเปิดมากจนเกินไป มีแผงสินค้ายื่นออกมาเกะกะทางเดิน มีการขูดข้อมถนนภายในเมืองเป็นประจำ ส่งผลกระทบต่อแก่นักท่องเที่ยวที่เดินชมโบราณสถานในเมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงของค่านิยมทั้งทางด้านการแต่งกาย การบริโภค ค่านิยมความทันสมัย และเกิดการลดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรม นอกจากนี้กฎระเบียบและข้อบังคับที่ออกมาควบคุมอนุรักษ์เมืองโบราณยังส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตคนในชุมชนอีกด้วย

วาณี อิมอเม (2549 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก และขุนวาง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาผลกระทบที่มีต่อประชาชนบริเวณหมู่บ้านภายใต้ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก และศูนย์พัฒนาโครงการหลวงขุนวาง โครงการห้วยลึก พบว่า ผลกระทบเชิงบวก มีการสร้างงานและรายได้ การสร้างบ้านพักอาคารวัฒนธรรมเป็นแหล่งรวมวัฒนธรรม สาธารณูปโภคที่ถูกต้อง สดวก สะอาด ส่งผลให้ชุมชนได้หวงแหนรักษาคุณค่าทางธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี ในทางตรงข้าม รายได้ส่วนใหญ่มิได้ตกแก่คนในชุมชน ขณะที่มีการครองชีพที่สูงขึ้น รวมถึงลักษณะภาษาและการแต่งกายเปลี่ยนแปลงไป โครงการขุนวาง พบว่า ผลกระทบเชิงบวก มีการสร้างงานและ

รายได้ ปรับปรุงภูมิทัศน์ให้สอดคล้องกับพื้นที่ ผลกระทบทางลบสอดคล้องกับโครงการหลวงห้วย
 ลีถึ ระดับความพึงพอใจของประชาชนทั้ง 2 โครงการ พบว่าระดับความพึงพอใจของประชาชนอยู่
 ในระดับ เฉยๆ ต่อการพัฒนา และผลของการพัฒนาโครงการ จากระดับความพึงพอใจของ
 ประชาชนเทียบกับวัตถุประสงค์ของโครงการพบว่าโครงการหลวงทั้งสองยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์
 ของการจัดตั้งโครงการ เนื่องจากการที่ชุมชนไม่มีความพร้อมในการดำเนินการศูนย์พัฒนาโครงการ
 หลวงไม่เปิดโอกาสให้เข้าร่วม การที่ชุมชนไม่ทราบว่าจะเข้าร่วมในการบริหารจัดการ และการที่ไม่
 มีนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว

**คณะกรรมการวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2544 : 25) ศึกษาวิจัยเรื่องการ
 อนุรักษ์และฟื้นฟูงานเทศกาลและงานประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย จาก
 การวิจัยพบว่า นักมานุษยวิทยา รวมทั้งนักคติชนวิทยา ต่างก็ยอมรับว่าประเพณีนั้นย่อมมีการ
 เปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย หรืออาจเสื่อมสูญไปได้ แต่น่าจะเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไปตาม
 ธรรมชาติ มิใช่เกิดจากผู้ใดผู้หนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ล้มเลิกหักล้าง และนักวิชาการก็ยอมรับว่า
 แนวคิด พิธีกรรม และการเฉลิมฉลอง ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกิจประเพณีนั้นย่อมเปลี่ยนแปลงไป
 บ้างตามความจำเป็นของสังคมนั้นๆ มิใช่ให้คงอยู่ตามแบบฉบับสมัยบรรพชนเสมอไป**

**สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร (2536 : 359-360) ศึกษาวิจัยเรื่องประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับ
 พระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย กล่าวถึงความเชื่ออันเป็นที่มาของประเพณีผีตาโขน
 ว่า ถึงแม้ว่าชาวอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ส่วนนับถือพุทธศาสนา แต่ความเชื่อในการนับถือผี
 โดยเฉพาะผีเจ้านายของชาวด่านซ้าย ก็ยังไม่ได้ถูกทอดทิ้งไป ยังคงมีให้เห็นไหว้สักการะควบคู่ไปกับ
 การประกอบพิธีกรรมตามพุทธศาสนา นอกจากนี้ประเพณีพิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระธาตุศรีสองรัก ก็
 ยังมีลักษณะว่าเป็นการนำความเชื่อทางพุทธศาสนาไปเพิ่มเติมความเชื่อในการนับถือผีเจ้านายมาก
 ขึ้น ดังนั้นความเชื่อของชาวอำเภอด่านซ้ายจึงเป็นเรื่องของการปรับปรนผสมผสานระหว่างการนับ
 ถูผีหรือการนับถืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ของวิญญาณผีเจ้านาย กับความเชื่อตามแนวพุทธศาสนา หรือ
 การนับถืออำนาจศักดิ์สิทธิ์ของพระธาตุศรีสองรักโดยไม่มี ความขัดแย้งกันแต่อย่างใด**

**นงเยาว์ อารุงพงษ์วัฒนา (2533 : บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องโลกทัศน์ของชาวบ้าน
 ต่อการเล่นผีโขน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านนาข้าว ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย สรุปว่า
 ประเพณีเล่นผีโขนหรือตัวหน้างานบ้านนาข้าว เป็นการละเล่นของชาวบ้านนาข้าว ที่มีมานานเท่าใด**

ไม่ปรากฏหลักฐาน ชาวบ้านได้เล่นสืบทอดกันมาจนเป็นประเพณี ซึ่งจะเล่นกันในบุญเดือนหกหรือบุญบั้งไฟ มีวัตถุประสงค์เพื่อขอฝนจากพญาแถน รวมทั้งการระเจ้าปู่บ้านนาข้าว ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน

เจริญ ตันมหาพราน (2541 : 69) นำเสนอถึงความเป็นมาของประเพณีผีตาโขนไว้
ในประเพณีบ้านซ้อย ว่า การละเล่นประเพณีผีตาโขนของชาวอำเภอคำชะอี เริ่มต้นจากประเพณีพื้นบ้านก่อน ต่อมาได้รับความสนใจจนกลายเป็นงานระดับประเทศที่ชาวไทยและชาวต่างชาติรู้จักงานผีตาโขนนิยมจัดในช่วงเดือนมิถุนายนของทุกปีและมีมานานกว่า 400 ปีแล้ว

พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (2530 : 1-55) ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ พบว่า ความเชื่อของชาวอีสานได้รับการสืบทอดมาจากบรรพชน และเกิดจากความเชื่อทางศาสนา ปรากฏมีความเชื่อต่างๆ ดังนี้ เชื่อในเรื่องฤกษ์ยาม เชื่อเรื่องผีสาม เทวดา เชื่อเรื่องพระภูมิเมือง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าแม่ศักดิ์เมือง เชื่อเรื่องผีบรรพชน เชื่อเรื่องนางสังข์หรือเทพสังข์ เชื่อเรื่องประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่ เป็นต้น

3. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา

3.1 สภาพทั่วไปและความเป็นมาของเทศบาลตำบลคำชะอี ประวัติความเป็นมา

เทศบาลตำบลคำชะอี ตั้งอยู่เลขที่ 321 ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย อยู่ห่างจากจังหวัดเลย 82 กิโลเมตร มีพื้นที่ 7.3 ตารางกิโลเมตร เดิมมีฐานะเป็นสุขาภิบาล ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสุขาภิบาล พ.ศ.2495 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 2499 ลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ หน้า 79-80 เล่มที่ 73 ตอนที่ 83 ลงวันที่ 19 ตุลาคม 2499 ต่อมาเมื่อมีพระราชบัญญัติเปลี่ยนแปลงฐานะของสุขาภิบาลเป็นเทศบาล พ.ศ.2542 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 ส่งผลให้บรรดาสุขาภิบาลตามกฎหมายว่าด้วยสุขาภิบาล มีฐานะเป็นเทศบาลตำบลตามกฎหมายว่าด้วยเทศบาลไปโดยปริยาย บรรดาพนักงานและลูกจ้างกิจการทรัพย์สินหนี้สิน สิทธิและเงินงบประมาณของสุขาภิบาล ก็ถูกโอนไปเป็นของเทศบาลตำบลที่เกิดขึ้น โดยผลของกฎหมายจากสุขาภิบาลคำชะอี จึงเปลี่ยนฐานะเป็นเทศบาลตำบลคำชะอี ตั้งแต่วันที่ 25 พฤษภาคม 2542 จนถึงปัจจุบัน

ตราสัญลักษณ์

ประกอบไปด้วยรูปพระธาตุศรีสองรักตั้งเด่นเป็นสง่า ซึ่งเป็น โบราณสถานศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง ที่ชาวด่านซ้ายและชาวจังหวัดเลยให้การเคารพสักการะมาเป็นเวลาช้านาน อยู่ภายในวงแหวนล้อมรอบสองวง ระหว่างวงแหวนเป็นชื่อเทศบาลตำบลด่านซ้าย

อาณาเขต

เทศบาลตำบลด่านซ้ายมีพื้นที่การปกครองและอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านหนองฟ้าแลบ เทศบาลตำบลศรีสองรัก

ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านเค็ด เทศบาลตำบลศรีสองรัก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านเค็ด เทศบาลตำบลศรีสองรัก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านนาสีเทียน เทศบาลตำบลศรีสองรัก

เขตการปกครอง แบ่งออก 5 ชุมชน 6 หมู่บ้านดังนี้

1. ชุมชนบ้านด่านซ้าย หมู่ที่ 1
2. ชุมชนบ้านเหนือ หมู่ที่ 2
3. ชุมชนบ้านเค็ด หมู่ที่ 3
4. ชุมชนบ้านนาเวียง หมู่ที่ 9
5. ชุมชนบ้านห้วยนาญ หมู่ที่ 14
6. บ้านนาท่อม หมู่ที่ 11

โดยรวมทั้งสิ้น 1,677 ครัวเรือน ตามทะเบียนราษฎร ณ เดือนเมษายน 2553

3.2 โครงสร้างพื้นฐานของเทศบาลตำบลด่านซ้าย

การคมนาคม / การจราจร

ถนนภายในเขตเทศบาลส่วนใหญ่เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก และเป็นถนนลาดยาง การขนส่งในเขตเทศบาลฯ ไม่มีสถานีขนส่งรถโดยสารประจำทาง มีเพียงที่จอดรถโดยสารประจำทาง

เส้นทางการคมนาคมระหว่างอำเภอด่านซ้ายและพื้นที่ติดต่อใกล้เคียง มีดังนี้

1. ทางหลวงแผ่นดิน สายด่านซ้าย – จังหวัดเลย ระยะทาง 82 กิโลเมตร
2. ทางหลวงแผ่นดิน สายด่านซ้าย – อำเภอหล่มสัก ระยะทาง 66 กิโลเมตร
3. ทางหลวงแผ่นดิน สายด่านซ้าย – อำเภอนครไทย ระยะทาง 45 กิโลเมตร
4. ทางหลวงแผ่นดิน สายด่านซ้าย – อำเภอนาแห้ว ระยะทาง 35 กิโลเมตร
5. ทางหลวงแผ่นดิน สายด่านซ้าย – อำเภอท่าลี่ ระยะทาง 60 กิโลเมตร
6. ทางหลวงแผ่นดิน สายด่านซ้าย – นาป่า ระยะทาง 30 กิโลเมตร

ถนนภายในเขตเทศบาล

มีถนนทั้งหมด 30 สาย รวมระยะทางประมาณ 8,443 เมตร ดังนี้

1. ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก 3,434 เมตร
2. ถนนลาดยาง 4,819 เมตร
3. ถนนลูกรัง ดิน 190 เมตร

การประปา

อยู่ในพื้นที่ให้บริการของสำนักงานการประปาส่วนภูมิภาคอำเภอด่านซ้าย มีจำนวนครัวเรือนที่ใช้น้ำประปา จำนวน 1,641 ครัวเรือน ใช้น้ำประมาณเฉลี่ย จำนวน 547,500 ลูกบาศก์เมตร/ปี

ไฟฟ้า

อยู่ในพื้นที่ให้บริการของสำนักงานไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอำเภอด่านซ้าย มีจำนวนการใช้ไฟฟ้าครบทุกครัวเรือนในเขตเทศบาล และมีการติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างสาธารณะ จำนวน 567 จุด ครอบคลุมถนนและซอยในเขตเทศบาลทั้งหมด

การสื่อสาร

- โทรศัพท์ส่วนบุคคลในพื้นที่ จำนวน 475 เลขหมาย
- โทรศัพท์สาธารณะในพื้นที่ จำนวน 32 จุด
- ศูนย์บริการบริษัท ทีโอที คอปอเรชั่น มหาชน จำกัด จำนวน 1 แห่ง
- บริษัท ไปรษณีย์ไทย จำกัด จำนวน 1 แห่ง
- ระบบเสียงตามสายเทศบาล 1 แห่ง บริการครอบคลุมร้อยละ 90 ของพื้นที่
- หน่วยงานที่มีข่ายวิทยุสื่อสารในพื้นที่ ได้แก่
 1. ที่ทำการปกครองอำเภอด่านซ้าย
 2. สถานีตำรวจภูธรอำเภอด่านซ้าย

3. การไฟฟ้าอำเภอด่านซ้าย
4. กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดน ที่ 247
5. เทศบาลตำบลด่านซ้าย
6. องค์การบริหารส่วนตำบลด่านซ้าย
7. เครือข่ายวิทยุโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชด่านซ้าย
8. เครือข่ายวิทยุสาธารณสุขอำเภอด่านซ้าย

ลักษณะการใช้ที่ดิน

เทศบาลตำบลด่านซ้าย มีการใช้ที่ดินแต่ละประเภทต่างๆ ดังนี้

- พื้นที่พักอาศัย	1,368.69 ไร่/ ร้อยละ 30
- พื้นที่พาณิชยกรรม	593.06 ไร่/ ร้อยละ 13
- พื้นที่ตั้งหน่วยงานของรัฐ	684.36 ไร่/ ร้อยละ 27
- พื้นที่เกษตรกรรม	1,003.48 ไร่/ ร้อยละ 22
- สวนสาธารณะ / นันทนาการ	543.48 ไร่/ ร้อยละ 5
- พื้นที่ว่าง	228.15 ไร่/ ร้อยละ 3

รวม 4,562.50 ไร่/ ร้อยละ 100

การศึกษาในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย มีประเภทของการศึกษาดังต่อไปนี้

- ศูนย์พัฒนาก่อนวัย จำนวน 2 แห่ง
- ระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา จำนวน 2 แห่ง
- ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 2 แห่ง
- ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียน จำนวน 1 แห่ง

กีฬา นันทนาการ

- สนามกีฬาเนกประสงค์ จำนวน 6 แห่ง
- สนามฟุตบอล จำนวน 2 แห่ง
- สนามบาสเก็ตบอล จำนวน 4 แห่ง
- สนามตระกร้อ จำนวน 4 แห่ง
- ห้องสมุดประชาชน จำนวน 1 แห่ง
- สนามเด็กเล่น จำนวน 1 แห่ง

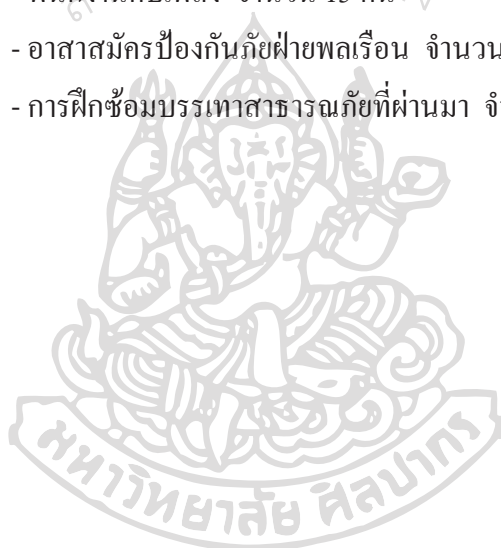
- สวนสาธารณะ จำนวน 1 แห่ง
- สนามเทนนิส จำนวน 1 แห่ง

สาธารณสุข

- คลินิกเอกชน จำนวน 1 แห่ง
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.) จำนวน 55 คน

การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

- รถยนต์ดับเพลิง จำนวน 1 คัน บรรจุน้ำได้ 4,000 ลิตร
- รถบรรทุกน้ำ จำนวน 3 คัน
- เครื่องดับเพลิงชนิดหาลาม จำนวน 1 เครื่อง
- พนักงานดับเพลิง จำนวน 15 คน
- อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน จำนวน 65 คน
- การฝึกซ้อมบรรเทาสาธารณภัยที่ผ่านมา จำนวน 8 ครั้ง

แผนภาพที่ 1.1 : แผนที่สี่เขปอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ที่มา : <http://www.tessabandansai.com>

แผนภาพที่ 1.2 : แผนที่เทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ที่มา : <http://www.tessabandansai.com>

3.3 เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของเทศบาลตำบลด่านซ้าย

การประกอบอาชีพ

ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และทำธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ยของประชากรประมาณ 70,000 บาท/คน/ปี

การเกษตรกรรม มีประชากรจำนวน 300 ครัวเรือน ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมี ผลผลิตที่สำคัญ ได้แก่ มะขาม มะม่วง กล้วย ขางพารา ข้าวโพด เลียงวัว ผักสวนครัว เป็นต้น

การพาณิชย์กรรมและบริการ

1. สถานประกอบการด้านพาณิชย์กรรม

- สถานบริการน้ำมัน 3 แห่ง
- ตลาด 2 แห่ง
- ร้านค้าทั่วไป 127 แห่ง บ้านเช่า 85 ราย

2. สถานประกอบเทศพาณิชย์

- โรงฆ่าสัตว์ 1 แห่ง

3. สถานประกอบการด้านบริการ

- ธนาคาร 3 แห่ง
- สถานที่จำหน่ายตาม พ.ร.บ. สาธารณสุข (ร้านขายยา) 3 แห่ง

การประกอบการอุตสาหกรรม

เป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน ได้แก่

- กลุ่มเย็บผ้าอุตสาหกรรม
- กลุ่มผลิตภัณฑ์ไม้ไผ่
- กลุ่มทำขนมข้าวนางเล็ดและขนมประเภทอื่น
- กลุ่มทำของที่ระลึก ผิดาโชน และอื่นๆ
- กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง

การนับถือศาสนา

ประชาชนในเขตเทศบาลมีการนับถือศาสนา คือ ศาสนาพุทธ ร้อยละ 99 ศาสนาอื่น ร้อยละ 1 อาทิ เช่น ศาสนาคริสต์ และอิสลาม

วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญในเขตเทศบาล

มีด้วยกัน 7 ประเพณี

1. ประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโชน จัดขึ้นเดือนมิถุนายน - กรกฎาคม

กิจกรรม จัดขบวนแห่ผีตาโขน และการละเล่นผีตาโขน

2. งานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก จัดขึ้นในคืนวันเพ็ญเดือนหก

กิจกรรม ฉลองสมโภชจัดงานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก และทำบุญ

3. งานนมัสการปิดทองรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง จัดขึ้นเดือนกุมภาพันธ์

กิจกรรม ฉลองสมโภชจัดงานนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทจำลอง
และมีการทำบุญพระที่บริเวณวัด โพนชัย

4. ประเพณีลอยกระทง จัดขึ้นเดือนพฤศจิกายน

กิจกรรม ชุมชนต่างๆ ในเขตเทศบาลร่วมกันจัดงานลอยกระทง
และมีการจุดพลุ ประทีป โคม

5. ประเพณีสงกรานต์ จัดขึ้นเดือนเมษายน

กิจกรรม จัดงานสงกรานต์ รดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และสร้างน้ำพระ

6. ประเพณีเลี้ยงหอน้อย หอหลวง

7. ประเพณีฮีตสิบสอง คองสิบสี่

กิจกรรม มีการปฏิบัติตามประเพณีของท้องถิ่นที่มีกิจกรรมทางศาสนา
และวิถีการดำเนินชีวิตเป็นประจำทุกเดือน

3.4 สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย

ภูมิอากาศ

- อุณหภูมิสูงสุด 37 องศาเซลเซียส
- อุณหภูมิต่ำสุด 1 องศาเซลเซียส
- อุณหภูมิเฉลี่ยเดือนมีนาคม-มิถุนายน 28 องศาเซลเซียส
- อุณหภูมิเฉลี่ยเดือนกรกฎาคม-ตุลาคม 23 องศาเซลเซียส
- อุณหภูมิเฉลี่ยเดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์ 18 องศาเซลเซียส
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย สูงสุด พ.ศ. 2545
- ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ย ต่ำสุด พ.ศ. 2541

แหล่งน้ำ

- แม่น้ำ จำนวน 3 สาย ความยาวรวม ประมาณ 5,620 เมตร ได้แก่
 1. แม่น้ำหมัน ยาวประมาณ 3,650 เมตร
 2. แม่น้ำศอก ยาวประมาณ 500 เมตร

3. แม่น้ำพาน ยาวประมาณ 1,470 เมตร

- คลองบึง จำนวน 2 แห่ง ได้แก่

1. สวนสาธารณะหนองคู

2. บ่อบำบัด

การระบายน้ำ

- พื้นที่น้ำท่วมถึง คิดเป็นร้อยละ 40 ของพื้นที่ทั้งหมด

- เครื่องสูบน้ำ จำนวน 2 เครื่อง เส้นผ่าศูนย์กลาง 3 นิ้ว

ขยะ

- ปริมาณการเกิดขยะ 5-10 ตัน/วัน

- สามารถเก็บขนขยะและกำจัดขยะได้ 5-10 ตัน/วัน

- รถยนต์ที่ใช้จัดเก็บขยะ จำนวน 2 คัน

- รถยนต์คันที่ 1 รถเก็บขนขยะขนาดความจุ 4,500 กิโลกรัม

- รถยนต์คันที่ 2 รถเก็บขนขยะขนาดความจุ 2,760 กิโลกรัม

- กำจัดขยะ โดยวิธีฝังกลบอย่างถูกสุขลักษณะ ที่ทิ้งขยะห่างจากเทศบาล

ตำบลด่านซ้าย ประมาณ 6 กิโลเมตร

3.5 การท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย ได้แก่

พระธาตุศรีสองรัก ห่างจากเทศบาลตำบลด่านซ้าย ประมาณ 1 กิโลเมตร แต่ละปีมี

การจัดงานนมัสการพระธาตุศรีสองรัก ซึ่งจัดขึ้นในระหว่างขึ้น 12-15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี

โบสถ์วัดป่าเนรมิตวิปัสสนา เป็นสถาปัตยกรรมที่มีความวิจิตรตระการตา

ตั้งอยู่บ้านห้วยนาญ ระยะทางห่างจากเทศบาลตำบลด่านซ้าย ประมาณ 1.5 กิโลเมตร

น้ำตกแก่งสองคอน ตั้งอยู่บ้านห้วยนาญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความ

สวยงามมาก ระยะทางห่างจากเทศบาลตำบลด่านซ้าย 3 กิโลเมตร

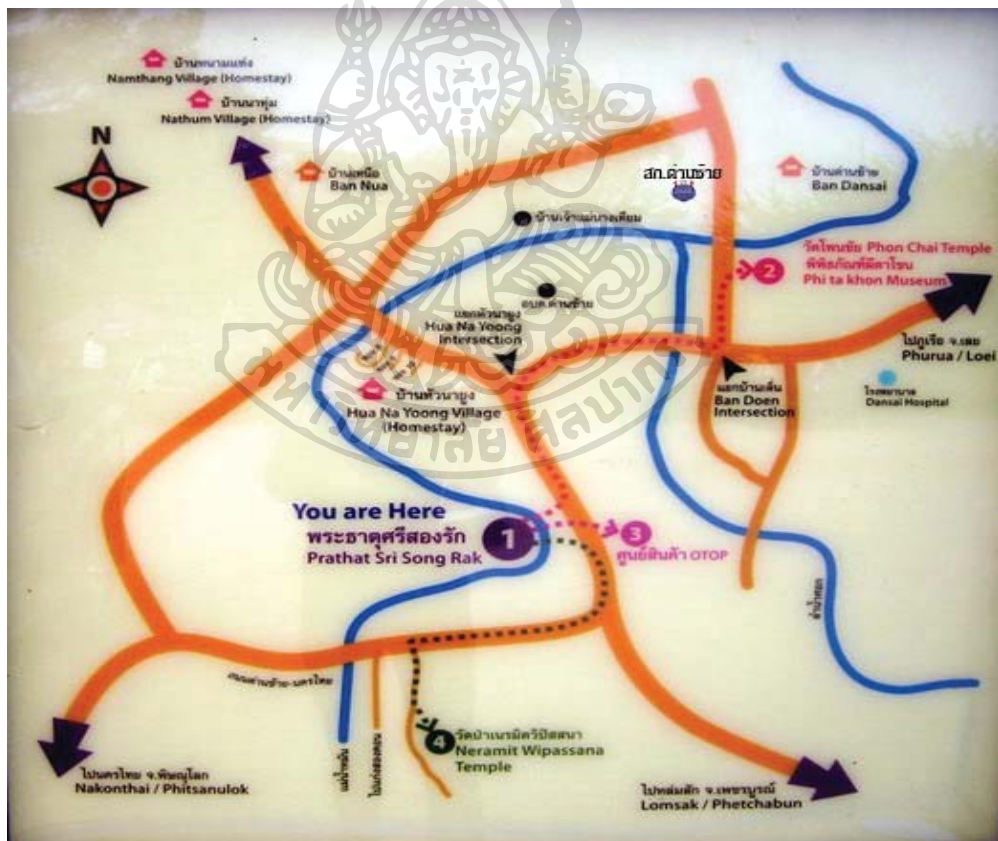
งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ซึ่งเป็นงานประเพณีท้องถิ่นที่ถือ

เป็นเอกลักษณ์ของชาวอำเภอด่านซ้าย จัดขึ้นระหว่าง เดือน 7 หรือเดือน 8 ของทุกปี

พิพิธภัณฑ์ผีตาโขน ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดโพนชัย เป็นสถานที่รวบรวมความรู้ และประวัติและความเป็นมาของผีตาโขน จัดแสดงไว้ให้นักท่องเที่ยวและผู้สนใจทั่วไปได้รับทราบ ข้อมูล

วัดโพนชัย เป็นสถานที่ใช้ประกอบพิธีทางศาสนา ซึ่งสถานที่ดังกล่าวควรได้รับการพัฒนา เพื่อรับรองนักท่องเที่ยวและเพิ่มศักยภาพ ทางด้านเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของพื้นที่ได้ใน โอกาสต่อไป

จากข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวดังที่ได้กล่าวมานั้น ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นข้อมูล พื้นฐานในการศึกษาเรื่องการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย

แผนภาพที่ 1.3 : แผนที่ท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดเลย
ที่มา : <http://www.muangloei.com>

3.6 การจัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน

ผีตามคน ผีตาขน ผีขน ผีตาโม เหล่านี้คือคำที่เป็นที่มาของ “ผีตาโขน” งานประเพณีท้องถิ่นที่มีมาอย่างยาวนาน สืบทอดมาจากอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง และถือเป็นส่วนหนึ่งของ “งานบุญหลวง” ที่จัดขึ้นเป็นงานใหญ่ประจำปี ด้วยการรวมงานบุญพระเวส (งานเดือนสี่) และงานบุญบั้งไฟ (งานเดือนหก) เข้าไว้ด้วยกัน ลักษณะเด่นของผีตาโขน อ.คำน ชัย จ.เลย คือ ส่วนหัวที่ทำจาก “หวด” หรือภาชนะที่ใช้บรรจุข้าวเหนียว ซึ่งเป็นการผสมผสานของความเป็นพื้นบ้านไว้กับงานบุญงานประเพณี

การละเล่นผีตาโขน เป็นส่วนหนึ่งของการจัดงานบุญหลวง หรือที่เรียกว่า บุญพระเวส โดยจะตรงกับช่วงเดือน 7 (ทางจันทรคติ) ที่มานั้นไม่ชัดเจน แต่กล่าวกันว่าเป็นประเพณีที่ใกล้เคียง กับการบูชาบรรพบุรุษของอาณาจักรล้านช้างหลวงพระบาง (ในอดีตแนวเขตแดน คำน ชัย เชียงคาน และหล่มเก่า เป็นส่วนหนึ่งในการปกครองของอาณาจักรล้านช้างร่มขาวหลวงพระบาง) ในอีกที่มาหนึ่ง ว่ากันว่า การละเล่นผีตาโขน เกิดขึ้นเมื่อพระเวสสันดรและพระนางมัทรีเดินทางออกจากป่ากลับเมือง บรรดาผีป่าทั้งหลายต่างอาลัยต่อการเดินทางจากไปของทั้งคู่ จึงพากันแฝงตัวกับชาวบ้านเพื่อทำการสังเฝ้า จึงมีคำเรียกว่า “ผีตามคน” และอาจเพี้ยนกลายมาเป็น ผีตาโขน ในภายหลัง

เครื่องแต่งกายของผีตาโขน ประกอบด้วยส่วนหัวหรือที่เรียกว่าหน้ากากนั้น ทำด้วย “หวด” หรือภาชนะที่ใช้บรรจุข้าวเหนียว ซึ่งเป็นส่วนด้านบนคล้ายหมวก ส่วนหน้านั้นทำจากโคนก้านมะพร้าว นำมาตัดปาดให้เป็นรูปหน้ากากและเจาะช่องตา จมูกนั้นทำจากไม้เนื้ออ่อน แกะให้เป็นรูปทรงต่าง ๆ ตามแต่จินตนาการของผู้สร้างสรรค์ โดยทำเป็นลักษณะยาวแหลมคล้ายวงช้าง ส่วนเขานั้นทำจากปลีมะพร้าวแห้ง โดยนำส่วนประกอบต่าง ๆ มาเย็บติดเข้าไว้ด้วยกัน และทาสีส้นวาดลวดลายไปบนด้านหน้าของหน้ากากนั้น หลังจากนั้นจะเย็บเศษผ้าติดไว้บริเวณด้านบน (หลัง) เพื่อให้คลุมส่วนคอของผู้ใส่ไปจนถึงไหล่

ด้านเสื้อผ้าหรือเครื่องแต่งกายนั้น เป็นชุดที่ทำจากเศษผ้านำมาเย็บติดกัน และมี “หมากกะແລ່ງ” หรือกระดิ่ง (คล้ายกับที่แขวนคอโค, กระบือ) แขวนผูกไว้บริเวณเอว เพื่อให้เกิดเสียงดังเป็นจังหวะเวลาเดิน และสายสะโพก ส่วนประกอบสุดท้าย คือ ดาบหรือจ้าว ที่จะทำจากไม้เนื้ออ่อน

ผีตาโขนจะมีอยู่สองชนิด คือ ผีตาโขนใหญ่ ทำจากไม้ไผ่สานขนาดใหญ่กว่าคน ประมาณ 2 เท่า โดยจะมีเพียง 2 ตัว ชาย 1 หญิง 1 ซึ่งมีเครื่องเพศติดไว้ที่ตัวหุ่นอย่างชัดเจน ผีตาโขนใหญ่จัดทำได้ด้วยการรับอนุญาตจากผีหรือเจ้าก่อนเท่านั้น โดยผู้ที่ได้รับหน้าที่ต้องทำทุกปีหรือทำ

ติดต่อกันอย่างน้อย 3 ปี อีกชนิดหนึ่งก็คือ ผีตาโขนเล็ก ซึ่งมีจำนวนมากมาย ไม่ว่าใคร ๆ ก็สามาร
แต่งกายเป็นผีตาโขนเล็กเข้าร่วมงานได้ (วรวิทย์ ศรีนุต, 2551)

งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน จะแบ่งเป็น 3 วัน **วันแรก** เริ่มพิธี
ตอนเช้า 04.00-05.00 น. คณะแสนหรือข้าทาสบริวารของเจ้าพ่อท้าวจะนำอุปกรณ์ มีด ดาบ หอก
ฉัตร พานดอกไม้ รูปเทียน ขันห้าขันแปด(พานดอกไม้ 5 คู่ หรือ 8 คู่) ถือเดินนำขบวนไปที่ริมแม่น้ำ
หมัน เพื่อนิมนต์พระอุปคุตต์ พระผู้มีฤทธิ์ทานุภาพมาก และมักเนรมิตกายอยู่ในมหาสมุทร เพื่อ
ป้องกันภัยอันตราย และให้เกิดความสุขสวัสดิ เมื่อถึงแล้วผู้อันเชิญต้องกล่าวพระคาถาและให้อีกคน
ลงไปในน้ำ งามก่อนหินใต้น้ำขึ้นมา ถามว่า "ใช่พระอุปคุตต์หรือไม่" ผู้ที่ยืนอยู่บนฝั่งตอบว่า "ไม่ใช่"
พอก่อนหินก้อนที่ 3 ให้ตอบว่า "ใช่ นั่นแหละพระอุปคุตต์ที่แท้จริง" เมื่อได้พระอุปคุตต์มาแล้ว ก็นำ
ใส่พาน แล้วนำขบวนกลับที่หอพระอุปคุตต์ ทำการทักษิณาวรรต 3 รอบ มีการยิงปืนและจุดประทัด
ซึ่งช่วงเวลานั้นบรรดาผีตาโขนที่นอนหลับหรืออยู่ตามที่ต่างๆก็จะมาร่วมขบวนด้วยความยินดีปริดา
เดินรำ เข้าจังหวะกับเสียงหมากกระแจะ ซึ่งเป็นกระดิ่งผูกคอไว้หรือกระดิ่งให้ดังเสียงดัง

วันที่สอง เป็นพิธีแห่พระเวส ในขบวนประกอบด้วย พระพุทธรูป 1 องค์ พระสงฆ์
4 รูป นั่งบนแคร่หามตามด้วย เจ้าพ่อท้าว นั่งอยู่บนกระบอกบั้งไฟ ท้ายขบวนเป็นเจ้าแม่นางเทียม
กับบริวาร ชาวบ้าน และเหล่าผีตาโขน เดินตามเสด็จไปรอบเมือง ก่อนตะวันตกดิน สำหรับคนที่
เล่นเป็นผีตาโขนใหญ่ ต้องถอดเครื่องแต่งกายผีตาโขนใหญ่ออกให้หมดและนำไปทิ้งในแม่น้ำหมัน
ห้ามนำเข้าบ้าน เป็นการทิ้งความทุกข์ยากและสิ่งเลวร้ายไป รอจนปีหน้าฟ้าใหม่แล้วค่อยทำเล่นกัน
ใหม่

วันที่สาม เป็นการรวมเอางานบุญประเพณีประจำเดือนต่างๆของปี มารวมกันจัด
ในงานบุญหลวง ประชาชนจะมานั่งฟังเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ ที่วัดโพธิ์ชัย เพื่อเป็นการสร้างกุศล
และเป็นมงคลแก่ชีวิต (เทศบาลตำบลด่านซ้าย, ม.ป.ป.)

งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ถือเป็นงานที่แสดงออกถึง
ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอันดีงามที่เป็นเอกลักษณ์ของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แต่จากการที่มีการ
ส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีนี้ขึ้น ทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่าน
ซ้าย ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจอย่างไร

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย เพื่อทำความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ หลังจากที่มีการส่งเสริมทางการท่องเที่ยว โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของประชากร คือ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนมากที่สุด เนื่องจากการท่องเที่ยวได้เข้าไปมีบทบาทอย่างจริงจังเมื่อปี พ.ศ. 2530 ดังนั้นผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป จึงเป็นกลุ่มที่ได้เห็นวิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ก่อนที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว และหลังจากที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 2 แหล่ง ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้มาจากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและข้อมูล ตำรา ทฤษฎี สื่อสิ่งพิมพ์ งานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้มาจากการนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์แจกให้กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งอธิบายและให้คำแนะนำในการตอบแบบสัมภาษณ์ ถ้ามั่นใจว่าข้อมูลจะอึดตัว และเมื่อผู้วิจัยได้

รวบรวมแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดแล้ว ก็จะทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์ และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกแบบสัมภาษณ์ ภามเกี่ยวกับผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากตำราและงานวิจัยต่างๆที่มีความเกี่ยวข้อง และทำการรวบรวมข้อมูล จัดทำเป็นแบบสัมภาษณ์ขึ้นมาใหม่และแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ที่อาศัยอยู่ใน เขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ชุมชนหรือ หมู่บ้านที่พักอาศัย ศาสนา ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ โดยใช้คำถามที่มีหลายคำตอบให้เลือก

ส่วนที่ 2 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลกระทบทางบวก จากการส่งเสริมการท่องเที่ยว งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่มีคำตอบให้เลือกตอบว่าใช่หรือไม่ รวมทั้งแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ถามจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

ส่วนที่ 3 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับผลกระทบทางลบ จากการส่งเสริมการท่องเที่ยว งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ที่มีคำตอบให้เลือกตอบว่าใช่หรือไม่ รวมทั้งแบบสัมภาษณ์ปลายเปิด ถามจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้เลือกใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นหลักการที่ใช้เก็บ รวบรวมข้อมูล นำเสนอข้อมูลและหาค่าสถิติเบื้องต้น ซึ่งเป็นการอธิบายหรือบรรยายลักษณะของ ข้อมูลที่เก็บรวบรวม แต่จะไม่สามารถอ้างอิงถึงลักษณะประชากรได้ จึงเป็นการสรุปถึงลักษณะของ

ข้อมูลกลุ่มที่ศึกษา (กัลยา วานิชย์บัญชา 2546 : 127) โดยผู้วิจัยได้เลือกการหาค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อใช้แปลความหมายของแบบสัมภาษณ์ในส่วนที่ 1 ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3

โดยใช้สูตร ดังนี้

สูตร

$$P = \frac{f(100)}{n}$$

เมื่อ P = ค่าร้อยละ หรือ % (Percentage)

f = ค่าความถี่ที่ต้องการแปลเป็นค่าร้อยละ

n = ค่าจำนวนความถี่ทั้งหมดหรือจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ผู้วิจัยได้ทำการหาข้อมูลภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลจากจำนวน 400 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์ที่เก็บรวบรวมได้ทั้งหมด นำมาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับ ดังนี้

ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยผลการวิจัย 5 ส่วนคือ

1. ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
2. ผลกระทบทางบวกจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย ได้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ
 - 2.1 ผลกระทบทางบวกด้านสังคม
 - 2.2 ผลกระทบทางบวกด้านวัฒนธรรม
 - 2.3 ผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจ
3. ผลกระทบทางลบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย ได้แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ
 - 3.1 ผลกระทบทางลบด้านสังคม
 - 3.2 ผลกระทบทางลบด้านวัฒนธรรม
 - 3.3 ผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ
4. ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอำเภอด่านซ้าย
5. รูปแบบการจัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน

1. ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 40 – 49 ปี โดยส่วนใหญ่จะสมรสแล้ว และอาศัยอยู่ในเขตชุมชนบ้านด่านซ้าย หมู่ที่ 1 กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์เกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ ระดับการศึกษาจบที่ชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า การประกอบอาชีพส่วนใหญ่จะประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 5,001 – 10,000 บาท ดังข้อมูลในตารางที่ 1 – 8

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชาย	180	45.00
หญิง	220	55.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 55 และเป็นเพศชาย ร้อยละ 45 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
30 – 39 ปี	96	24.00
40 – 49 ปี	135	33.75
50 – 59 ปี	108	27.00
60 ปีขึ้นไป	61	15.25
รวม	400	100

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 40 - 49 ปี ร้อยละ 33.75 รองลงมา อายุระหว่าง 50 - 59 ปี ร้อยละ 27 และมีอายุระหว่าง 30 - 39 ปี ร้อยละ 24 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน (คน)	ร้อยละ
โสด	67	16.75
สมรส	294	73.50
หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่	39	9.75
รวม	400	100

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สมรสแล้ว ร้อยละ 73.50 รองลงมา สถานภาพโสด ร้อยละ 16.75 และมีสถานภาพหย่า หม้าย หรือแยกกันอยู่ ร้อยละ 9.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามชุมชนหรือหมู่บ้านที่พักอาศัยในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย

ชุมชนหรือหมู่บ้านที่พักอาศัย	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ชุมชนบ้านด่านซ้าย หมู่ที่ 1	124	31.00
ชุมชนบ้านเหนือ หมู่ที่ 2	72	18.00
ชุมชนบ้านเดิน หมู่ที่ 3	96	24.00
ชุมชนบ้านนาเวียง หมู่ที่ 9	36	9.00
ชุมชนบ้านห้วยนาสูง หมู่ที่ 14	64	16.00
บ้านนาทุ่ม หมู่ที่ 11	8	2.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พักอาศัยในชุมชนบ้านด่านซ้าย หมู่ที่ 1 ร้อยละ 31 รองลงมา พักอาศัยในชุมชนบ้านเดิน หมู่ที่ 3 ร้อยละ 24 และชุมชนบ้านเหนือ หมู่ที่ 2 ร้อยละ 18 ตามลำดับ

ตารางที่ 5 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามศาสนา

ศาสนา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
พุทธ	394	98.50
คริสต์	2	0.50
อิสลาม	4	1.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 98.50 รองลงมา นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 1 และนับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 0.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 6 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ต่ำกว่ามัธยมศึกษา	55	13.75
มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า	184	46.00
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า	152	38.00
สูงกว่าปริญญาตรี	9	2.25
รวม	400	100

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า ร้อยละ 46 รองลงมา จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ 38 และระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา ร้อยละ 13.75 ตามลำดับ

ตารางที่ 7 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	86	21.50
พนักงานบริษัทเอกชน	45	11.25
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	162	40.50
เกษตรกรกรรม	88	22.00
รับจ้างทั่วไป	19	4.75
รวม	400	100

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัวและค้าขาย ร้อยละ 40.50 รองลงมา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม ร้อยละ 22 และรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 21.50 ตามลำดับ

ตารางที่ 8 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ไม่เกิน 5,000 บาท	106	26.50
5,001 – 10,000 บาท	148	37.00
10,001 – 15,000 บาท	95	23.75
15,001 – 20,000 บาท	29	7.25
20,001 – 25,000 บาท	14	3.50
25,001 บาทขึ้นไป	8	2.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับรายได้ 5,001 – 10,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 37 รองลงมา ระดับรายได้ไม่เกิน 5,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 26.50 และมีระดับรายได้ 10,001 – 15,000 บาทต่อเดือน ร้อยละ 23.75 ตามลำดับ

2. ผลกระทบทางบวกจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.1 ผลกระทบทางบวกด้านสังคม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาภายในท้องถิ่น ชาวบ้านนำเงินจากการทำงานด้านการท่องเที่ยวไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เกิดการจ้างงานในสตรีเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านมีโอกาสในการเลือกงานเพื่อให้เหมาะกับความรู้ความสามารถมากขึ้น ส่งผลให้สังคมขยายขนาดขึ้นและเกิดการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัยในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว มีส่วนช่วยในการลดอัตราการย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น เนื่องจากมีการจ้างงานและมีอาชีพทำกินมากขึ้น และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวนี้ ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนจากการอพยพของประชากรจากชุมชนอื่นที่ได้ย้ายถิ่นฐานเพื่อมาประกอบอาชีพ ดังข้อมูลในตารางที่ 9 - 16

ตารางที่ 9 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาภายในท้องถิ่น ชาวบ้านนำเงินจากการทำงานด้านการท่องเที่ยวไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	262	65.50
ไม่ใช่	138	34.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.50 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาภายในท้องถิ่น ชาวบ้านนำเงินจากการทำงานด้านการท่องเที่ยวไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 34.50 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 10 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริม
การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานในสตรีเพิ่มมากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	314	78.50
ไม่ใช่	86	21.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 78.50 เห็นว่าการส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานในสตรีเพิ่มมากขึ้น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 21.50 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 11 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริม
การท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีโอกาสในการเลือกงานเพื่อให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	228	57.00
ไม่ใช่	172	43.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 57 เห็นว่าการส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีโอกาสในการเลือกงานเพื่อให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากขึ้น และ
มีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 43 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 12 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริม
การท่องเที่ยวส่งผลให้สังคมขยายขนาดขึ้น และเกิดการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	369	92.25
ไม่ใช่	31	7.75
รวม	400	100

จากตารางที่ 12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 92.25 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้สังคมขยายขนาดขึ้น และเกิดการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 7.75 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 13 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	352	88.00
ไม่ใช่	48	12.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 88 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 12 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 14 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนจากการอพยพของประชากรจากชุมชนอื่นที่ได้ย้ายถิ่นฐานเพื่อมาประกอบอาชีพ

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	63	15.75
ไม่ใช่	337	84.25
รวม	400	100

จากตารางที่ 14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 84.25 ไม่เห็นด้วย และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 15.75 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนจากการอพยพของประชากรจากชุมชนอื่นที่ได้ย้ายถิ่นฐานเพื่อมาประกอบอาชีพ

ตารางที่ 15 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการลดอัตราการย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น เนื่องมาจากมีการจ้างงานและมีอาชีพทำกินมากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	351	87.75
ไม่ใช่	49	12.25
รวม	400	100

จากตารางที่ 15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.75 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการลดอัตราการย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น เนื่องมาจากมีการจ้างงานและมีอาชีพทำกินมากขึ้น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 12.25 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 16 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัยในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	246	61.50
ไม่ใช่	154	38.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 61.50 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัยในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 38.50 ไม่เห็นด้วย

2.2 ผลกระทบทางบวกด้านวัฒนธรรม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เกิดการฟื้นฟูทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ปริมาณในการติดต่อสื่อสารมีมากขึ้นและมีการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

และยังทำให้เกิดการส่งเสริมการฟื้นฟูกิจกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น ดังข้อมูลในตารางที่ 17 - 20

ตารางที่ 17 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	289	72.25
ไม่ใช่	111	27.75
รวม	400	100

จากตารางที่ 17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 72.25 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 27.75 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 18 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการฟื้นฟูทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	328	82.00
ไม่ใช่	72	18.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 18 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 82 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการฟื้นฟูทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 18 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 19 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณในการติดต่อสื่อสาร และมีการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	224	56.00
ไม่ใช่	176	44.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 56 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเพิ่มปริมาณในการติดต่อสื่อสาร และมีการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มขึ้น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 44 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 20 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการส่งเสริมการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	358	89.50
ไม่ใช่	42	10.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 20 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 89.50 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการส่งเสริมการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 10.50 ไม่เห็นด้วย

2.3 ผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการจ้างงานและการประกอบอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวมีการจับจ่ายใช้สอยในการซื้อสินค้าและบริการ ส่งผลให้เกิดการลงทุนในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ ทำให้มูลค่าสินทรัพย์เพิ่มขึ้น เช่น ที่ดิน อาคาร ฯลฯ การส่งเสริมการท่องเที่ยวยังได้รับการ

สนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ขงนั้น ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศในการซื้อขายสินค้าและบริการ ดังข้อมูลในตารางที่ 21 - 28

ตารางที่ 21 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	284	71.00
ไม่ใช่	116	29.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 21 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 71 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 29 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 22 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศในการซื้อขายสินค้าและบริการ

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	18	4.50
ไม่ใช่	382	95.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 22 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.50 ไม่เห็นด้วย และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 4.50 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศในการซื้อขายสินค้าและบริการ

ตารางที่ 23 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริม
การท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานและการประกอบอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	256	64.00
ไม่ใช่	144	36.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 23 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 64 เห็นว่าการส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวทำให้เกิดการจ้างงานและการประกอบอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และมีกลุ่ม
ตัวอย่าง ร้อยละ 36 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 24 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริม
การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	385	96.25
ไม่ใช่	15	3.75
รวม	400	100

จากตารางที่ 24 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 96.25 เห็นว่าการส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 3.75 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 25 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริม
การท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวมีการใช้จ่ายซื้อสินค้าและบริการ

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	336	84.00
ไม่ใช่	64	16.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 25 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 84 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวมีการจับจ่ายใช้สอยในการซื้อสินค้าและบริการ และมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 16 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 26 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการลงทุนในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	297	74.25
ไม่ใช่	103	25.75
รวม	400	100

จากตารางที่ 26 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 74.25 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการลงทุนในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว อาทิเช่น ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 25.75 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 27 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	372	93.00
ไม่ใช่	28	7.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 27 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 93 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 7 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 28 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มูลค่าสินทรัพย์เพิ่มขึ้น เช่น ที่ดิน อาคาร ฯลฯ

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	310	77.50
ไม่ใช่	90	22.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 28 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 77.50 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มูลค่าสินทรัพย์เพิ่มขึ้น เช่น ที่ดิน อาคาร ฯลฯ และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 22.50 ไม่เห็นด้วย

3. ผลกระทบทางลบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

3.1 ผลกระทบทางลบด้านสังคม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่ได้ทำให้เกิดผลกระทบทางลบด้านสังคม แต่มีกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ทำให้พื้นที่ในบริเวณนั้นกลายเป็นแหล่งยาเสพติด ทำให้สังคมมีความแออัด ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมภายในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้มีการขายบริการทางเพศ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของหญิงบริการ และทำให้คนในชุมชนเกิดการทิ้งถิ่นฐานเดิม ดังข้อมูลในตารางที่ 29 - 34

ตารางที่ 29 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมภายในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	32	8.00
ไม่ใช่	368	92.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 29 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 92 ไม่เห็นด้วย และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 8 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 30 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้พื้นที่ในบริเวณนั้นกลายเป็นแหล่งยาเสพติด

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	135	33.75
ไม่ใช่	265	66.25
รวม	400	100

จากตารางที่ 30 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 66.25 ไม่เห็นด้วย และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 33.75 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้พื้นที่ในบริเวณนั้นกลายเป็นแหล่งยาเสพติด

ตารางที่ 31 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนขึ้น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	21	5.25
ไม่ใช่	379	94.75
รวม	400	100

จากตารางที่ 31 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 94.75 ไม่เห็นด้วย และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5.25 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

ตารางที่ 32 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้สังคมมีความแออัด

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	114	28.50
ไม่ใช่	286	71.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 32 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 71.50 ไม่เห็นด้วย และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 28.50 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้สังคมมีความแออัด

ตารางที่ 33 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มีการขายบริการทางเพศ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของหญิงบริการ

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	12	3.00
ไม่ใช่	388	97.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 33 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 97 ไม่เห็นด้วย และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 3 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวนั้น ทำให้มีการขายบริการทางเพศ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของหญิงบริการ

ตารางที่ 34 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกิดการทิ้งถิ่นฐานเดิม

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	46	11.50
ไม่ใช่	354	88.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 34 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.50 ไม่เห็นด้วย และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 11.50 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนเกิดการทิ้งถิ่นฐานเดิม

3.2 ผลกระทบทางลบด้านวัฒนธรรม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการบิดเบือนทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบศิลปะ เช่น การทำของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และทำให้เกิดการเปลี่ยนค่านิยมจากวัฒนธรรมดั้งเดิม ดังข้อมูลในตารางที่ 35 - 37

ตารางที่ 35 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการบิดเบือนทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	322	80.50
ไม่ใช่	78	19.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 35 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 80.50 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการบิดเบือนทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 19.50 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 36 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการลอกเลียนแบบศิลปะ เช่น การทำของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	316	79.00
ไม่ใช่	84	21.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 36 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 79 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบศิลปะ อาทิเช่น การทำของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 21 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 37 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการเปลี่ยนค่านิยมจากวัฒนธรรมดั้งเดิม

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	304	76.00
ไม่ใช่	96	24.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 37 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 76 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนค่านิยมจากวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 24 ไม่เห็นด้วย

3.3 ผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ส่งผลทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นและราคาสินค้าภายในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นกว่าท้องถิ่นอื่น ทำให้การกระจายส่วนใหญ่ของรายได้ไม่ไปสู่ชุมชนเท่าที่ควร แต่ไปอยู่ที่ธุรกิจขนาดใหญ่ และมีกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มูลค่าของราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างต่างๆเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากพื้นที่บริเวณนั้นน้อยมาก ดังข้อมูลในตารางที่ 38 - 40

ตารางที่ 38 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ส่งผลทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นและราคาสินค้าภายในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นกว่าท้องถิ่นอื่น

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	232	58.00
ไม่ใช่	168	42.00
รวม	400	100

จากตารางที่ 38 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 58 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ส่งผลทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นและราคาสินค้าภายในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นกว่าท้องถิ่นอื่น และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 42 ไม่เห็นด้วย

ตารางที่ 39 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มูลค่าของราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างต่างๆเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากพื้นที่บริเวณนั้นน้อยมาก

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	70	17.50
ไม่ใช่	330	82.50
รวม	400	100

จากตารางที่ 39 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 82.50 ไม่เห็นด้วย และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 17.50 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้มูลค่าของราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างต่างๆเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากพื้นที่บริเวณนั้นน้อยมาก

ตารางที่ 40 จำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง โดยจำแนกตามความคิดเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้การกระจายส่วนใหญ่ของรายได้ไม่ไปสู่ชุมชนเท่าที่ควร แต่ไปอยู่ที่ธุรกิจขนาดใหญ่

ผลการสัมภาษณ์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ใช่	243	60.75
ไม่ใช่	157	39.25
รวม	400	100

จากตารางที่ 40 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 60.75 เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้การกระจายส่วนใหญ่ของรายได้ไม่ไปสู่ชุมชนเท่าที่ควร แต่ไปอยู่ที่ธุรกิจขนาดใหญ่ และมีกลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 39.25 ไม่เห็นด้วย

4. ความเชื่อและพิธีกรรมของชาวอำเภอด่านซ้าย

ชาวอำเภอด่านซ้ายส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็มี ความเชื่อในอำนาจลึกลับเหนือธรรมชาติ เชื่อเรื่องโชคลาง ฤกษ์ยาม ภูต ผี วิญญาณ เชื่อในการนับถือผีบรรพชน ชาวด่านซ้าย เรียกว่า “ผีเชื่อ” ซึ่งหมายถึงวิญญาณของบิดา มารดา ปู่ย่า ตายาย เชื่อว่าวิญญาณเหล่านั้นจะคอยปกป้องรักษาคุ้มครองบุตรหลานในครอบครัวให้อยู่เย็นเป็นสุข บางครั้งหากคนในครอบครัวเจ็บป่วย รักษาทางแพทย์แผนปัจจุบันไม่หาย ก็จะไปดูฤกษ์ยามเพื่อหาสาเหตุ หากพบว่าเป็นเพราะผีเชื่อ โจรธ ผู้ที่อาวุโสที่สุดในครอบครัวก็จะบอกกล่าวกับผีเชื่อให้หาย โจรธลูกหลาน โดยจะขอมาด้วยการจัดหาอาหารการกินเลี้ยง เรียกว่า เลี้ยงพางข้าวน้อย ซึ่งเมื่อผู้เจ็บป่วยหายจากอาการป่วยนั้นแล้ว ก็จะแต่งพางข้าวน้อย อันประกอบไปด้วย ข้าวเหนียว ลาบเนื้อ ต้มเนื้อ เหล้า 1 แก้ว น้ำ 1 แก้ว และมีอุปกรณ์ประกอบพิธี คือ เสื้อผ้าของผู้เจ็บป่วย เทียน 1 คู่ ดอกไม้ 1 คู่ คำหมาก 1 คำ จากนั้นผู้อาวุโสที่สุดในครอบครัวจะบอกเล่าให้ผีเชื่อมารับการขอมา และจะกล่าววิงวอนต่อผีเชื่อให้ดูแลตนเอง และให้ครอบครัวลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุขตลอดไป

นอกจากความเชื่อในวิญญาณบรรพชน ชาวอำเภอด่านซ้ายยังมีความเชื่อและศรัทธาต่อองค์พระธาตุศรีสองรัก เชื่อว่า มีวิญญาณวิรูปบุษ ควงวิญญาณของพระมหากษัตริย์ ผู้เป็นบรรพชนสิงสถิตอยู่ เรียกวิญญาณนี้ว่า “เจ้านาย” เชื่อว่าเจ้านายสามารถคลั่งคลั่งสิ่งต่างๆ ให้ได้ตามประสงค์ และยังเชื่อที่สามารถติดต่อกับวิญญาณผีเจ้านายเหล่านั้นได้ โดยผ่านทางเจ้าพ่อกวนและเจ้าแม่นางเทียม ที่ทำหน้าที่เป็นร่างทรงให้กับวิญญาณผีเจ้านาย มีพ่อแสนและนางแต่งเป็นผู้ร่วมในการประกอบพิธีกรรม

ความเชื่อเกี่ยวกับการบนบานหรือการบะ นับเป็นวิธีการแก้ปัญหาและเป็นที่ยึดทางจิตใจของชาวอำเภอด่านซ้ายที่นิยมปฏิบัติกันมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความเชื่อที่ปลูกฝังมาตั้งแต่บรรพชน หรือเป็นเพราะความศักดิ์สิทธิ์ หรือปาฏิหาริย์ของการบะนั้น คำว่า “บะ” เป็นคำภาษาด่านซ้าย ซึ่งหมายถึงการบนบาน เป็นความเชื่อที่ชาวบ้านจะกระทำเมื่อมีความต้องการสิ่งใดก็จะบะต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อเคารพนับถือให้ช่วยเหลือ เช่น การบะขอลูก บะขอให้คนหายป่วย บะขอให้ได้รับราชการ เป็นต้น เมื่อได้ตามที่ได้บะขอไว้แล้ว จะต้องแก้บะตามที่ได้กล่าวไว้ โดยให้เจ้าพ่อกวน เจ้าแม่ นางเทียม หรือพ่อแสน เป็นผู้ดำเนินการประกอบพิธีแก้บะ สำหรับความศักดิ์สิทธิ์และความเชื่อที่ชาวด่านซ้ายนิยมขอบะ ได้แก่ องค์พระธาตุศรีสองรัก หอเจ้าเมืองวังที่หึงเจ้าพ่อกวน หอเจ้าเมืองกลางที่หึงเจ้าแม่ นางเทียม หอหลวงที่พระธาตุศรีสองรัก และหอน้อยที่บ้านเด่น

5. รูปแบบการจัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน

งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนในยุคปัจจุบัน เริ่มต้นทำงานวันแรกตอนเช้าตรู่มีพิธีเบิกพระอุปคุตซึ่งดำเนินแบบพิธีกรรมโบราณที่เคยปฏิบัติกันมา พอตตอนสายเวลาประมาณ 08.00 น. ผีตาโขนใหญ่ พวกขบวนเซ็ง และกลุ่มละเล่นต่างๆ ในเขตหมู่บ้านเคิ้น บ้านเหนือ บ้านด่านซ้าย จะพากันแห่เซ็งไปยังบ้านเจ้าพ่อกวน (นายถาวร เชื้อบุญมี) บริเวณสี่แยกบ้านเคิ้น ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย เพื่อละเล่นเป็นมหรสพถวายเจ้านายตามที่เคยปฏิบัติสืบทอดประเพณีมาตั้งแต่โบราณ เวลาประมาณ 08.30 น. จะเป็นพิธีบายศรีสู่ขวัญเจ้าพ่อกวน พิธีนี้จะเริ่มเมื่อทุกคนพร้อมจะนั่งล้อมวงรอบพาวัว หรือพานบายศรีสู่ขวัญที่จัดเตรียมไว้ โดยให้เจ้าพ่อกวนนั่งติดพาวัว มีพ่อพราหมณ์เป็นผู้นำในการประกอบพิธี เมื่อพ่อพราหมณ์กล่าวคำสู่ขวัญเสร็จก็จะดึงเส้นฝ้ายจากพาวัวผูกแขนให้เจ้าพ่อกวน จากนั้นผู้ที่มาร่วมงานจะแบ่งฝ้ายกันแล้วผูกแขนให้เจ้าพ่อกวน ในการผูกแขนนี้จะมีการกล่าวคำอวยพรให้กับเจ้าพ่อกวนเพื่อให้เกิดกำลังใจที่จะสืบสานวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นด่านซ้ายต่อไป เสร็จจากพิธีบายศรีสู่ขวัญแล้วก็จะมีการร่วมรับประทานอาหาร จากนั้นจะเป็นการละเล่นผีตาโขนถวายเจ้านาย

การละเล่นผีตาโขนธรรมดาในพิธีการละเล่นถวายวิญญาณผีเจ้านายในยุคนี้ ผู้วิจัยได้เฝ้าสังเกตและพบการเปลี่ยนแปลงว่า ตามปกติในวันแรกของงานพิธีบุญหลวง หลังจากพิธีการเบิกพระอุปคุตแล้ว บรรดาผีตาโขนธรรมดาจะออกเล่นแต่เช้าตรู่ แต่ผีตาโขนธรรมดาในยุคนี้จะไม่ออกแต่เช้าและจะไม่ล็กเล็กขโมยน้อยของใคร พอตตอนสายจะพากันเดินพ็อนไปที่บ้านเจ้าพ่อกวนพอเห็นว่ายังไม่มีการเซ็งอะไรก็จะพากันข่มตัว แล้วก็พากันจากไป ไม่นานก็แวะเวียนมาอีก จนเสร็จพิธีบายศรีสู่ขวัญเจ้าพ่อกวน สัญญาณบ่งบอกคือเสียงดนตรีโป่งกลางประยุกต์ของ นายสังคม สังคิตศิลป์ อดีตนักศึกษาวิทยาลัยครูเลย (มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย) ที่นำวงดนตรีมาเล่นเพื่อถวายเจ้านาย ขณะที่ผีตาโขนใหญ่ พวกเซ็ง พวกพ็อน กำลังละเล่นถวายผีเจ้านาย กลุ่มผีตาโขนธรรมดาเมื่อได้ยินเสียงดนตรีจากวงโป่งกลางก็จะพากันมาที่บ้านเจ้าพ่อกวนและร่วมเดินพ็อนกับผีตาโขนใหญ่ ในช่วงนี้บรรดานักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศบางคนทนต่อเสียงร่ำใจของคนตรีพื้นเมืองไม่ไหว ถึงกับสะพายกล้องถ่ายภาพและร่วมข่มตัวเลียนแบบผีตาโขนเป็นที่สนุกสนาน จนเวลาพอสมควรเจ้าพ่อกวน เจ้าแม่นางเทียม พ่อแสน นางแตง และผู้เฒ่าผู้แก่จะเป็นผู้นำขบวนผีตาโขน พวกเซ็งพวกพ็อนไปที่บ้านโพนชัย ซึ่งขณะนี้ที่วัดโพนชัย มีนักท่องเที่ยวและผีตาโขนต่างถิ่นมาเฝ้ารอเพื่อร่วมพิธีเปิดงานวันโฮมของทางราชการอยู่เต็มลานวัดแล้ว พิธีกรประจำเวที่วัดโพนชัยได้เปิดเสียงดนตรีที่ก้องกระหึ่มและเร้าใจผ่านเครื่องขยายเสียงให้ผีตาโขนที่เฝ้ารอได้เดินข่มตัวตามจังหวะดนตรีเพื่อให้เกิดความสนุกสนานจากที่เดินทางมาไกล เมื่อขบวนเจ้าพ่อกวนเคลื่อนมาถึงวัดโพนชัย ขบวนจะวนรอบโบสถ์ 3 รอบ เจ้ากวน เจ้าแม่นางเทียม จะนั่งพักพ็อนในผาม (ปะรำ) ที่จัดไว้

ส่วนขบวนผีตาโขน พวกฟ้อน พวกเซิ้ง จะละเล่นอยู่ในบริเวณนั้น ไม่นานนักเสียงสัญญาณและไฟวามวับของรถตำรวจก็มาถึง อันเป็นสิ่งบ่งบอกว่าประธานในพิธีเปิดงานวัน โสมของทางราชการมาถึงบริเวณพิธีแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างจะเงียบสงบชั่วขณะ

เมื่อถึงเวลาประมาณ 10.00 น. ประธานจัดงานจะขึ้นแท่นรับคำกล่าวรายงานต่อผู้เป็นประธานในพิธี จากนั้นผู้เป็นประธานในพิธีกล่าวตอบและกล่าวเปิดงานวัน โสม หลังจากนั้นการประกวดและการละเล่นทั้งหลายจะเริ่มขึ้นอีกครั้งหนึ่งบนเวทีการแสดงที่วัด โพนชัย มีการประกวดเต้นผีตาโขน ซึ่งแต่ละกลุ่มเต้นจะเตรียมตัวมาแล้วเป็นอย่างดีและมีลีลาการเต้นของแต่ละกลุ่มไม่ซ้ำแบบกัน กลุ่มผีตาโขน กลุ่มเซิ้ง กลุ่มละเล่นบางกลุ่มที่เล่นในวัดจนเหนื่อยแล้วจะเปลี่ยนบรรยากาศการเล่นไปตามถนนแถวอาสน์หน้าวัด โพนชัย หรือตามละแวกบ้านจนถึงมืดค่ำแล้วจึงแยกย้ายกันกลับ และในคำคืนวันนี้ บริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอด่านซ้ายยังคงมีกิจกรรมดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีเวทีการแสดงด้านศิลปวัฒนธรรม ทำการแสดงโดยนักเรียนนักศึกษาจากสถานศึกษาในพื้นที่ และผู้ที่ได้รับเชิญมาแสดง จนกระทั่งถึงเวลาสมควรจึงหยุดการแสดง

วันที่สองของงาน วันนี้เริ่มตั้งแต่เวลา 08.00 น. ขบวนแห่เริ่มจัดตั้ง แบ่งออกเป็น 5 ขบวนใหญ่ๆ คือ ขบวนป้าย ขบวนของดีเมืองด่านซ้าย ขบวนพระเวสสันดร ขบวนฟ้อนรำ และขบวนผีตาโขน ซึ่งมีทั้งผีตาโขนใหญ่ ผีตาโขนธรรมดา และการละเล่นต่างๆ ซึ่งแต่ละกลุ่มนั้นจะจัดขบวนแห่ของตนเองให้ดูสวยงามยิ่งใหญ่ตระการตา เพื่อหวังพิชิตรางวัลชนะเลิศจากการประกวด

เวลา 10.00 น. พิธีเปิดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนเริ่มขึ้นบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอด่านซ้าย มีผู้กล่าวรายงานการจัดงาน จากนั้นผู้เป็นประธานซึ่งทางราชการได้เชิญไว้แล้วทำพิธีเปิดงานบนเวที เสร็จแล้วประธานในพิธีจะตีกล้องเพื่อเป็นสัญญาณบอกว่า ขบวนแห่ทั้ง 5 ขบวน จะเริ่มเคลื่อนขบวนจากบริเวณหน้าที่ว่าการอำเภอด่านซ้าย ไปสิ้นสุด ณ วัด โพนชัย รวมระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร ขบวนแห่ต่างๆจะเคลื่อนตัวพร้อมกับการละเล่นตามองค์ประกอบของขบวน ผ่านสายต่านักท่องเที่ยวที่มาดูชมนับพันนับหมื่น ซึ่งในระหว่างที่ขบวนเคลื่อนผ่านมานั้นนักท่องเที่ยวจะพากันยกกล้องบันทึกรูปภาพประทับใจ หรือร่วมเดินไปตามขบวนจนทุกขบวนไปสิ้นสุดที่วัด โพนชัย จากนั้นก็จะเป็นเวลาที่นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูปร่วมกับผีตาโขน และกลุ่มการแสดงการละเล่นต่างๆ จากนั้นผีตาโขนและกลุ่มการละเล่นที่มาจากต่างถิ่นจะแยกย้ายกันกลับไปพักผ่อน ส่วนผีตาโขนและกลุ่มการละเล่นในท้องถิ่นจะไปรวมตัวกันที่สี่แยกบ้านเด่น เพื่อร่วมพิธีแห่พระตามที่เคยปฏิบัติสืบทอดต่อกันมา

หลังจากที่ได้พักผ่อนในช่วงเที่ยงแล้ว เวลาประมาณ 15.00 น. พิธีแห่พระซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ปฏิบัติกันมาแต่โบราณนั้นก็จะได้เริ่มขึ้น โดยเริ่มต้นตั้งแต่อัญเชิญพระพุทธรูป นิมนต์พระภิกษุสงฆ์มาร่วมพิธีที่สี่แยกบ้านเด่น แล้วทำการจัดตั้งขบวนแห่พระ อันดับแรกคือ สะแนนแห่

พระพุทธรูป ต่อมาเป็นสะพานแห่งพระภิกษุสงฆ์ ส่วนเจ้าพ่อกวนนึ่งบนคานมัดบั้งไฟ ขบวนเริ่มแห่จากสี่แยกบ้านเดินไปสิ้นสุด ณ วัดโพธิ์ชัย ระยะทางประมาณ 300 เมตร จากนั้นจะเป็นการจุดบั้งก็นับเป็นอันเสร็จพิธีสำหรับวันนี้

หลังจากพิธีแห่พระ และจุดบั้งไฟเสร็จเรียบร้อยแล้ว ในสมัยก่อนบรรดาผีตาโขนทั้งหลายจะนำอุปกรณ์ที่แต่งกายไปทิ้งลอยแม่น้ำหมัน แต่ในยุคนี้หน้าากผีตาโขนได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่ต้องการของที่ระลึกจากงานประเพณีนี้ จึงมีการต่อรองราคากันเกิดขึ้น ซึ่งราคาเริ่มต้นอยู่ที่ประมาณ 1,500 บาท ส่วนกลุ่มที่ไม่ได้จำหน่ายจะเก็บไว้เพื่อร่วมงานและใช้เล่นอีกในปีต่อไป น้อยคนนักที่นำอุปกรณ์แต่งกายไปทิ้งลอยแม่น้ำหมัน สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าความเชื่อเรื่องการนำอุปกรณ์แต่งกายผีตาโขนไปลอยทิ้งแม่น้ำหมันได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วในยุคสมัยนี้

วันที่สามของงานพิธีกรรมก็คือ การเทศน์มหาชาติ พิธีสะเดาะเคราะห์บ้านเมือง และการแก้กัณฑ์หลอนเพื่อถวายพระ พิธีการทั้งหมดในวันนี้ เป็นพิธีกรรมของชาวบ้านซึ่งปฏิบัติสืบเนื่องมาแต่โบราณ นับว่าไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนในยุคปัจจุบันได้สิ้นสุดลงในวันนี้

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้บรรจุงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนลงในแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยว เมื่อปี พ.ศ. 2530 โดยให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ จึงมีการแต่งแต้มความหลากหลายทางวัฒนธรรมให้กับงานประเพณีนี้ รูปแบบการจัดงานและการละเล่นผีตาโขนจึงค่อยๆ ค่อยๆ คลายจากลักษณะการละเล่นตามระบบความเชื่อ ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำมาหากิน และพิธีกรรมเพื่อส่วนรวม ปรับเปลี่ยนเป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ ซึ่งจากการส่งเสริมทางด้านการท่องเที่ยวนั้น เห็นได้ว่าวิถีชีวิตชุมชนของชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลคำชะอีมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางด้านความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ และการท่องเที่ยว ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอในบทต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ผู้วิจัยได้แบ่งผลกระทบที่จะศึกษาเป็นด้านบวกและด้านลบ ทำการศึกษาผลกระทบทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าจากสื่อสิ่งพิมพ์ ทำการสำรวจพื้นที่ที่ศึกษา และมีการสัมภาษณ์ชาวบ้านที่พักอาศัยอยู่ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพราะกลุ่มที่ทำการสัมภาษณ์จะต้องมีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป เนื่องจากเป็นกลุ่มที่เห็นวิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย ทั้งก่อนที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว และหลังจากที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ได้ทั้งหมด 400 ตัวอย่าง ตามจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว จากนั้นได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ด้วยการหาค่าร้อยละ เพื่ออธิบายถึงผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง และการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

สรุปผลการศึกษา

1. ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในเขตชุมชนบ้านด่านซ้าย หมู่ที่ 1 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 40 – 49 ปี ซึ่งโดยมากจะสมรสแล้ว กลุ่มตัวอย่างที่ทำการสัมภาษณ์เกือบทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ สำหรับระดับการศึกษาผู้ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่จบที่ชั้นมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า การประกอบอาชีพส่วนมากจะประกอบธุรกิจส่วนตัวหรือค้าขาย และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างอยู่ที่ 5,001 – 10,000 บาท

2. ผลกระทบทางบวกจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่น ผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

2.1 ผลกระทบทางบวกด้านสังคม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการพัฒนาภายในท้องถิ่น ชาวบ้านนำเงินจากการทำงานด้านการท่องเที่ยวไปพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เกิดการจ้างงานในสตรีเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านมีโอกาสนในการเลือกงานเพื่อให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถมากขึ้น ส่งผลให้สังคมขยายขนาดขึ้นและเกิดการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัยในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว มีส่วนช่วยในการลดอัตราการย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น เนื่องจากมีการจ้างงานและมีอาชีพทำกินมากขึ้น และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนจากการอพยพของประชากรจากชุมชนอื่นที่ได้ย้ายถิ่นฐานเพื่อมาประกอบอาชีพ

2.2 ผลกระทบทางบวกด้านวัฒนธรรม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว เกิดการฟื้นฟูทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้ปริมาณในการติดต่อสื่อสารมีมากขึ้นและมีการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น และยังทำให้เกิดการส่งเสริมการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น

2.3 ผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดการจ้างงานและการประกอบอาชีพต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวมีการจับจ่ายใช้สอยในการซื้อสินค้าและบริการ ส่งผลให้เกิดการลงทุนในด้านต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ ทำให้มูลค่าสินทรัพย์เพิ่มขึ้น เช่น ที่ดิน อาคาร ฯลฯ การส่งเสริมการท่องเที่ยวยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยเห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศในการซื้อขายสินค้าและบริการ

3. ผลกระทบทางลบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่น ฝัตาโชน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

3.1 ผลกระทบทางลบด้านสังคม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวไม่ได้ทำให้เกิดผลกระทบทางลบด้านสังคม แต่มีกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้พื้นที่ในบริเวณนั้นกลายเป็นแหล่งยาเสพติด ทำให้สังคมมีความแออัด ทำให้เกิดปัญหาอาชญากรรมภายใน

พื้นที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้มีการขายบริการทางเพศ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของหญิงบริการ และทำให้คนในชุมชนเกิดการทิ้งถิ่นฐานเดิม

3.2 ผลกระทบทางลบด้านวัฒนธรรม

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้เกิดการบิดเบือนทางวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น ทำให้เกิดการลอกเลียนแบบศิลปะ เช่น การทำของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว และทำให้เกิดการเปลี่ยนค่านิยมจากวัฒนธรรมดั้งเดิม

3.3 ผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ

พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ส่งผลทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นและราคาสินค้าภายในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นกว่าท้องถิ่นอื่น ทำให้การกระจายส่วนใหญ่ของรายได้ไม่ไปสู่ชุมชนเท่าที่ควร แต่ไปอยู่ที่ธุรกิจขนาดใหญ่ และมีกลุ่มตัวอย่างส่วนน้อยที่เห็นว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวทำให้มูลค่าของราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างต่างๆเพิ่มสูงขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากพื้นที่บริเวณนั้นน้อยมาก

อภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่อง “ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย” สามารถนำมาอภิปรายผลใน 3 ประเด็น ดังต่อไปนี้

1. คติชนชาวบ้านด้านความเชื่อและพิธีกรรมกับขนบธรรมเนียมประเพณี
2. พัฒนาการประเพณีผีตาโขน
3. ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

1. คติชนชาวบ้านด้านความเชื่อและพิธีกรรมกับขนบธรรมเนียมประเพณี

การละเล่นผีตาโขนของชาวอำเภอด่านซ้าย เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากคติความเชื่อเกี่ยวกับพลังอำนาจเหนือมนุษย์ ความเชื่อเกี่ยวกับองค์พระธาตุศรีสองรัก ความเชื่อเรื่องผีบรรพชน ซึ่งนับว่าเป็นปรากฏการณ์หนึ่งที่ครอบคลุมวิถีชีวิตชาวอำเภอด่านซ้าย เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผีแล้วจะพบกฎเกณฑ์ระเบียบแบบแผน ผีบรรพชนมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องพึงได้รับการเคารพวงสรวงบูชาด้วยพิธีกรรมการละเล่นผีตาโขน ซึ่งมีความเชื่อว่าผีบรรพชนได้ให้สิ่งต่างๆ และคอยปกป้องรักษาบ้านเมืองอำเภอด่านซ้ายมาตั้งแต่ในอดีต ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่าง

คนกับคน คนกับชุมชน คนกับธรรมชาติ การที่มีความอ่อนน้อมถ่อมตน และการสำนึกในบุญคุณของผีบรรพชน

จากลักษณะพื้นฐานการดำรงชีวิตของชาวอำเภอด่านซ้าย พบว่าชาวบ้านยังมีคติความเชื่อทางพุทธศาสนาในเรื่องของบุญและกรรม แต่พุทธศาสนาในอำเภอด่านซ้ายก็ต้องปรับการเผยแพร่ธรรมะให้เข้ากับความเชื่อของชาวบ้าน ดังนั้นการทำพิธีทางพุทธจึงต้องมีพิธีกรรมบูชาผีและพิธีทางไสยศาสตร์ของพราหมณ์เกี่ยวข้องเข้าไปด้วย เช่น พิธีกรรมแห่พระ พิธีสะเดาะเคราะห์ที่บ้านเมือง ซึ่งเป็นไปตามที่พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ (2530:1-55) ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อพบว่า ความเชื่อของชาวอีสานได้รับการสืบทอดมาจากบรรพชน และเกิดจากความเชื่อทางศาสนา เชื่อในเรื่องฤกษ์ยาม เชื่อเรื่องผีसांगเทวดา เชื่อเรื่องพระภูมิเมือง เชื่อเรื่องผีบรรพชน เชื่อเรื่องนางสังข์เชื่อเรื่องประเพณีฮีตสิบสองคองสิบสี่ สอดคล้องกับเพ็ญศรี คุ้ม (2536:369-370) ศึกษาเรื่องวัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อพบว่า ความเชื่อเรื่องภูตผีวิญญาณของสังคมไทยทุกภูมิภาคนั้นได้ผสมผสานกับพุทธศาสนาอย่างกลมกลืน แต่เราก็สามารถแยกได้ว่าส่วนใดเป็นความเชื่อเรื่องพุทธศาสนา และส่วนใดเป็นความเชื่อเรื่องภูตผี อย่างไรก็ตามถ้าเป็นพิธีกรรมทางพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน (Popular Buddhism) จะแยกได้ยากมาก เพราะพิธีกรรมต่างๆเป็นเรื่องของความเชื่อเรื่องภูตผีปะปนอยู่ ความเชื่อเรื่องภูตผีนั้นฝังแน่นอยู่กับคตินิยมของคนไทยมาตั้งแต่สมัยอดีต

จากคตินิยมชาวบ้านอำเภอด่านซ้ายด้านความเชื่อ พิธีกรรม ประเพณี ที่กล่าวไว้แล้วนี้จึงสอดคล้องต้องกันกับแนวคิดคติชนชาวบ้าน (Myth) กับพิธีกรรม (Ritual) ที่นักมานุษยวิทยาพบว่าการประกอบพิธีกรรมเป็นการถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ของคนรุ่นก่อนให้แก่คนรุ่นต่อมา พิธีกรรมมีจุดหมายเพื่อเสริมสร้างความอยู่รอดของเผ่าพันธุ์มนุษย์มาตั้งแต่สมัยสังคมดึกดำบรรพ์ ต่อมากลายเป็นความเชื่อ และความเชื่อก็ส่งเสริมให้การประกอบพิธีกรรมมีความละเอียดซับซ้อนยิ่งขึ้น พิธีกรรมที่เชื่อมสัมพันธ์มนุษย์เข้าด้วยกันอย่างดีที่สุดพิธีกรรมหนึ่ง คือ พิธีกรรมเกี่ยวกับการเคารพบูชาผีบรรพชน ซึ่งพิธีนี้มีอยู่ในหมู่มนุษย์มาตั้งแต่ดึกดำบรรพ์ อันก่อให้เกิดความสามัคคีและทำให้มนุษย์รวมกันเป็นปึกแผ่น นอกจากนี้แล้วพิธีกรรมยังได้กำหนดกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติของมนุษย์อีกด้วย

2. พัฒนาการประเพณีผีตาโขน

จากการวิจัยพบว่า ประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม เพื่อบวงสรวงวิญญาณผีบรรพชน ที่กลุ่มชนชาติพันธุ์ไท-ลาว เชื่อถือว่าบรรพชนเมื่อตายเป็นผี จะมีอำนาจที่คลั่งบันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์ หรือให้ความหายณะแก่บ้านเมืองได้ ดังนั้น

เพื่อเป็นการแสดงความเคารพ เมื่อถึงงานบุญประเพณี จึงต้องทำการละเล่นเต็นฟ้อนผีตาโขนเพื่อ
เช่นสรวงบูชาผีบรรพชน ซึ่งนับว่าประเพณีนี้ได้ผ่านการสืบทอดทางพิธีกรรมมายาวนานจากรุ่นสู่
รุ่นจนมาถึงปัจจุบัน

ร.ต.อ.สนอง อุปลลา (2546:196-198) ได้แบ่งพัฒนาการของประเพณีผีตาโขนเป็น 3 ช่วง
คือ ยุคดั้งเดิม ยุคแสวงหา และยุคปัจจุบัน ดังนี้

ยุคดั้งเดิม (ก่อนปี พ.ศ.2500) จากการละเล่นปู่เยอย่าเยอ ความเชื่อที่ผสมผสานระหว่าง
ศาสนาพุทธ พราหมณ์ และผี ที่ชาวอำเภอด่านซ้ายได้รับการถ่ายทอดมาจากหลวงพระบางแห่ง
อาณาจักรล้านช้างโบราณ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพวิถีชุมชนในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การ
ปกครอง โดยชาวอำเภอด่านซ้ายได้ปรับประยุกต์จากปู่เยอย่าเยอให้เป็นรูปแบบของตนเอง และ
เรียกว่า ผีตาโขน ใช้ละเล่นเพื่อบวงสรวงบูชาพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผีเจ้านายและผีบรรพชน
การละเล่นจะมีผีตาโขนใหญ่ 2 ตัว เป็นเพศชายและเพศหญิง กับผีตาโขนธรรมดากลุ่มเล็กๆ ที่
ชาวบ้านได้พัฒนาสร้างสรรค์จากความคิดจินตนาการเลียนแบบผีตาโขนใหญ่ เพื่อให้มีโอกาสได้
เล่นสนุกบ้าง โดยจัดทำหน้ากากผีตาโขนจากวัสดุอุปกรณ์ที่มีอยู่ในพื้นที่ แล้วนำมาสวมใส่ละเล่น
เต็นฟ้อนหยอกล้อผู้คน พร้อมอาวุธประจำกาย คือ ดาบหรือง้าว ที่มีด้ามทำเป็นรูปอวัยวะเพศชาย มี
หมากกะແหล່ງเป็นเครื่องดนตรีประกอบการเล่น

ผู้ละเล่นผีตาโขนใหญ่และผีตาโขนธรรมดา จะละเล่นผีตาโขนได้ก็ต่อเมื่อวิญญานผี
เจ้านาย มีกำหนดให้จัดงานประเพณีบุญหลวงขึ้น โดยผ่านร่างทรงเจ้าพ่อกวนเท้านั้น และใน 1 ปี จะ
ละเล่นได้ 2 วันติดต่อกัน คือ วันแรกของประเพณีบุญหลวง หลังจากพิธีแห่เบิกพระอุปคุต ผีตาโขน
จะออกละเล่นได้แต่เช้าตรู่ พอดอนสายก็จะไปพร้อมกับพวกเข็ง พวกฟ้อน และการละเล่นอื่นๆ เพื่อ
เป็นการเล่นถวายวิญญานผีเจ้านายที่บ้านเจ้าพ่อกวน จากนั้นจะเข้าร่วมขบวนแห่ของคณะเจ้าพ่อ
กวน เพื่อเดินทางไปทำบุญและต้อนรับญาติพี่น้องจากหมู่บ้านข้างเคียง ที่วัดโพนชัย ชุมชนบ้านเค็ด
อำเภอด่านซ้าย แล้วบรรดาผีตาโขนก็จะแบ่งเป็นกลุ่ม ออกเล่นในวัดบ้างในหมู่บ้านบ้างจนถึงมีดคำ
วันที่สองของงาน วันนี้กลุ่มผู้เล่นผีตาโขนจะออกเล่นแต่เช้าตรู่ แต่พอดอนบ่ายจะพากันไปที่สี่แยก
บ้านเค็ด เพื่อร่วมละเล่นเต็นฟ้อนไปในขบวนแห่พระเพื่อให้เกิดความสนุกสนาน เมื่อแห่พระถึงวัด
โพนชัย การละเล่นผีตาโขนจะเสร็จสิ้นเพียงเท่านี้ ทุกคนที่เล่นจะต้องนำหน้ากากผีตาโขนและ

อุปกรณ์ไปทิ้งลอยในแม่น้ำห่มันตามความเชื่อที่มีมาแต่โบราณ สำหรับวันที่สามจะเป็นการฟังเทศน์มหาชาติ 13 กัณฑ์ ที่วัดโพธิ์ชัย เพื่อเป็นการสร้างกุศลและเป็นมงคลแก่ชีวิต

ยุคแสวงหา (ระหว่างปี พ.ศ.2500 – 2530) พัฒนาการประเพณีผีตาโขนในยุคนี้เกิดขึ้นพร้อมๆกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การเข้ามามีส่วนร่วมบริหารงานประเพณีของทางราชการ ตลอดจนแนวคิดของคนรุ่นใหม่ รวมถึงกระแสตอบรับทางการท่องเที่ยว ได้ทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดเรื่องที่จะกำหนดทิศทางทางการพัฒนาการเล่นผีตาโขน โดยมีแนวความคิดแยกออกเป็น 3 ทิศทาง ฝ่ายหนึ่งต้องการให้เป็นไปแบบดั้งเดิม อีกฝ่ายหนึ่งต้องการรูปแบบใหม่เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ส่วนฝ่ายหนึ่งนั้นต้องการแบบผสมผสาน แต่ในที่สุดแนวคิดทั้งหมดก็สามารถผสมผสานเข้ากันได้จนเกิดเป็นประเพณีผีตาโขนยุคแสวงหา

จากแรงหนุนของการท่องเที่ยวผ่านสื่อมวลชนทุกแขนง การการเล่นผีตาโขนได้ออกไปแสดงเผยแพร่เพื่อการประชาสัมพันธ์ ทำให้ประเพณีผีตาโขนนั้นมีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ และเป็นที่น่าสนใจมาชมของนักท่องเที่ยว ดังนั้นเพื่อเป็นการส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว ขบวนการแสดงผีตาโขนจึงเกิดขึ้นเพิ่มเติมจากประเพณีดั้งเดิม มีการจัดประกวดขบวนแห่ การประกวดหน้ากากและชุดแต่งกายผีตาโขน การประกวดทำต้นที่สวยงามของผีตาโขน ทั้งหมดนี้ส่งผลให้ความคิดในเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับข้อห้ามและข้อควรปฏิบัติในการเล่นผีตาโขนนั้นเปลี่ยนแปลงไป ผู้เล่นผีตาโขนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกๆปี การจัดทำหน้ากากผีตาโขนจากรูปแบบดั้งเดิมได้ถูกปรับเปลี่ยนยุคเป็นผีตาโขนแนวใหม่ มีสีสันและลวดลายที่มากขึ้น เครื่องแต่งกายแต่ละกลุ่มก็จะมัลักษณะเฉพาะเป็นกลุ่มๆไป เพิ่มความท้าทายในการแข่งขันประกวดมากขึ้น ชาวอำเภอด่านซ้ายทั่วไปได้ปรับตัวยอมรับการส่งเสริมทางการท่องเที่ยว ซึ่งต่อมาประเพณีผีตาโขนก็กลายเป็นประเพณีเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

ยุคปัจจุบัน (ระหว่างปี พ.ศ.2530-2554) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้บรรจุงานประเพณีบุญหลวงและการการเล่นผีตาโขนลงในแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2530 เพื่อให้งานประเพณีนี้เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพและได้มาตรฐาน การการเล่นผีตาโขนได้คลายจากการเล่นตามระบบความเชื่อในพิธีกรรมที่เกี่ยวกับชีวิต เกี่ยวกับการทำมาหากิน และพิธีกรรมเพื่อส่วนรวม ถูกปรับเปลี่ยนเป็นการแสดงเพื่อความสนุกสนานบันเทิงเริงรมย์ องค์กรประกอบสำคัญๆก็มีการเปลี่ยนแปลงไป ผู้ที่เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับงานประเพณีบุญหลวงและการการเล่นผี

ตาโชนถูกแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายราชการทำหน้าที่บริหารจัดการการเล่นผีตาโชนแบบทางการเน้นการแสดงเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ดูชม เพื่อผลักดันศักยภาพของการท่องเที่ยวและการแข่งขันทางเศรษฐกิจในเทศบาลตำบลด่านซ้าย และฝ่ายพิธีกรรมก็ยังคงดำเนินพิธีกรรมไปตามรูปแบบพิธีกรรมเดิม ผู้ละเล่นผีตาโชนมีจำนวนมากขึ้น แบ่งได้ 2 รูปแบบคือ ผู้ละเล่นในขบวนแห่เพื่อการแสดง และผู้ละเล่นเพื่อประกอบพิธีกรรม สำหรับด้านผู้ชม ปัจจุบันมีทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศจำนวนมากที่ให้ความสนใจมาชม ซึ่งแต่ละคนก็มาพร้อมๆกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

3. ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโชนที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

จากการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยพบว่างานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโชน มีการเปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัยซึ่งได้ส่งผลไปถึงการดำเนินชีวิตและวิถีชุมชนของเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย

ในสมัยโบราณชุมชนชาวด่านซ้ายจะตั้งบ้านเรือนอยู่กันเป็นกลุ่มเล็กๆ เป็นหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะอยู่ห่างกันมาก เพราะมีที่นา ที่สวนอยู่รอบๆของแต่ละหมู่บ้าน มีวัดเพียงวัดเดียวซึ่งเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้านทั้งหมด นั่นก็คือ วัดโพธิ์ชัย (สถานที่จัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโชนในปัจจุบัน) ชาวบ้านประกอบอาชีพทำนาทำไร่ ปลูกแต่พอกินภายในครอบครัว ถ้าเหลือก็แบ่ง จึงมีการแลกเปลี่ยนช่วยเหลือ สามัคคีปรองดองกัน สามารถพึ่งพากันได้ มีการเอาแรงไปดำนา เกี่ยวข้าว ตีข้าว เอาแรงไปช่วยกันปลูกบ้าน เอาแรงในการเตรียมอาหารเมื่อมีงานบุญ กล่าวได้ว่าในสมัยนั้นวิถีชีวิตของชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้ายมีวิถีที่เรียบง่าย ชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ

เมื่อก่อนการทำนาทำไร่ต้องอาศัยฟ้าอาศัยฝน และเพื่อให้ฝนฟ้าตกต้องตามฤดูกาลทำนาทำไร่ ชาวบ้านในละแวกวัดโพธิ์ชัยทุกหมู่บ้านจะมาร่วมกันเล่นผีตาโชนถวายผีเจ้านาย มีการแห่พระ และจุดบั้งไฟขอฝน ซึ่งปีไหนที่เล่นกันอย่างสนุกสนานมาก พี่ชพันธ์ก็จะอุดมสมบูรณ์มาก และถ้าจุดบั้งไฟขึ้นทุกลำ ฝนฟ้าในปีนั้นก็จะตกต้องตามฤดูกาลพอเหมาะพอดีกับช่วงการทำนาทำไร่ อีกทั้งจะไม่มีน้ำป่าหรือน้ำท่วมทุ่งให้เกิดความเสียหาย ความผูกพันใกล้ชิดระหว่างธรรมชาติกับการทำมาหากิน ทำให้ชาวบ้านที่นี่รู้สึกว่าจะต้องพึ่งธรรมชาติและเกิดความเชื่อในอำนาจเหนือ

ธรรมชาติ เชื่อว่าการละเล่นผีตาโขน การจุดบั้งไฟ จะเป็นการบนบานศาลกล่าวอำนาจเหนือธรรมชาตินั้นเพื่อให้ได้พืชผลผลิตที่ดี ประเพณีผีตาโขนยุคดั้งเดิมจึงมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเป็นผลให้เกิดความสมัครสมานสามัคคี พึ่งพาอาศัยกันในสังคม ทำให้มีกำลังใจและมั่นใจในการใช้ชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ทั้งหมดนี้เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหลังการละเล่นผีตาโขนเสร็จจึ้นลง

ในช่วงระยะเวลา 20 กว่าปีที่ผ่านมา ตามแผนพัฒนาของรัฐ อำเภอด่านซ้ายเริ่มมีระบบไฟฟ้าพร้อมๆกับถนนลาดยาง ทำให้การคมนาคมเข้าออกระหว่างพื้นที่ต่างๆมีความสะดวกมากยิ่งขึ้น แต่ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์มากที่สุดจากแผนพัฒนานี้คือพ่อค้าจากถิ่นอื่น เริ่มต้นจากการนำสินค้าเข้ามาเร่ขาย จากนั้นจะซื้อหาที่ดินปลูกบ้านทำเป็นร้านค้าขาย ตลาดสุขาภิบาลอำเภอด่านซ้ายจึงเกิดขึ้น ชาวด่านซ้ายที่ร่ำรวยหลายรายเริ่มจับจ่ายเงินทองซื้อหาโทรทัศน์ เครื่องเสียง ตู้เย็น เฟอร์นิเจอร์ และของแต่งบ้าน นับว่าชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้ายเริ่มปรับตัวเข้าสู่ความทันสมัยและมีความต้องการสินค้าเหล่านี้เพิ่มขึ้นเป็นลำดับ เพื่อให้ทัดเทียมเพื่อนบ้านคนอื่นๆ การขายที่นาที่ไร่จึงเกิดขึ้น บางครัวเรือนก็หนีภัยมสินจากเพื่อนบ้าน ญาติมิตร นายทุนต่างๆ เพื่อนำเงินไปซื้อสินค้าอุปโภคและบริโภคมากขึ้น บางครัวเรือนยอมซื้อสินค้าราคาแพงด้วยระบบเงินผ่อน การทำนาทำไร่ปลูกข้าวตามวิถีพอเพียงได้เปลี่ยนแปลงไปพร้อมๆกับกลไกทางการตลาด รถไถนาเข้ามามีบทบาทในการปลูกข้าว การแลกเปลี่ยนช่วยเหลือเอาแรงค่อยๆเลือนหายไป เกิดเป็นการว่าจ้างแรงงานในการทำนาทำไร่ การพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภคของรัฐจึงเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนของชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย โดยการเปลี่ยนแปลงนี้มีระบบกลไกทางการตลาดซึ่งต่อมาได้กลายเป็นระบบบริโภคนิยมหรือทุนนิยม

ต่อมาระบบข้าราชการได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงเช่นกัน เนื่องด้วยข้าราชการที่มาจากถิ่นอื่น ทั้งคนภาคกลาง ภาคเหนือ ภาคใต้ เมื่อได้รับให้มาประจำตำแหน่งอยู่ที่อำเภอด่านซ้ายแล้ว ผู้นั้นได้นำวัฒนธรรมเดิมของตนติดมาด้วย ทั้งด้านภาษาและการกินการอยู่ ชาวอำเภอด่านซ้ายถือว่าข้าราชการเป็นผู้ปกครองที่มีอำนาจเหนือกว่าชาวบ้านทั่วไป จึงให้ความนับถือและเชื่อฟังไม่ว่าจะเป็นนโยบายของทางราชการหรือความคิดเห็นส่วนตัว ข้าราชการบางคนเกิดความรักใคร่ชอบพอกับลูกบ้านในท้องถิ่น จนเกิดการแต่งงานและสร้างครอบครัวใหม่ ซึ่งปัจจุบันในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้ายจะมีทั้งคนไทด่านซ้าย ไทใต้ ไทยวน และคนภาคกลาง อยู่อาศัย

ร่วมกันในถิ่นฐานที่ตั้งเดิมของชาวไทค่านซ้าย และเมื่อถึงงานประเพณีบุญหลวง ข้าราชการระดับสูงก็จะมาร่วมงาน อะไรที่ขัดแย้งต่อวัฒนธรรมเดิมของคนก็จะว่าไม่ดีไม่งาม เช่นเห็นการละเล่นผีตาโขนที่มีอวัยวะเพศชายเป็นอาวุธประจำกาย ก็จะบอกว่าไม่เหมาะสมควรเลิกเล่นอย่างนี้เป็นต้น จากชีวิตความเป็นอยู่ของข้าราชการที่ดูเหมือนว่าจะอยู่สุขสบายกว่าชาวบ้าน ได้ทำให้ชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลค่านซ้ายหลายครอบครัวพยายามทุกวิถีทางเพื่อหาเงินส่งเสียบุตรหลานให้ได้เรียนสูง และมีโอกาสได้เป็นข้าราชการบ้าง การผสมผสานทางวัฒนธรรมจึงเกิดขึ้นและส่งผลให้วิถีชีวิตชุมชนค่านซ้ายเปลี่ยนแปลงไป

เมื่อทางราชการได้ส่งเสริมงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนให้กลายเป็นประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว เมื่อนั้นได้เกิดการเคลื่อนไหวของเงินตรา และหมายความว่าต้องมีผู้มาเยือน นั่นก็คือนักท่องเที่ยว ซึ่งจากกระแสนิยม วัฒนธรรมราชการนิยม และวัฒนธรรมทางการท่องเที่ยวนั้นได้ทำให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป ส่งผลต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลค่านซ้าย อำเภอค่านซ้าย จังหวัดเลย และเมืองงานประเพณีนี้โด่งดังจนกลายเป็นงานประเพณีที่นำมาท่องเที่ยวระดับประเทศ นายทุนชาวค่านซ้าย นักธุรกิจต่างถิ่น และบริษัทมากมายต่างก็กว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไรที่จะเกิดจากการท่องเที่ยวในอนาคต โดยตั้งราคาให้สูงกว่าราคาประเมินของรัฐ เมื่อราคาที่ดินสูง ชาวบ้านหลายครอบครัวตัดสินใจขายที่นาที่ไร่ที่เคยประกอบอาชีพกลายเป็นเศรษฐีรุ่นใหม่ที่ไม่มีที่ดินทำกินอีกแล้ว สุดท้ายเมื่อใช้จ่ายเงินหมดก็กลับกลายเป็นลูกจ้างทำงานบนที่ดินซึ่งเดิมเคยเป็นของตน และมีบ้างที่บุกรุกป่าสงวนเพื่อหาที่ดินทำกินใหม่ ทั้งนี้ทั้งนั้นล้วนเป็นผลจากวัฒนธรรมที่มาใหม่ เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งชาวบ้านเองก็ยังไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือยังไม่ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว

ลูกหลานรุ่นหลัง โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นจะมีค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเห็นได้ชัด เช่นเมื่อได้พบเห็นวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวที่มาจากต่างถิ่น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือการแต่งตัวแบบทันสมัย สวมเสื้อสายเดี่ยว พกโทรศัพท์มือถือ เพื่อแสดงความทันสมัยและแสดงว่าตนนั้นเป็นคนมีเงิน เด็กๆที่พ่อแม่ผู้ปกครองไม่สามารถหาซื้อของใหม่ตามอย่างคนอื่นได้ ส่วนใหญ่จะมาทำงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว บางบ้านที่ทำเป็นที่พักโฮมสเตย์มีโอกาสด้อนรับนักท่องเที่ยว ก็ปรับตัวเป็นคนทันสมัย ที่บ้านจะใช้เตาแก๊ส มีตู้เย็น มีรถมอเตอร์ไซด์หรือรถยนต์ไว้ใช้เพื่อความ

สะดวกสบาย และสามารถบ่งบอกได้ว่าวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้ายได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากแล้ว

จากการศึกษาผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทำให้มองเห็นภาพชีวิตกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากชีวิตในสังคมเกษตรกรรมที่ผูกพันกับธรรมชาติ และท้องนาท้องไร่ ปัจจุบันดูเหมือนว่าจะมีแต่ความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงไปตามเหตุปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม จากองค์ประกอบทั้งภายใน คือ จำนวนคน ความต้องการความสะดวกสบาย ต้องการที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน หรือแม้แต่การขยายเผ่าพันธุ์ และองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ การคมนาคมที่สะดวกมากขึ้น การผสมผสานกับวัฒนธรรมต่างถิ่น การครอบงำทางวัฒนธรรมจากอำนาจรัฐ เหล่านี้ทำให้ชาวบ้านในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้ายต้องดิ้นรนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด มีชีวิตอยู่เพื่อหาเงินและใช้เงิน เป็นภาพชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของมนุษย์โลก

เป็นเวลา 20 กว่าปีมาแล้วที่งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนได้รับการส่งเสริมให้เป็นการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากการศึกษาวิจัยผลกระทบที่เกิดจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ ซึ่งให้เห็นว่า เทศบาลตำบลด่านซ้ายเติบโตขึ้นท่ามกลางกระแสการพัฒนาทางเศรษฐกิจ แต่ทว่ามีผลกระทบข้างเคียง คือ งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนถูกมองว่าเป็นเพียงสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว ผลพวงจากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวนี้ นอกจากจะเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชนแล้ว ยังทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้นอีก ซึ่งถึงเวลานี้คงไม่มีอะไรที่จะต่อต้านกระแสอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ เนื่องจากมีรายได้เป็นตัวกำหนดความนิยมเชิงเศรษฐกิจ

วัฒนธรรมการท่องเที่ยวเพียงจะปรากฏอย่างชัดเจนเมื่อคนเรามีการใช้เทคโนโลยีขั้นสูงผลิตสินค้าเป็นจำนวนมากในรูปแบบเดียวกัน (Mass Product) เพื่อคนจำนวนมาก ผู้คนเริ่มกดดันกับการใช้ชีวิตเนื่องจากการทำงานที่มากขึ้น เพื่อให้ผ่อนคลายความตึงเครียดจากชีวิตประจำวันและเพื่อหลีกเลี่ยงหนีจากสังคมเมืองที่วุ่นวาย จึงเกิดมีการท่องเที่ยวขึ้น มีนักท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเกิดขึ้น มีการสร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนเป็นจำนวนมาก และยังเป็นรายได้สำคัญของประเทศไทยด้วย

ปัจจุบันงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ได้ถูกทำให้เป็นอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสมบูรณ์ ธุรกิจท่องเที่ยวต่างๆจึงดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อที่จะ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาใช้บริการของตน ในอำเภอด่านซ้ายและอำเภอใกล้เคียง ได้เกิดธุรกิจที่ เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมากมายและเกิดการจ้างงานเพิ่มมากขึ้น ประกอบไปด้วย ธุรกิจที่พักขนาดใหญ่ ไปจนถึงบ้านพักแบบโฮมสเตย์ ธุรกิจร้านอาหาร ตัวแทนนำเที่ยว การบริการรับส่ง การ จำหน่ายของที่ระลึกและสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน และการเที่ยวชมสวนดอกไม้ แม้แต่ความเชื่อและ วิถีชุมชนของชาวบ้านยังกลายเป็นจุดขายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่มีมากขึ้นทุกๆปี ดังที่ไช วุฒิ มนตรีรักษ์ (2546:3) ได้เสนอแนวคิดว่าการส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ทำให้เกิดข้อถกเถียงกันว่า จะทำให้เกิดผลกระทบอันเกิดจากการท่องเที่ยวต่อวิถีชุมชนหรือไม่ และจะรักษารูปแบบงาน ประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนไว้อย่างไร การส่งเสริมที่ผ่านมาทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงและความเสื่อมทางวัฒนธรรมอย่างไร ผลประโยชน์กระจายไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่าง ทั่วถึงหรือไม่ ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการควบคุมจัดสรรผลประโยชน์จากการ ท่องเที่ยวในระดับที่น่าพอใจหรือยัง การท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และเข้าใจถึงแก่นแท้ ของงานประเพณีในด้านซ้ายแค่ไหน ประเด็นเหล่านี้ยังคงต้องการคำตอบ แต่มั่นใจได้ว่าตราบใดที่ การส่งเสริมการท่องเที่ยว ยังคงถูกชี้นำและกำหนดจากผู้ที่กุมอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ มากกว่าระดับท้องถิ่น ซึ่งมีหน้าที่เพียงให้ความร่วมมือและจัดการทำตามเท่านั้น คุณค่าทาง วัฒนธรรมได้เริ่มถดถอย ผู้ได้รับผลประโยชน์หันไปเน้นมูลค่าเม็ดเงินจากการท่องเที่ยวที่สามารถ ตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้ ดังนั้นเชื่อได้ว่าความยั่งยืนทางวัฒนธรรมจะยังไม่ เกิดขึ้น

การวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและ การละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย นอกจากจะทำให้เห็นภาพพัฒนาการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับงานประเพณีและวิถีชุมชนตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน และพบเห็นผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบที่เกิดจากการส่งเสริมการท่องเที่ยว ในด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ แล้วยังจะเป็นคำตอบและทางเลือกสำหรับชาวบ้าน ในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้ายว่า จะปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการ ท่องเที่ยวอย่างไรถึงจะเหมาะสมและอยู่ร่วมกันได้ และจะรักษารูปแบบวัฒนธรรมของงานประเพณี

บุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนอย่างไรให้มีความสมบูรณ์เป็นเอกลักษณ์ สามารถถ่ายทอดไปยัง
อนุชนคนรุ่นหลังได้อย่างยั่งยืนและสืบสานต่อไป

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและ
การละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ผู้วิจัย
มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. งานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน เป็นประเพณีที่ชาวด่านซ้ายตั้งแต่
สมัยบุพกาลใช้บรรมชัคคเคลาวีถิชีวิตคนในสังคม และตั้งสมสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน ผู้มี
ส่วนเกี่ยวข้องหรือสถานศึกษาในพื้นที่ควรส่งเสริมให้เยาวชน และบุคคลทั่วไป ได้รู้จักคุณค่าและ
ความสำคัญของประเพณีนี้

2. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวโดยนักท่องเที่ยวจะเข้าร่วม
สังเกตการณ์ในพิธีกรรมสำคัญของชุมชน ศึกษาวิถีชีวิตของชุมชน ดังนั้นงานประเพณีบุญหลวง
และการละเล่นผีตาโขน จึงควรเป็นประเพณีที่นักท่องเที่ยวเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
เช่นกัน

3. การจัดงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขนเพื่อให้เป็นการท่องเที่ยววัน ผู้
ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรจะเน้นด้านการอนุรักษ์เพื่อสืบสานงานประเพณีไว้ ถ้าจะปรับเปลี่ยนควร
บูรณาการให้สัมพันธ์กับวิถีชุมชน เพื่อเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคมให้มีความเจริญและนำ
อยู่มากขึ้น

4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและ
การละเล่นผีตาโขน ได้ทำให้วิถีชีวิตชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้ายเปลี่ยนแปลงไปอย่าง
รวดเร็ว โดยอาจทำให้ชาวบ้านที่อยู่ดั้งเดิมปรับลักษณะการใช้ชีวิตไม่ทันกับสภาพสังคมที่ถูก
ปรับเปลี่ยน ดังนั้นองค์กรท้องถิ่นควรจัดการสัมมนาหรือมีการอภิปรายร่วมกันกับสาธารณชนซึ่ง
เป็นชาวบ้านทั่วไป ให้ได้ทราบทิศทางของสภาพความเป็นอยู่ที่จะเปลี่ยนแปลงไป และควรปรับตัว
อย่างไรให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขและเป็นທີ່พอใจของทุกฝ่าย

5. การท่องเที่ยวโดยชุมชน (community base sustainable tourism) คือการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ (พจนานวน 2546: 178-179)

เทศบาลตำบลด่านซ้ายสามารถทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือในการพัฒนา โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจ การตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน

6. การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Home Stay) ชุมชนบ้านพักนักท่องเที่ยวบ้านนาทุ่ม-บ้านหนามแท่ง ควรจะมีการพัฒนาและขยายกระจายไปยังหมู่บ้านอื่นๆที่ใกล้เคียง สำหรับองค์กรที่เกี่ยวข้องก็ควรมีการคัดเลือกกลุ่มของนักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงวัฒนธรรมภายนอกที่จะมาพร้อมๆ กับกลุ่มนักท่องเที่ยว

7. เพื่อเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน องค์กรส่วนท้องถิ่นควรจัดพื้นที่จำหน่ายสินค้าทางการท่องเที่ยว อาทิเช่น ของที่ระลึกเน้นที่เป็นงานหัตถกรรมจากชาวบ้านด้านซ้าย และสินค้าทางการเกษตร ฯลฯ รวมถึงประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและธุรกิจทางการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวสามารถไปชมหรือไปใช้บริการได้

8. ควรส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงและได้สัมผัสงานประเพณีมากกว่าการเดินทางเพื่อดูชมแล้วผ่านไป และควรจัดให้มีมัคคุเทศก์เฉพาะกิจ ซึ่งเป็นคนท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถคอยแนะนำให้ความรู้ที่แท้จริงกับนักท่องเที่ยว

9. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ระหว่างรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวงาน ประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ของอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย กับรูปแบบการส่งเสริม การท่องเที่ยวงานประเพณีในพื้นที่อื่นๆ รวมถึงศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับวิถีชุมชน

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2530). ศิลปวัฒนธรรม : นานาความหมายของคำว่าวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์ศิลปวัฒนธรรม.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2546). สถิติสำหรับงานวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 3, กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการวิจัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2544). การอนุรักษ์และฟื้นฟูงานเทศกาลและงานประเพณีต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในประเทศไทย. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจริญ ตันมหาพราน. (2541). เบื้องประเพณีบ้านซอย. นนทบุรี, โรงพิมพ์ธารบัวแก้ว.
- จางงศ์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ. (2547). สังคมวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2536). วัฒนธรรมกับความหลากหลายทางชีวภาพ. กรุงเทพฯ, สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2540). วิถีไทย : การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ไชยวุฒิ มนตรีรักษ์. (2546). ประเพณีท้องถิ่น สินค้าหรือคุณค่าทางวัฒนธรรม. เมืองเลยใหม่, 15-30 มิถุนายน 2546: 3.
- นิเทศ ดินณะกุล. (2546). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงเยาว์ อารุงพงษ์วัฒนา. (2533). โลกทัศน์ของชาวบ้านต่อการเล่นผีโขน : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านนาข้าว ตำบลนาข้าว อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิตภาควิชานาฏศิลป์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์.
- พระอริยานุวัตร เขมจารีเถระ. (2530). วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ, โครงการเผยแพร่ผลงานฝ่ายวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พจนา สวนศรี. (2546). เอกสารการสอนชุดวิชา การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทาง
 ธรรมชาติ หน่วยที่ 8 – 15. นนทบุรี, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- เพ็ญศรี คู้ก. (2536). วัฒนธรรมพื้นบ้าน : คติความเชื่อ. กรุงเทพฯ,
 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ร.ต.อ.สนอง อุปลา. (2546). พัฒนาการประเพณีผีตาโขน อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย.
 สำนักงานบัณฑิตศึกษา, สถาบันราชภัฏเลย.
- วาณี อิมเอม. (2549). ผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมจากการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในศูนย์
 พัฒนาโครงการหลวงห้วยลึก และขุนวาง จังหวัดเชียงใหม่.
 บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศรัณยา วรากุลวิทย์. (2546). ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. โรงพิมพ์เฟื่องฟ้าพรินต์ติ้ง.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2545). เอกสารการสอนชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
 หน่วยที่ 1 – 7. นนทบุรี, สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุทัศน์พงษ์ กุลบุตร. (2536). ประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวกับพระธาตุศรีสองรัก อำเภอด่านซ้าย
 จังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต วิชาเอกไทยคดี
 ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2546). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดย คณาจารย์ภาควิชาสังคม
 วิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, บก.
 สังคมและวัฒนธรรม : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา
 สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2532). สังคมวิทยาการเมือง : หลักการและการประยุกต์. พิมพ์ครั้งที่ 2,
 กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2541). วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนว
 มานุษยวิทยา. พิมพ์ครั้งที่ 1, กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัสมา สิมาร์กย์. (2551). ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม
 ในเมืองฮอยอัน ประเทศเวียดนาม ภายหลังจากได้รับการประกาศให้เป็นเมืองมรดกโลก.
 บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://thai.tourismthailand.org> (วันที่ค้นข้อมูล : 15 ธันวาคม 2553).

เทศบาลตำบลด่านซ้าย. ข้อมูลทั่วไปของเทศบาล. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.tessabandansai.com> (วันที่ค้นข้อมูล : 15 ธันวาคม 2553).

เทศบาลตำบลด่านซ้าย. แผนพัฒนาสามปี : ปีงบประมาณ 2554-2556. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.tessabandansai.com> (วันที่ค้นข้อมูล : 15 ธันวาคม 2553).

เทศบาลตำบลด่านซ้าย. ท่องเที่ยวทั่วอำเภอ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

<http://www.tessabandansai.com> (วันที่ค้นข้อมูล : 15 ธันวาคม 2553).

วัลย์ลักษณ์ ทรงศิริ. จดหมายข่าวมูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

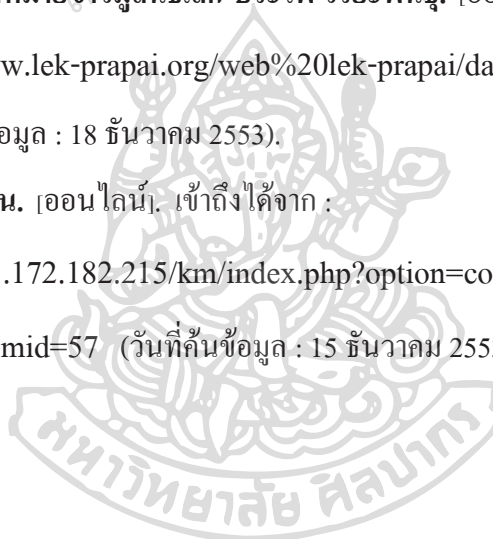
<http://www.lek-prapai.org/web%20lek-prapai/dansai/dansai-museum1.htm>

(วันที่ค้นข้อมูล : 18 ธันวาคม 2553).

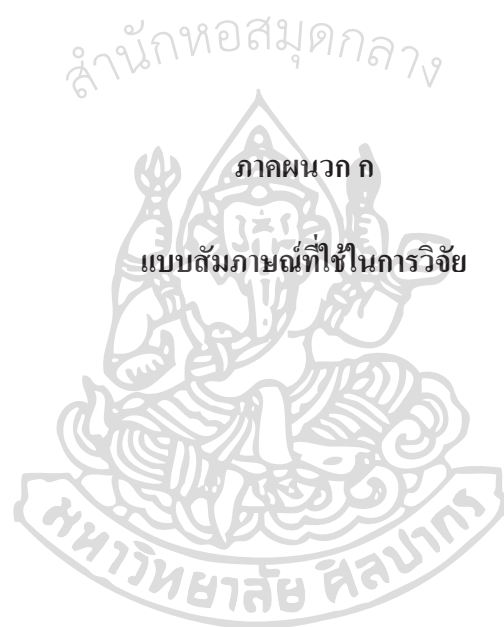
วรวิทย์ ศรีนุต. ผีตาโขน. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก :

[http://203.172.182.215/km/index.php?option=com_content&task=view&id=](http://203.172.182.215/km/index.php?option=com_content&task=view&id=3404&Itemid=57)

[3404&Itemid=57](http://203.172.182.215/km/index.php?option=com_content&task=view&id=3404&Itemid=57) (วันที่ค้นข้อมูล : 15 ธันวาคม 2553).

แบบสัมภาษณ์

ผลกระทบจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน
ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์นี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาผลกระทบต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาล
ตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ
หลังจากที่มี การส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่นผีตาโขน ผู้วิจัยจึงใคร่
ขอความร่วมมือ จากท่านในการกรอกแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

- ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 ผลกระทบทางบวก จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง
และการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย
อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้าน
เศรษฐกิจ
- ตอนที่ 3 ผลกระทบทางลบ จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวง
และการละเล่นผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย
อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้าน
เศรษฐกิจ

การตอบแบบสัมภาษณ์นี้ใช้เพื่อการศึกษาค้นคว้า ซึ่งผู้ตอบแบบสัมภาษณ์จะไม่มี
ผลกระทบจากการตอบแบบสัมภาษณ์แต่ประการใด

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์โปรดให้ข้อมูลที่ตรงกับตัวท่านมากที่สุด โดยผู้วิจัยทำเครื่องหมาย (/) ในช่อง

1. เพศ

() ชาย () หญิง

2. อายุ

() 30 – 39 ปี () 40 – 49 ปี
() 50 – 59 ปี () 60 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพสมรส

() โสด () สมรส
() หย่า/หม้าย/แยกกันอยู่

4. ชุมชนหรือหมู่บ้านที่พักอาศัยในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย

() ชุมชนบ้านด่านซ้าย หมู่ที่ 1 () ชุมชนบ้านเหนือ หมู่ที่ 2
() ชุมชนบ้านเด่น หมู่ที่ 3 () ชุมชนบ้านนาเวียง หมู่ที่ 9
() ชุมชนบ้านหัวนาโยง หมู่ที่ 14 () บ้านนาท่อม หมู่ที่ 11

5. ศาสนา

() พุทธ () คริสต์
() อิสลาม () อื่นๆ ระบุ.....

6. ระดับการศึกษา

() ต่ำกว่ามัธยมศึกษา () มัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
() ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า () สูงกว่าปริญญาตรี

7. อาชีพ

() รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ () พนักงานบริษัทเอกชน
() ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย () เกษตรกรรม
() รับจ้างทั่วไป () อื่นๆ ระบุ.....

8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

() ไม่เกิน 5,000 บาท () 5,001 – 10,000 บาท
() 10,001 – 15,000 บาท () 15,001 – 20,000 บาท
() 20,001 – 25,000 บาท () 25,001 บาท ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ผลกระทบทางบวก จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่น
ผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์โปรดให้ข้อคิดเห็นว่าใช่หรือไม่ใช่ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำเครื่องหมาย (/) ในช่อง

9. ผลกระทบทางบวกด้านสังคม

9.1 ส่งผลให้เกิดการพัฒนาภายในท้องถิ่น ชาวบ้านนำเงินจากการทำงานด้านการท่องเที่ยวไป
พัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

() ใช่ () ไม่ใช่

9.2 เกิดการจ้างงานในสตรีเพิ่มมากขึ้น

() ใช่ () ไม่ใช่

9.3 ชาวบ้านมีโอกาสในการเลือกงานเพื่อให้เหมาะกับความรู้ความสามารถมากขึ้น

() ใช่ () ไม่ใช่

9.4 ส่งผลให้สังคมขยายขนาดขึ้น และเกิดการจัดตั้งสถาบันการศึกษาเพิ่มขึ้น

() ใช่ () ไม่ใช่

9.5 ส่งผลให้เกิดการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว

() ใช่ () ไม่ใช่

9.6 เกิดการขยายตัวของชุมชนจากการอพยพของประชากรจากชุมชนอื่นที่ได้ย้ายถิ่นฐานเพื่อมา
ประกอบอาชีพ

() ใช่ () ไม่ใช่

9.7 มีส่วนช่วยในการลดอัตราการย้ายถิ่นที่อยู่ของชาวบ้านในท้องถิ่น เนื่องมาจากมีการจ้างงาน
และมีอาชีพทำกินมากขึ้น

() ใช่ () ไม่ใช่

9.8 ทำให้เกิดมาตรฐานความปลอดภัยในพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

() ใช่ () ไม่ใช่

9.9 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางบวกด้านสังคม

.....

.....

.....

10. ผลกระทบทางบวกด้านวัฒนธรรม

10.1 เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างชาวบ้านในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว

() ใช่ () ไม่ใช่

10.2 เกิดการฟื้นฟูทางวัฒนธรรมท้องถิ่น

() ใช่ () ไม่ใช่

10.3 เกิดการเพิ่มปริมาณในการติดต่อสื่อสาร และมีการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น

() ใช่ () ไม่ใช่

10.4 ส่งเสริมการฟื้นฟูหัตถกรรมพื้นบ้านที่แสดงถึงวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนั้น

() ใช่ () ไม่ใช่

10.5 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางบวกด้านวัฒนธรรม

.....

.....

.....

11. ผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจ

11.1 ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

() ใช่ () ไม่ใช่

11.2 ก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศในการซื้อขายสินค้าและบริการ

() ใช่ () ไม่ใช่

11.3 เกิดการจ้างงานและการประกอบอาชีพ ต่างๆที่เกี่ยวข้อง

() ใช่ () ไม่ใช่

11.4 เกิดการกระจายรายได้ในท้องถิ่น

() ใช่ () ไม่ใช่

11.5 นักท่องเที่ยวมีการจับจ่ายใช้สอยในการซื้อสินค้าและบริการ

() ใช่ () ไม่ใช่

11.6 เกิดการลงทุนในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พัก ร้านอาหาร ฯลฯ

() ใช่ () ไม่ใช่

11.7 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

() ใช่ () ไม่ใช่

11.8 ทำให้มูลค่าสินทรัพย์เพิ่มขึ้น เช่น ที่ดิน อาคาร ฯลฯ

() ใช่ () ไม่ใช่

11.9 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางบวกด้านเศรษฐกิจ

.....

.....

.....

**ตอนที่ 3 ผลกระทบทางลบ จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวงานประเพณีบุญหลวงและการละเล่น
ผีตาโขน ที่มีต่อวิถีชุมชนในเขตเทศบาลตำบลด่านซ้าย อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย
ทางด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ**

ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์โปรดให้ข้อคิดเห็นว่าใช่หรือไม่ใช่ โดยผู้วิจัยเป็นผู้ทำเครื่องหมาย (/) ในช่อง

12. ผลกระทบทางลบด้านสังคม

12.1 การเพิ่มขึ้นของปัญหาอาชญากรรม

() ใช่ () ไม่ใช่

12.2 เป็นแหล่งยาเสพติด

() ใช่ () ไม่ใช่

12.3 ปริมาณการหย่าร้างเพิ่มขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยทางสังคมที่มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น

() ใช่ () ไม่ใช่

12.4 สังคมมีความแออัด

() ใช่ () ไม่ใช่

12.5 มีการขายบริการทางเพศ เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวเป็นที่นิยมของหญิงบริการ

() ใช่ () ไม่ใช่

12.6 การทิ้งถิ่นฐานเดิม

() ใช่ () ไม่ใช่

12.7 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางลบด้านสังคม

.....

.....

.....

13. ผลกระทบทางลบด้านวัฒนธรรม

13.1 เกิดการบิดเบือนทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น

() ใช่ () ไม่ใช่

13.2 เกิดการลอกเลียนแบบศิลปะ เช่น การทำของที่ระลึกจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

() ใช่ () ไม่ใช่

13.3 เกิดการเปลี่ยนค่านิยมจากวัฒนธรรมดั้งเดิม

() ใช่ () ไม่ใช่

13.4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางลบด้านวัฒนธรรม

.....

.....

.....

14. ผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ

14.1 ค่าครองชีพสูงขึ้น / ราคาสินค้าภายในท้องถิ่นเพิ่มสูงขึ้นกว่าท้องถิ่นอื่น

() ใช่ () ไม่ใช่

14.2 มูลค่าของราคาที่ดินและสิ่งปลูกสร้างต่างๆที่เพิ่มสูงขึ้น ทำให้ชาวบ้านในท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากพื้นที่บริเวณนั้นน้อยมาก

() ใช่ () ไม่ใช่

14.3 การกระจายส่วนใหญ่ของรายได้นั้นไม่ไปสู่ชุมชนเท่าที่ควรแต่ไปอยู่ที่ธุรกิจขนาดใหญ่

() ใช่ () ไม่ใช่

14.4 ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบทางลบด้านเศรษฐกิจ

.....

.....

.....

*** ขอขอบพระคุณทุกท่านที่กรุณาให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์ ***

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นายกุลภพ โพรธีกิ่ง
วัน เดือน ปีเกิด	20 มิถุนายน 2527
ที่อยู่	2/10 หมู่ 2 ต.มหาสวัสดิ์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2549 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชา การจัดการท่องเที่ยว คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร พ.ศ. 2551 ศึกษาต่อระดับปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชา การประกอบการ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ตำแหน่งงานปัจจุบัน	หัวหน้าทัวร์นำเที่ยวภายในประเทศและต่างประเทศ
สถานที่ทำงาน	TITLE TOUR AND TRAVEL SERVICES (Freelance) 2/10 หมู่ 2 ต.มหาสวัสดิ์ อ.บางกรวย จ.นนทบุรี 11130

